

Det norske
Arbeiderparti

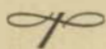
BERETNING
1931

OSLO 1932
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING 1931

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

Innholdsfortegnelse på siste side.

1931.

Av årets begivenheter inntar den langvarige lockout en fremskutt plass. Denne veldige styrkeprøve med arbeidskjøperne stilte også store krav til partiet. Partiets medlemmer, organisasjoner og presse deltok helt og fullt i denne kamp som den faglige organisasjon var påtvunget. Aldri har samarbeidet mellom den faglige og politiske bevegelse hatt større betydning enn nettopp under dette generaloppgjør med arbeidsgiverne. En kamp av slike dimensjoner vilde ikke vært mulig å gjennomføre uten at arbeiderklassen stod sammen på en front med alle krefter satt inn for å oppnå det best mulige resultat.

I ett med denne faglige kamp ble valgkampen innledet. Borgerpartiene satte alle krefter til. De skulde forfølge seiren fra panikkvalget i 1930 og partiets stilling i kommunene skulde bli vesentlig svekket.

Resultatet av valget viser imidlertid at partiet gikk ut av denne kampen med å overvinne det tap det led ved stortingsvalget, og gjenoprettet den stilling det hadde etter valgene i 1928 som er den sterkeste partiet har hatt ved noget valg.

Dette resultat henger sammen med den organisasjonsmessige virksomhet som har vært utfoldet innen partiet mellom valgene. Organisasjonsapparatet er utbygget. Antall foreninger tilsluttet partiet er øket med 99 til 1759. Medlemstallet er øket med 2 894 til 83 071. Partipressen har hatt et stort opsving. Praktisk talt alle partiavisers oplag er steget, i de større aviser med flere tusen nye abonnenter.

Året 1931 har vært et betydningsfullt år for partiet. Påkjenningene har vært store og arbeidsoppgavene krevende. Det er partimedlemmenes hengivenhet for partiet og den besluttsomhet de har gått til arbeidet som har gjort det mulig å stagge reaksjonen og føre partiet fremover. I dette ligger også løfter for kommende år.

Centralstyret og landsstyret.

Sammensetning.

Centralstyret har hatt følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, Edv. Bull og Magnus Nilssen, viceformenn, Martin Tranmæl, redaktør, Eugen Johannessen, Einar Gerhardsen, Alfred Madsen, Valdemar Nielsen, Halvard Olsen, A. E. Gundersen. Sigrid Syvertsen, Gerda Brager valgt av Kvinnesekretariatet og Arnfinn Vik valgt av Arbeidernes Ungdomsfylking.

Varamenn: Eugen Pettersen, Jens Teigen, Johannes Johannessen, Hjelga Karlsen, Erling Anthonsen, Josef Jensen og Jens Jensen. Suppleanter for Kvinnesekretariatets medlemmer: Rachel Grepp og Inger Kristiansen. Varamann for Ungdomsfylkingens medlem: Anton Ruud inntil 1 november. Fra samme tid Kaare Hansen.

Landsstyremedlemmer: Trygve Lie, Akershus, Johan Pettersen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Hans Haugli, Opland, Karl Nedberg, Buskerud, Ole Moen, Telemark, Anton Jenssen, Vestfold, Alb. Karlsen, Aust-Agder, Aasmund Kulien, Vest-Agder, Nils Nordheim, Stavanger, I. K. Hognestad, Rogaland, Ture Johanson, Bergen, Jakob Kolrud, Hordaland, Anders Østensen, Sogn og Fjordane, M. Landstad, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilhelm Flotvik, Nord-Trøndelag, Sverre Stople og Andreas Moan, Nordland, Gitta Jønsson, Troms, Peder Holt, Finnmark.

Varamenn: Olaf Solumsmoen, Drammen, Albert Vang, Østfold, Johan Magnussen, Telemark, Anders Otting, Nordland, Ida Nordahl, Nord-Trøndelag, Harald Skutvik, Møre, Bertrand Bakke, Rogaland, Marius Engebretsen, Hedmark.

Møter.

Centralstyret har i årets løp holdt 27 møter og behandlet 289 saker. Det er holdt 3 fellesmøter med stortingsgruppen. I disse møter er behandlet 7 saker.

Landsstyret har vært samlet til møte 1 gang og behandlet 19 saker. I alt er holdt 31 møter og behandlet 315 saker.

I landsstyrets møte, som blev holdt 20 juni, blev behandlet beretning, regnskaper og budjetter. Dessuten blev vedtatt retningslinjer for kommunevalget og bestemmelser om fremgangsmåten ved ordfører- og formannskapsvalgene.

Det blev gitt tilslutning til opprettelse av Arbeidernes Oplysningsforbund. Videre blev drøftet spørsmålet om partiets stilling til Kornmonopolet, avissaker, partiets stilling til trust- og konsesjonssaker.

Partikontoret.

Foruten formannen, har personalet ved kontoret vært: Thina Thorleifsen, kvinnesekretær, K. M. Nordanger, kommunalsekretær, Haakon Lie, sekretær for opplysningsvirksomheten, og Hjalmar Dyrendahl, kontorsekretær.

Det øvrige personale har vært: Kontordame og felles med forlaget kassereerske og visergutt.

Haakon Lie fratrådte sin stilling ved partikontoret 31 desember, idet opplysningsvirksomheten fra samme tid blev overtatt av Arbeidernes Opplysningsforbund med Haakon Lie som sekretær.

Solveig Tunål fratrådte sin stilling som kontordame fra årets utgang som følge av centralstyrets beslutning om at gifte kvinner ikke kan være beskjeftiget i partiets virksomheter.

Representasjon.

Centralstyrets representanter i kvinnesekretariatet har vært Valdemar Nielsen og Eugen Pettersen med Erling Anthonsen som varamann.

I Ungdomsfylkingens centralstyre: Einar Gerhardsen med Oscar Torp som varamann.

På Landsorganisasjonens kongress var partiet representert ved Magnus Nilssen og Eugen Pettersen.

På Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds landsmøte ved Valdemar Nielsen, Arbeidernes Idrettsforbunds landsmøte ved Oscar Torp og Einar Gerhardsen.

Centralstyret har vært representert på følgende fylkes- og krets-partiers årsmøter: Østfold: Andreas Moan. Akershus: Alfred Madsen og Magnus Nilssen. Vest-Opland: Hjalmar Dyrendahl. Vestfold: Magnus Nilssen. Telemark: K. M. Nordanger. Vest-Agder: Andreas Moan. Hordaland: Oscar Torp. Sogn og Fjordane: Olav Oksvik. Hedmark: K. M. Nordanger. Gudbrandsdalen: Fr. Monsen. Sør-Trøndelag: Johan Nygaardsvold. Namdal: Herm. Andreassen. Nordre Salten: Andreas Moan.

Utvalg og komitéer.

De faste utvalg og komitéer har hatt følgende sammensetning:

Agitasjonsutvalg: Oscar Torp, formann, Martin Tranmæl, Einar Gerhardsen, Valdemar Nielsen, Thina Thorleifsen med Hjalmar Dyrendahl som sekretær.

Internasjonale utvalg: Edv. Bull, formann, Haakon Meyer, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Oscar Torp, Halvard Olsen med Finn Moe som sekretær.

Arbeiderbladets kontrollkomité: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, A. E. Gundersen og Einar Gerhardsen valgt av centralstyret, Ingv. Rastad med Osvald Marthinsen som varamann fra Oslo Arbeiderparti, Karl Andersen med Ole Hagen som varamann fra Akers Arbeiderparti, Edv. Mørk fra Oslo og Omegn's faglige Samorganisasjon, Hans Amundsen som representant for redaksjonspersonalet og Alf Agnor for personalet i ekspedisjonen. Bladets disponent er komiteens sekretær.

Kooperative utvalg: Alfred Madsen, formann, Sven Svensson, sekretær, Sigrid Syvertsen, Jens Teigen og Bjarne Jullum.

Landsboligutvalg: Randolf Arnesen, formann, Arnold Wik, sekretær, A. E. Gundersen, Nanna Broch og Arthur Karlsen.

Partiets og Landsorganisasjonens samarbeidskomité: Oscar Torp og Martin Tranmæl med Valdemar Nielsen som varamann fra partiet, Halvard Olsen og Johs. M. P. Ødegaard fra Landsorganisasjonen med Alfred Madsen som sekretær.

Felleskomitéen for opplysningsvirksomheten: Oscar Torp, formann, og Einar Gerhardsen fra partiet, Elias Volan og Thorbjørn Henriksen fra Landsorganisasjonen, Finn Moe og Hjalmar Dyrendahl fra Ungdomsfylkingen med Haakon Lie som sekretær.

Antimilitære landsutvalg: Oscar Torp, formann og Einar Gerhardsen fra partiet. Arnfinn Vik og Hjalmar Dyrendahl fra Ungdomsfylkingen.

Idrettssamarbeidskomitéen: Trygve Lie og Ola Brandstorp fra Idrettsforbundet, Olav Hindahl og Jens Teigen fra Landsorganisasjonen og Oscar Torp og Einar Gerhardsen fra partiet.

Barnelagens landsutvalg: Erling Anthonsen, formann, og Thora Pettersen valgt av partiets centralstyre. Thina Thorleifsen og Helga Karlsen valgt av Kvinnesekretariatet. Kaare Hansen og Kristian Lindberg fra Ungdomsfylkingen.

Arbeidernes Aktietrykkeris styre: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, Jens Teigen, Torbjørn Henriksen, Max Madle, Severin Arnesen.

Organisasjons og medlemsoversikt.

I årets løp er det etter særskilt oppgave fra distriktsorganisasjonene stiftet og tilmeldt partiet 76 partiforeninger, 23 kvinneavdelinger og 15 fagforeninger har tilsluttet sig partiet. Dessuten er det stiftet 31 ung-

domslag. Tilsammen 145 foreninger. Ikke alle av de nye ungdomslag hadde ved utgangen av 4. kvartal tilmeldt sig partiet.

Antall foreninger tilsluttet partiet er øket med 99, fra 1660 i 1930 til 1759 ved utgangen av 1931.

Medlemstallet er øket med 2894 fra 80 177 i 1930 til 83 071 ved utgangen av 1931.

Organisasjonsoversikt ved årsskiftet 1931—1932.

Nr.	Organisasjon	Antall by-partier	Antall foreninger	Antall medlemmer	Derav kvinner
1	Østfold	4	119	4 940	800
2	Akershus	1	159	5 200	1 105
3	Hedmark	2	176	3 680	500
4	Gudbrandsdalen	1	54	1 265	190
5	Opland	1	59	2 268	232
6	Buskerud	2	158	4 670	628
7	Vestfold	5	71	2 569	432
8	Telemark	5	80	3 500	315
9	Aust-Agder	4	45	1 403	256
10	Vest Agder	4	36	1 290	87
11	Rogaland	4	49	967	121
12	Hordaland	-	54	1 043	145
13	Sogn og Fjordane	1	51	750	47
14	Søndmør og Romsdal	2	26	579	111
15	Nordmør	1	54	1 410	58
16	Sør-Trøndelag	1	80	1 645	227
17	Inn-Trøndelag	2	55	1 007	214
18	Namdalen	1	26	902	205
19	Sør-Helgeland	-	7	83	-
20	Nord Helgeland	2	21	393	31
21	Nordland	2	51	1 051	108
22	Nordre Salten	1	28	800	94
23	Trondenes	1	3	67	-
24	Senjen	-	4	63	5
25	Nord-Troms	1	49	947	229
26	Finnmark	2	22	474	95
27	Oslo	1	122	34 924	5 375
28	Drammen	1	25	1 235	119
29	Stavanger	1	21	2 000	120
30	Haugesund	1	10	201	55
31	Bergen	1	28	871	105
32	Trondheim	1	16	874	133
	Tilsammen	56	1 759	83 071	12 142

Agitasjon.

I desember 1930 besluttet centralstyret at februar skulde være en spesiell partimåned til å få alle avdelinger og foreninger til å innlede årets arbeide med en planmessig virksomhet så vel i det indre organisasjonsarbeide som agitasjons- og opplysningsvirksomheten utad.

Som materiell til partimånedene blev utarbeidet en spesiell studieplan for korte organisasjonskurser. En liten agitasjonsbrosjyre om organisasjonens betydning «Samhold gir makt» blev trykt i 100 000 eksemplarer til gratis utdeling.

Partimånedene blev innledet med 2 demonstrasjonsdager, lørdag 31 januar og søndag 1 februar, til protest mot de arbeiderfiendtlige lover og krav om botemiddel mot arbeidsledigheten og den økonomiske krise. Om demonstrasjonsdagene henvises til eget avsnitt i beretningen.

Februar måned er ikke den beste tid på året til en samlet agitasjon. Særlig i landdistriktene er man avhengig av vær og føreforhold. Tross dette blev det utført et ganske godt arbeide. Partimånedene gav i det hele tatt støtet til en planmessig og iherdig agitasjonsvirksomhet resten av året.

Agitasjonsreiser.

Olav Oksvik på Vestlandet.

Olav Oksvik har foretatt 2 lengere agitasjonsreiser på Vestlandet. I siste halvdel av august og september måned reiste han i Møre fylke. I alt har han holdt 44 foredrag i fylket på følgende steder:

Volda, Tenfjord, Skodje (2), Valdalen, Engsetdalen, Vatne (2), Brattvåg, Hareide, Ullstein, Hildrestrand, Leikvoll, Vigra, Bondalen og Glomset. Alle disse møter på Sunnmør. Ørskogfjell, Åndalsnes (2), Nerås, Tomrefjord, Fiksdal, Rekdal, Bud, Visdal, Holm, Vågstrand, Gossen, Nesjestrands, Kleive, Røvik, Aarø, Hjelset, Ødegård, Strande og Molde, alle i Romsdal. Enn videre er på Normør følgende steder besøkt: Rena, Kjønøy, Laugøy, Sveggen, Elskeilsøy, Bordalen, Bremsnes og Vestsmøla.

I oktober måned reiste Oksvik på agitasjon i Rogaland og besøkte følgende steder:

Skåre, Torvastad, Avaldsnes, Stangeland, Skudesnes, Gjesdal, Madla, Hetland, Figgen, Gamdalen, Sandnes, Nærbø, Time, Sogndal og Lund. Tilsammen 15 foredrag.

I alt 59 foredrag.

Thina Thorleifsen i Telemark.

I tiden 18 januar—15 februar reiste Thina Thorleifsen på agitasjon i Telemark. På turen talte hun på følgende steder:

Mæl, Våer, Lisleherad, Notodden, Hjuksebø, Farvollen, Bø, Gvarv, Seljord, Kviteseid, Vinje, Fyresdal, Vrådal, Ulefoss, Porsgrunn, Lange-sund, Borgestad, Brevik, Skien, Bamble, Kragerø, Kroken og Drangedal. Tilsammen 23 foredrag.

*Sigrid Syvertsen i Hordaland, Inn-Trøndelag,
Nord-Norge og Buskerud.*

Sigrid Syvertsen har reist på 4 agitasjonsturnéer.

I Hordaland fra 7—15 mars talte hun på følgende steder: Odda (3), Tyssedal, Ålvik, Voss, Dale, Suude, Lillebø gruber, Stord og Bergen. Tilsammen 11 foredrag.

Inn-Trøndelagen fra 13—18 mai: Værdalen (4), Levanger, Steinkjer og Nesset. Tilsammen 7 foredrag.

Nord-Norge fra 15 juli til 21 august: Vardø (3), Kirkenes, Honningsvåg, Hammerfest, Elvebakke, Balsfjord, Keianes, Malangen, Storstennes, Narvik, Ballangen, Ankenes, Kjøpsvik og Drag i Tysfjord (4), Fineid, Fauske, Sulitjelma (2), Valnesfjord, Bodø og Glomfjord. Tilsammen 25 foredrag.

Buskerud fra 26 september til 4 oktober: Gjeilo, Hol, Ål (2), Torpe, Gol, Nes, Gulsvik, Flå og Stavn. Tilsammen 10 foredrag.

I alt 53 foredrag.

K. M. Nordanger på Vestlandet.

I november reiste K. M. Nordanger på en turné i byene på Vestlandet og Skiensfjorden. Han talte på følgende steder:

Haugesund, Stavanger, Sandnes, Egersund, Flekkefjord, Mandal, Kristiansand, Arendal, Grimstad, Risør, Kragerø, Brevik, Porsgrunn, Skien. Tilsammen 15 foredrag.

Adolf Salbubæk i Fosen.

Adolf Salbubæk foretok en agitasjonsreise i Fosen i Sør-Trøndelag i tiden 15 september—10 oktober. Salbubæk talte på følgende steder:

Osen, Nes, Bjugn, Agdenes, Heim, Sandstad og Fillan. Det blev i alt holdt 14 foredrag på disse steder.

Ola Solberg i Telemark.

I dagene 26 september—4 oktober reiste Ola Solberg i Telemark og talte på følgende steder: Eidsborg, Drangedal (2), Bamle, Eidanger (2), Gjerpen (2), Solum. Tilsammen 9 foredrag.

Lars Moen i Nord-Trøndelag.

Lars Moen reiste på agitasjon i Nord-Trøndelag fra 25 september—4 oktober og holdt foredrag på følgende steder:

Vemundvik (2), Klinga (2), Vikna (3), Overhalla, Grong, Egge, Sparbu, Verdal, Skogn. Tilsammen 13 foredrag.

Peder Alsvik på Nordmøre.

I tiden 10 september—18 oktober reiste Peder Alsvik på turné i Nordmøre og talte på følgende steder:

Kornstad (4), Eide (3), Øre (4), Tingvoll (4), Sunndal (3), Stangvik (3), Rindal, Surnadal (2), Åsgård (3), Valsøyfjord, Aure (3), Stemhaug (2), Edøy (3), Bratvær, Hopen (4), Tusna (3). Tilsammen 44 foredrag.

Olaf Johansen på Vest-Opland.

Fra 10—19 oktober reiste Olaf Johansen i Opland og talte på følgende steder:

Leirskogen, Bang (3), Hegge og Ytre i Mitre Slidre, Rolstad og Rogne i Østre Slidre, Skrautval, Auerdal, Bruflat, Raufoss, Vardal, Totenviken, Lensbygda, Kapp. Tilsammen 16 foredrag.

Olaf Johansen i Vest-Agder.

I tiden 18 september til 6 oktober reiste Olaf Johansen på agitasjon i Vest-Agder og talte på følgende steder:

Randesund, Vågsbygda, Mosby (2), Vennessla (2), Hegeland, Bjelaland, Grinheim, Åseral (2), Laudal, Øyslebø, Søgne, Lista, Vanse, Farsund, Kvinnesdal, Ugland, Kornsmo. Tilsammen 20 foredrag.

Rachel Grepp i Aust-Agder.

Rachel Grepp reiste i september måned på agitasjon i Aust-Agder og holdt foredrag på følgende steder:

Tromøy (2), Vegårdshei (2), Åmli, Gjovdal, Tovdal, Vestre Moland, Herrefoss, Froland, Øiestad (2), Hissøy, Mykland. Tilsammen 14 foredrag.

Helga Karlsen i Møre.

I september reiste Helga Karlsen på en turné i Møre og holdt foredrag på følgende steder:

Borgund, Spelkavik, Langevåg, Ørsta, Volda, Hareide, Bratvåg, Molde, Eidsvåg, Eidsøra, Tingvoll, Sundalsøra, Surna, Ålvundfjord, Bremsnes, Stemshaug, Aure, Enge, Halså, Åskard og Rindal. Tilsammen 21 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen i Nordland.

I dagene 2—11 august reiste Aldor Ingebrigtsen på agitasjonstur i Lofoten og Vesterålen. Han talte på følgende steder:

Kabelvåg, Sørvågen, Eggum, Stamsund, Hemmingsvær, Sydalen, Stokmarknes, Straumsjøen, Hadsel. Tilsammen 9 foredrag.

Efter et ophold til 16 september tok Ingebrigtsen fatt på en 2 ukers tur i Salten-distriktene. På denne turné holdt han foredrag på følgende steder:

Hamarøy (2), Valnesfjord (2), Sørfold, Fauske, Rognan, Knaplund, Løddingen, Bodø, Kjærringøy, Nordfold og Leines. Tilsammen 13 foredrag.

I alt 22 foredrag.

Sverre Krogh i Sogn og Fjordane.

I august—september reiste Sverre Krogh på agitasjonsturné i Sogn og Fjordane. Krogh holdt foredrag på følgende steder:

Aurland (2), Sogndal (3), Jostedal (2), Luster (3), Årdal (3), Lærdal, Borgund, Leikanger (2), Balestrand, Vik, Hafslo, Lavik, Hyllestad, Brekke, Gulen (4), Kjyrkebø (2), Gaular (3), Førde, Jølster (2), Breim, Utvik, Gloppen (3), Innvik (3), Stryn, Hornindal, Nordfjordeid. I alt 46 foredrag.

Sverre Krogh i Hedmark.

Fra 10—18 oktober reiste Sverre Krogh på en turné i Hedmark. Han talte på følgende steder:

Tolga, Os, Tynset, Foldal, Aure (2), Rendal, Ytre Rendal, Stange, Furnes. Tilsammen 9 foredrag.

Enkeltforedrag.

Martin Tranmæl: Oslo (57), Hjuksebø, Rjukan (2), Solihøgda, Oppgård (2), Bærum (3), Nesbyen, Flå, Gulsvik, Ådal (4), Ringebu, Harpefoss, Trondheim (3), Selsbak, Fjellstrand, Halden, Bryn, Grønvold, Borge, Sarpsborg (2), Hurum, Moss, Bjørgeseter (2), Drangedal, Bø, Gol (2), Skåtøy, Drammen (2), Vestmarka, Skotterud, Magnor, Kopang, Ytr Arna, Bergen, Nestun, Hurdal (2), Heidal (2), Nord-Fron (3), Nittedal, Uvdal, Rollag, Lyngdal, Hvittingfoss, Etterlåt, Hyggen, Slemestad, Skarnes, Grue, Hof (2), Lilleaker, Lillestrøm, Sørumsand, Gjer-sjøen, Holmestrand, Tønsberg, Horten, Asker. Tilsammen 131 foredrag.

Einar Gerhardsen: Hasle, Moss, Sør-Odal, Nord-Odal (2), Hønefoss, Veggli, Nore, Opdal, Høksund, Nordstrand, Porsgrunn, Tønsberg, Halden, Trysil (2), Skoppum, Høibråten, Skedsmo, Simensbråten, Trandum, Sarpsborg, Lørenskog, Stabekk, Odda (2), Sauda, Haugesund, Stavanger (2), Sandnes, Skudesnes, Kopervik og Oslo (69). Tilsammen 102 foredrag.

Helga Karlsen: Harestua, Steinberg (2), Lillestrøm (2), Lørenskog (2), Mjøndalen, Fredrikstad (3), Spikkestad, Tofte, Sagene, Jeløy, Aker

(5), Jessheim, Sarpsborg (3), Halden (2), Tistedalen (2), Gran, Strømmen (2), Hønefoss, Årås (2), Setre, Åskim, Skedsmo, Rellingen, Sørumsand (2), Fåberg (3), Kvam, Tåsen, Asker (2), Lierstrand, Brevik, Porsgrunn, Kragerø, Moss, Hamar, Kristiansund, Trondheim, Oslo (37). Tilsammen 92 foredrag. Dessuten 21 foredrag på en turné i Møre. I alt 113 foredrag.

Sigrød Syvertsen: Eidsvoll, Rollag, Drammen, Nesbyen, Grorud, Asker, Sandvika, Elverum, Gran (2), Abildsø, Nittedal, Høvik, Lillestrøm, Vestfossen, Vardal (3), Slemmestad, Høibråten, Bergen, Oslo (27). Tilsammen 48 foredrag. Dessuten 53 foredrag på 4 turnéer. I alt 101 foredrag.

Oscar Torp: Oslo (43), Eidsvoll, Bergen (3), Narvik (3), Ballangen, Harstad, Svolvær, Bodø, Trondheim, Arna, Rollag, Flesberg, Svene, Skien, Porsgrunn, Hønefoss, Steinberg, Holmestrand, Borgestad, Jevnaker, Lunde, Ulefoss (2), Lilleaker, Trysil (6), Øvre Sandsvær, Sigdal, Presthus, Lørenskog, Heggedal, Skotselv, Krokstadelv, Vang (2), Furnes, Høyanger (2), Vadheim, Fana, Vaksdal, Dale, Voss, Strømmen, Kongsvinger, Drammen, Larvik, Namsos, Steinkjer, Lillehammer, Hamar, Kongsberg og Aker (2). Tilsammen 104 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen: Tromsø (10), Oslo (9), Eidskog (2), Brandval (2), Drammen, Hvaler (2), Høvik, Strømmen (2), Tromsøysund (4), Røros (2), Nittedal, Honningsvåg, Lenvik, Kalfjordeidet, Tromsdalen, Vikinheim, Finbakken, Jennestad, Maurnes, Sortland. Tilsammen 45 foredrag. Dessuten 22 foredrag på 2 turnéer i Nordland fylke. I alt 67 foredrag.

K. M. Nordanger: Sørum (2), Samnanger, Valestrandfossen, Indre Arna, Lillestrøm (3), Oppegård, Mysen, Aker (4), Kongsvinger, Oslo (12), Odda (3), Nittedal, Jessheim, Støren (2), Strømmen, Åndalsnes (2), Sarpsborg, Bærum (2), Nes i Hedmark (2), Amot (4), Elverum (6), Opdal i Nummedal (4), Hakadal, Røyken (2), Nesodden, Kråkstad, N. Høland (4), Rælingen (2), Eidsvoll (4), Bergen (2), Trondheim, Drammen, Tingvoll (2), Notodden, Fall i Land. Tilsammen 79 foredrag. Dessuten 15 foredrag på en turné på Vestlandet og byene i Skiensfjorden. I alt 94 foredrag.

Thina Thorleifsen: Sandvika, Hundal, Husvik, Oppegård, Lillestrøm (2), Simensbråten, Lierstranden, Lørenskog, Asker (2), Foldal (4), Høvik, Arendal, Hidsøy, Hovedskogen ved Arendal, Notodden (2), Kapp (2), Hvaler, Skotselven, Spikkestad, Høibråten, Hellerød, Bingen (2), Burud, Eidsfoss, Agnes, Sandard, Holmestrand, Horten, Furuset, Tønsberg, Larvik og Oslo (15). Tilsammen 54 foredrag. Dessuten 23 foredrag på en turné i Telemark. I alt 77 foredrag.

Olaf Johansen: Oslo (14), Kolbotn, Fredrikstad, Bærum, Løkken (3), Kvam, Hvittingfoss, Romedal, Elverum, Vågåmo, Otta (3), Eidsvoll (5), Kristiansund (2), Brevik, Skien, Stathelle, Drammen og Hønefoss. Tilsammen 40 foredrag. Dessuten 20 foredrag på en turné i Vest-Agder og 16 på en turné i Opland. I alt 76 foredrag.

Alfred Madsen: Oslo (12), Drøbak, Sarpsborg (2), Fredrikstad, Glemmen, Sandefjord (3), Larvik, Moss (2), Stavanger, Lillestrøm (3), Hokksund, Arendal, Rakkestad, Nøtterøy, Nesbyen, Moelv, Roverud, Heggedal, Aker (2), Bagn (2), Sogndal og Bøn. Tilsammen 41 foredrag.

Aksel Zachariassen: Oslo (15), Aremark, Hvaler, Sør-Fron, Lillehammer, Brannfjellet, Blaker, Stabekk, Kolbotn, Orkanger, Hakadal, Askim, Ski, Hønefoss, Søndre Land (2), Lørenskog (2), Eidsvoll, Sarpsborg, Dal, Åsnes (3), Søndre Land (5), Tretten og Lierstanden. Tilsammen 45 foredrag.

Nils Steen: Krokstadelven (6), Steinberg (2), Nore (3), Flåm (2), Drammen, Eidsfoss, Lørenskog (2), Svarstad, Grorud, Kråkerøy, Kviteid (2), Sauland, Hjartdal, Krødsherad, Svene, Øvre Sandsvær (3) og Tofte i Hurum (2). Tilsammen 32 foredrag.

Peder Alsvik: Edøy (4), Bremsnes (8), Tingvoll (3), Surnadal (3), Kristiansund (6), Huse (5), Konstad (3), Sunndal (3), Tusna (2), Veiholmen (4) og Grip. Tilsammen 42 foredrag. Dessuten 44 foredrag på en turné på Nordmøre. I alt 86 foredrag.

Anton Alvestad: Hasle, Volda, Ørskogfjellet, Romsdalshorn, Sør Heggdal, Rakvåg, Otterøy, Folkestadbygda, Austefjorden, Volda, Ålesund (4) og Florø. Tilsammen 15 foredrag.

Arne Magnussen: Moss (4), Jeløy (5), Rygge (2), Råde, Fredrikstad, Borge, Rolvsøy, Tume (3), Sarpsborg (2), Halden, Askim (2), Hobøl (2), Våler, Oslo, Hokksund, Notodden, Nore, Kongsberg, Tunhovd, V. Moland, Melsomvik, Berkåker og Arendal. Tilsammen 36 foredrag.

Fr. Monsen: Sarpsborg, Greåker, Oslo, Elverum (2), Skien, Fåberg (2), Biri, Hamar (2), Tretten, Vinstra, Geilo, Vallset, Grue i Finnskog, Namnå i Grue (2) og Ringsaker (8). Tilsammen 26 foredrag.

Ola Solberg: Arendal (2), Oslo, Vaksdal, Dale, Bulken, Nord-Fron (3), Sør-Odal, Spangereid, Mykland (2), Flosta, Gjerstad, Hisøy, Hornnes, Tromøy, Grimstad og Øyestad (2). Tilsammen 21 foredrag. Dessuten 9 foredrag på en turné i Telemark. I alt 30 foredrag.

Martin Aune: Sunndalsøra, Todalen (2), Folfjord (2), Engjan, Kristiansund (6), Lyngen (2), Kåfjord (4), Lenvik (5), Tokelvdal, Balsfjord (2), Malangen (4), Skjærøy (4), Tromsø (6) og Oksfjordhamn. Tilsammen 41 foredrag.

Sverre Støstad: Trysil (3), Hamar, Nøtterøy, Lilleaker, Odda (2),

Tyssedal, Eidfjord, Løkken (2), Orkanger, Trondheim (4) og Oslo. Tilsammen 18 foredrag.

Konrad Knudsen: Gjeithus (2), Norderhov (7), Hakadal, Storsand, Hole (3), Bødalen, Søndre Land, Viken i Ådal, Nesbyen, Gjeilo, Ådal, Flesberg (2), Uvdal, Hen, Hønefoss (3), Spikkestad, Viul (2), Tyristrand, Vestfossen, Hokksund, Gulsvik, Flå, Stavn, Nymoen, Veme, Snarum, Drolsum, Jevnaker og Vikesund. Tilsammen 42 foredrag.

Rachel Grepp: Oslo (8), Lørenskog, Rjukan og Aker (4). Tilsammen 14 foredrag. Dessuten 14 foredrag på en turné i Aust-Agder. I alt 28 foredrag.

Bjarne Borgan: Søndre Land (26), Dokka (3), Gran (2), Eina (2), Fluberg, Kolbu, Lunner, Skrautvål, Nesbyen, Rælingen, Brandbu og Oslo (2). Tilsammen 42 foredrag.

Lars Moen: Dovre (3), Lesja (3), Otta, Vinstra, Fåberg, Lom (3) og Heidal (2). Tilsammen 14 foredrag. Dessuten 13 foredrag på en turné i Nord-Trøndelag. I alt 27 foredrag.

Gunnar Braathen: Romedal (3), Hamar, Øvre Rendal (4), Risberget, Ringsaker, Koppang, Eidskog, Hoff i Solør, Elverum (2), Brummuuddalen, Ådal Bruk og Trysil. Tilsammen 18 foredrag.

Bjarne Jullum: Skedsmo, Aker (6), Lillestrøm, Sarpsborg, Nesodden, Oslo (4), Arendal, Hamar og Brandbu. Tilsammen 20 foredrag.

Hans Ystgaard: Sparbu (5), Røra (2), Verdal (2), Frol (2), Egge (2), Malm, Verran, Overhalla, Grogn, Sandvollen (2), Ogndal og Beitstad (2). Tilsammen 22 foredrag.

Johannes Bøe: Trysil (2), Gjøvik, Jevnaker (4), Søndre land, Fluberg, Norderhov, Lunner (2), Gran (2), Ø. Toten (2) og Brandbu. Tilsammen 17 foredrag.

Oscar Nilssen: Løten (6), Romedal (2), Elverum (3), Stor-Elvdal (4), Sollia (2), Foldal (4), Hop (2), Vinger, Trysil og Nord-Fron (2). Tilsammen 27 foredrag.

Hans Helgesen: Seljord, Hjuksebø, Sauherrad, Bamle (4), Heistad, Notodden (4). Tilsammen 12 foredrag.

A. Buen: Trondheim (4), Orkanger, Børsa, Buviken, Kotsøy, Strinda (2) og Opdal (4). Tilsammen 14 foredrag.

Egil Hernæs: Nord-Fron (3) og Sør-Fron (9).

Alb. Moen: Sparbu (2), Harran, Snåsa, Vemundvik (2), Kolvereid (6) og Høylandet. Tilsammen 13 foredrag.

Adolf Salubæk: Skjørna og Statsbygda. Dessuten 14 foredrag på en turné i Fosen. I alt 16 foredrag.

K. Bergsvik: Hol i Hallingdal (2), Volda (2), Bolstadøyri og Haus (3). Tilsammen 8 foredrag.

K. T. Sjøli: Alvdal (4), Ophus, Sollia, Brandval (4) og Nord-Odal (5). Tilsammen 16 foredrag.

Karl Aug. Olsen: Fett, Lørenskog og Skedsmo.

Johan Nygaardsvold: Malvik (7), Strinda (2), Melhus (2), Opdal (2), Støren, Klæbu, Orkanger, Lundamo, Trondheim, Hamar og Oslo. Tilsammen 20 foredrag.

Paul Bentsen: Sauherad, Heddal, Prestestranna, Kroken, Tokestranna, Notodden (2), Drangedal, Ulefoss og Kragerø. Tilsammen 10 foredrag.

Olav Sæter: Brandbu, Lunder, Gran, Oslo, Ranheim, Voss, Osen, Romedal, Kolvereid (2), Follereid, Åsnes (2) og Elverum (19). Tilsammen 32 foredrag.

I. K. Hognestad: Heskestad, Egersund, Nærbø, Tunheim, Time, Bryne, Sandnes, Stavanger, Skåre og Åkra. Tilsammen 10 foredrag.

Peder Løwe: Ringsaker, Kongsvinger, Ski, Horten, Eidsvoll, Stovner, Harestua, Krødsherad (3) og Nesodden (2). Tilsammen 12 foredrag.

Hjalmar Dyrendahl: Kambo, Høibråten, Høvik, Drammen, Vegårdshei, Frosta, Kolbotn, Nord-Odal, Hamar, Brummunddal, Heidal, Fåberg og Oslo (7). Tilsammen 19 foredrag.

O. Braseth: Valnes, Reipå, Spildra, Halså, Holandsfjord, Bjærrangsfjord og Hamarøy. Tilsammen 7 foredrag.

T. Sønsthagen: Alvdal (3), Storelvdal (3), Vang (2) og Ringsaker (3). Tilsammen 11 foredrag.

Kr. Fjeld: Romedal (3), Stange (3), Vang (2) og Ringsaker (2). Tilsammen 10 foredrag.

Jon Andraa: Solør (2), Elverum, Kristiansund, Jessheim, Oslo (2), Vardø og Kongsberg. Tilsammen 9 foredrag.

Harald Halvorsen: Akershus (14), Røyken (2) og Bekkestranden. Tilsammen 17 foredrag.

Johs. Borchgrevink: Elverum (9), Våler (2) og Trysil (2). Tilsammen 13 foredrag.

Alfons Johansen: Narvik (5), Skånland (3), Sandtorg (4), Salangen, Gratangen, Harstad, Trondenes og Kvæfjord. Tilsammen 17 foredrag.

Karsten Torkildsen: Timm (2), Notodden (2), Bø, Grønvollfoss, Lisleherad, Gvarv, Drangedal og Ulefoss. Tilsammen 10 foredrag.

Andreas Moan: Fauske (4), Eidsvoll, Kristiansand, Dalshaugen, Bjerkvik og Strømmen. Tilsammen 9 foredrag.

Trygve Lie: Trondheim (2), Bergen (2), Aker (7), Oslo (12), Trysil (5), Asker og Gjøvik. Tilsammen 30 foredrag.

Ole Øisang: Trondheim (10), Trøndelagsfylkene (22), Møre (4) og Nordland (5). Tilsammen 41 foredrag.

Gunnar Ousland: Bergen (12), Hordaland (4), Florø, Høyanger, Sandnes, Stavanger og Haugesund. Tilsammen 21 foredrag.

Anton Andreassen: Ringebu, Fåberg, Østre Gausdal (2) og Vestre Gausdal (2). Tilsammen 6 foredrag.

Daniel Vefald: Tjølling (2), Brunlanes (3), Ramnes og Hedrum. Tilsammen 7 foredrag.

Valdemar Nielsen: Aker (12), Oslo (5), Mjøndalen, Steinberg, Askim og Gvarv. Tilsammen 21 foredrag.

Olav Versto: Gjørstad, Sauherad, Bø, Fyresdal, Veum, Dalen, Mo, Rauland, Lårdal, Høydalsmo, Vinje og Grungedal. Tilsammen 12 foredrag.

Olav Oksvik: Ljørenskog, Bærum, Sjørumsand, Aker, Grimstad, Arendal, Risør, Røyken og Nordfjordeid. Tilsammen 9 foredrag. Dessuten 59 foredrag på 2 turnéer på Vestlandet. I alt 68 foredrag.

Johan Wiik: Kolvereid (2), Namsos (11), Bangsund, Namdalseid, Harraan, Vemundvik (2), Hakadal, Østre Aker, Eidsvoll, Solør (2), Voss, Haugesund (2) og Nes i Hedmark (4). Tilsammen 30 foredrag.

Th. Høiland: Nesodden (2), Tretten, Moss, Sandermosen, Torpa, Gol, Ljørenskog (3), Hemnes, Lier, Feiring, Hurdal, Fett (3), Ski (2), Disenåen, Setskog, Vestby, Hakadal (2), Skedsmo, Aurskog (2), Sjørums, Frong (2), Ås, Strømmen, Nittedal, Kløfta, Aker (4) og Bærum (7). Tilsammen 45 foredrag.

Ivar Skjaanes: Trondheim (20), Strinda (4), Levanger (3), Frosta (3), Steinkjer (2), Frol, Støren og Meldal. Tilsammen 35 foredrag.

O. H. Maurstad: Arendal (4), Heirefoss, Åmli, Gjerstad, Evje, Østre Moland og Øiestad. Tilsammen 10 foredrag.

Johan Jensen: Krødsherad (3), Flå, Nesbyen, Gol (2) og Ål (2). Tilsammen 9 foredrag.

Kolbjørn Olsen: Horten (2), Fredrikstad (2), Greåker, Kråkerøy, Glemmen, Torp, Borge (2), Moss (4), Jeløy (8) og Hobøl. Tilsammen 23 foredrag.

Halvard M. Lange: Oslo (10), Aker (4), Bærum, Nesodden (2), Dokka (3), Kongsberg, Sør-Odal (4) og Hokksund (2). Tilsammen 27 foredrag.

Martin Smeby: Søndre Land (9), Fluberg (3), Nordre Land (2) og Brandbu (2). Tilsammen 16 foredrag.

K. F. Dahl: Ringebu, Sør-Fron (2), Tretten, Sandefjord, Horten, Bergen, Notodden, Oslo (2) og Stavanger (2). Tilsammen 13 foredrag.

Aksel Braathen: Rælingen og Eidsvoll (3).

O. Midtrød: Røyken, Ås (2) og Aker (2). Tilsammen 5 foredrag.

Einar Lien: Elverum (9), Grue (2), Våler (4), Åmot, Gravberget og Trysil. Tilsammen 18 foredrag.

Enok Sletengen: Elverum (11), Grue (2), Våler (2) og Sør-Odal (4). Tilsammen 19 foredrag.

Hans Amundsen: Aker (10), Asker, Sør-Odal (3), Kolbotn, Modum (2) og Oslo (5). Tilsammen 22 foredrag.

Anton Jenssen: Tønsberg (2), Brunlanes, Skoger (3), Sande, Nøtterøy (2), Sem, Horten, Dale og Bolstadøyri. Tilsammen 13 foredrag.

Torvald Haavardstad: Gvarv, Søndeled, Gjølvedal, Vegusdal, Hornes og Evje (2). Tilsammen 7 foredrag.

Anna Pleygm: Hole, Bærum (5), Oslo og Ulefoss. Tilsammen 8 foredrag.

Magåus Nilssen: Halden, Moss, Bærum, Oppedgård, Aker og Oslo (5). Tilsammen 10 foredrag.

Ingvald Førre: Vigsnes (2), Egersund, Skåre, Åkrasanden, Time (3) og Haugesund. Tilsammen 9 foredrag.

Sven J. Dalen: Tune (18), Onsøy, Fredrikstad, Råde, Sarpsborg (2), Kråkerøy (3), Rygge (2) og Borge. Tilsammen 29 foredrag.

Olav Steinnes: Tyristrand, Hønefoss, Sokna, Jessheim, Oslo, Brunkeberg, Ørsta, Borgan, Rjukan, Lunde, Bø i Telemark, Tinn (2) og Notodden. Tilsammen 14 foredrag.

J. Stubberud: Brandval (5), Eidskog, Grue, Gjølvik, Hof i Solør og Sør-Odal (4). Tilsammen 13 foredrag.

Herm. Thornes: Vemundvik, Namsos (9), Klinga (4), Overhalla (2), Namdalseid, Harran (2), Nordli, Grong (4), Sørli, Høylandet og Kolvereid (2). Tilsammen 28 foredrag.

Kristian Rothaug: Meråker (9), Hegra (2), Stjørdal, Lånke, Skatval, Frol, Snåsa (2), og Verran. Tilsammen 18 foredrag.

Karl Tømmeraas: Follafooss, Ogndal, Stod, Kvam, Steinkjer (5), Hommelvik og Trondheim (3). Tilsammen 13 foredrag.

M. Høgåsen: Nord-Fron (20), Sør-Fron (2), Skjåk (3), Dombås (2) og Brenhaug. Tilsammen 28 foredrag.

Karl Flod 21 foredrag i Aker.

Ole Hjelt: Ski (10), Ås (4), Vestby (2) og Kråkstad. Tilsammen 17 foredrag.

Johan Falkberget: Oslo (4), Lillestrøm, Dovre, Bærum og Glåmos. Tilsammen 8 foredrag.

Albert Karlson: Øyestad (4), Åmli, Evje, Jomås, Sparsås, Froland (2), Eydehavn (2) og Mykland. Tilsammen 13 foredrag.

Ludvig Hansen: Sjørumsand, Oppegård (4), Hurum (2), Nesodden og Røyken. Tilsammen 9 foredrag.

Kr. Aamot: Oslo (39), Lørenskog, Kotbotn, Aker (3), Moss og Stabekk. Tilsammen 46 foredrag.

S. Bergland: Lillestrøm, Ulefoss, Notodden, Flatdal, Gransherred, Grønvollfoss, Siljan og Sauherad (2). Tilsammen 9 foredrag.

Konr. Karlsen: Eidanger, Lardal, Slagen, Nøtterøy og Holmestrand. Tilsammen 5 foredrag.

Oskar Andersen: Tinn (14), Hovin og Rauland. Tilsammen 16 foredrag.

Torbj. Henriksen: Trondheim, Bergen (2) og Oslo (8). Tilsammen 11 foredrag.

Kr. Tønder: Lavangen (2) og Salangen (10).

S. O. Øraker: Åsen, Levanger og Skogn.

M. Røkeberg: Elverum (18) og Våler (3). Tilsammen 21 foredrag.

Konrad Nordahl: Oslo (7), Gjøvik (2) og Sandefjord. Tilsammen 10 foredrag.

O. L. Strøm: Aker (2), Ski (2) og Oslo.

Finn Moe: Oslo (20), Akershus (6), Bergen (2) og Søndre Land. Tilsammen 29 foredrag.

Vilh. Ullmann: Gran (3) og Aker (4).

Trygve Engebretsen: Høyfoss (2), Ål i Hallingdal, Ådal (8) og Norderhov. Tilsammen 12 foredrag.

Sverre Krogh: Kjørkebø (8), Leikanger (7), Luster (3), Førde (6), Brandbu, Aker (3) og Fåberg (5). Tilsammen 33 foredrag. Dessuten 46 foredrag på en turné i Sogn og Fjordane og 9 på en turné i Hedmark. I alt 88 foredrag.

Adolf Indrebø: Larvik, Drammen, Aker (3) og Oslo (7). Tilsammen 12 foredrag.

Helga Ramstad: Hokksund, Modum og Akershus (18). Tilsammen 20 foredrag.

L. Heidenreich: Kristiansand (2), Vennesla (2), Vågsbygden, Mosby, Holum, Halse, Spangereid og Lyngdal. Tilsammen 10 foredrag.

Olav Scheflo: Kristiansand, Vennesla, Mandal, Øslebø og Sør-Audnedal. Tilsammen 5 foredrag.

Nic. Eggen: Poltålen, Glåmos (2) og Tydal.

Joh. Samuelsen: Ulefoss, Høyvik, Odda, Tyssedal og Bergen (3). Tilsammen 7 foredrag.

Anders Lothe: Bru, Nord Vågsøy, Sør Vågsøy (2), Førde og Stavang (2). Tilsammen 7 foredrag.

G. Natvig-Pedersen: Stavanger (3), Sauda, Egersund, Moi og Bryne. Tilsammen 7 foredrag.

Joh. Mathiassen: Vinje (2), Berkåker, Brunlanes (2) og Sandar (3). Tilsammen 8 foredrag.

Daniel Vikin: Nes (6) og Sørum.

Karl Nedberg: Tyrstrand, Nedre Eiker (3) og Øvre Eiker. Tilsammen 5 foredrag.

Gunnar Bakke: Stabekk, Laksevåg (6) og Bergen (2). Tilsammen 9 foredrag.

P. Thorvik: Idd, Prestebakke og Oslo (3).

B. Flood-Engebreetsen: Vennesla (2), Mandal og Lyngdal.

Alfred Udland: Eiken og Konsmo.

Karl Bjurstrøm: 14 foredrag i Hedmark.

Alfred M. Nilsen: Lillestrøm og Skedsmo.

Omar Gjesteby: Hokksund, Oslo (2) og Konnerud.

Randolf Arnesen: Oslo (9) og Bergen.

A. Nygaard: Hokksund og Svarstad.

Nils Heggveit: Tinn (5).

Corn. Holmboe: Tromsø (3).

Ivar Dahle: Heidal (12).

H. Stordalen: Asker (7).

Olav Larsen: Sør-Odal (2).

P. E. Vorum: Ytre Rendal (2).

A. H. Buflod: Trysil (4).

.. *Aug. Aastad*: Trysil (4).

Ingrinius Mathisen: Trysil (4).

Harald Løbak: Trysil (4).

.. *Harald Langholen*: Trysil (7).

.. *Johan T. Melvold*: Trysil (7).

Alb. Heien: Trysil (5).

Andreas Markusson: Nord-Odal (2).

S. Grønsjøbrenden: Trysil (5).

Peder Vestad: Eidskog (3) og Vinger (3).

Ole Bech: Foldal (3).

Olav Hovde: Furnes (2).

M. A. Nordli: Løten (3) og Trysil (3).

E. H. Brendholen: Stange (2).

Ole Smestad: Vinger (3).

Knut Dalastøl: Tinn.

Trygve Nilsen: Oslo (9).

Ingc. Rastad: Oslo (9).

- Edw. Mørk*: Oslo (4).
Per Kriberg: Oslo (2).
Wilh. Ullmann: Aker (4).
Per Kleppa: Aker (3).
Øistein Marthinsen: Aker (3).
Ole Hagen: Aker (2).
E. Eckhoff: Søgne.
J. Øydegård: Vennesla.
O. Bruncand: Vennesla.
Jul. B. Olsen: Ankenes.

Samlet antall foredrag:

I mai	341 foredrag
Agitasjonsreiser	378 «
Enkeltforedrag	2700 «

Tilsammen 3419 foredrag

I mai.

I mai-dagen stod i år i stor-lockoutens tegn. Overalt i landet var det overordentlig stor tilslutning til demonstrasjonene, møtene og festene.

Dagen blev feiret med arrangements på 341 steder.

Landsorganisasjonen og partiet utsendte følgende

1 mai-manifest.

Norsk Arbeidsgiverforening har efter tilskynnelse av og i samråd med de svenske, danske og finske kapitalister kastet ut henved 100 000 arbeidere i en ondartet og langvarig lockout. Nye opbud står for tur til å bli kastet ut av virksomhetene. Lockouten omfatter allerede direkte en halv million familiemedlemmer. Men hele det norske folk rammes indirekte av den

vanvittige sultekrig

de norske arbeidsgivere i forståelse med andre lands kapitalister har satt igang. Det er ikke bare hjemmenes, men også bedriftenes og samfundets økonomi som undergraves.

Som grunn for den sulteblokade de norske arbeidsgivere har etablert, anføres at lønningene her i landet ligger over nabolandenes. Dette er ikke sandt. Våre arbeidslønninger ligger ikke over, men i visse tilfelle under lønninger for eksempel i Danmark og Sverige. Dessuten an-

vendes den samme metode i arbeidsgivernes lønnspress- og lockoutpolitikk i *alle* land: lønningene må ned av hensyn til konkurrentene! Og så søker man å spille det ene lands arbeidere ut mot de andres. Denne utspekulerte og nedrige taktikk må arbeiderne vende sig imot.

Lønnsforholdene i de fleste virksomheter her i landet er slik at istedenfor lønnsnedslag er det berettiget å kreve forbedring.

Enn videre er det berettiget å kreve

arbeidstiden forkortet

til 7 timer pr. dag eller 42 timers arbeidsuke og at det i bedrifter som går døgnnet rundt, innføres 6 timers skift. De nye tekniske hjelpemidler og de nye arbeidsmetoder, det man med et felles ord kaller *rasjonalisering*, har ført til at produksjonsevnen har vokset i en enorm grad. Men dette fremskritt utnytter kapitalistklassen til å øke arbeidsløsheten og til å presse lønningene ned. Arbeiderne må med all mulig kraft motsette sig denne kapitalistiske utnyttelse av de nye og moderne forbedringer i produksjonslivet, og sette alt inn på at lønnsstandarden opprettholdes og at arbeidstiden blir nedsatt, dels for å skaffe arbeiderne større fritid og dels for å stanse den arbeidsløshet som er en følge av rasjonaliseringen i et kapitalistisk samfund.

Det er dog ikke bare ved forkortelse av arbeidstiden at

arbeidsløsheten

skal søkes mildnet. Det er også nødvendig at samfundet trer støttende til.

Det må sette igang nyttige arbeider som kan monne noget. Derfor må bevilgningene til ekstraarbeider settes betraktelig op. Arbeidsbudgettene må likeledes op. Adgangen til landets jord må åpnes for de jordløse arbeidere. Og det må ydes større og mere effektiv støtte til nydyrkning og bureising. Det må også gjeninnføres en arbeidsløshets trygd som fordeler byrdene efter den økonomiske bæreevne.

Til gjengjeld må det spares på utgiftene til unyttige formål og da i første rekke til

militærvesenet som nu bør avskaffes.

Det er nasjonalt en fare, økonomisk virker det ruinerende og det er en trusel mot den organiserte arbeiderklasse. Man bør derfor straks begynne avviklingen av hæren og flåten og det såkalte luftforsvar. Efterhvert som man her innsparer betydelige beløp, styrkes vårt arbeidsliv med særlig sikte på arbeidsløshetens bekjempelse.

Gjeldstrykket må også lettes.

Tvangsauksjonslinjen som man nu er drevet inn på, virker vilkårlig og urimelig og skaper utrygghet og engstelse i tusener hjem. Vi må få en gjeldsregulering som virker som en gjeldsnedskrivning, ikke bare av hensyn til de arbeidende befolkningslag i våre bygder som er hardest

rammet, men også av hensyn til samfundet. Dets økonomiske grunnlag svikter ved den uforsvarlige og urettferdige gjeldspolitik som nu føres.

Det kapitalistiske samfund har spillet bankerott. Tross de store økonomiske muligheter går det stadig bakover. Derfor griper de makt-havende til

tvangs- og tukthuslovgivning

overfor arbeiderklassen, derfor dannes det hvite garder som anerkjen-nes, derfor stikker også den fascistiske hestehov frem — i lovgivning som ved dannelsen av kapitalistiske garder og Lappforeninger i skog-distriktene, hvor vi nu har en av klassekampens viktigste brennpunkter.

Mot den borgerlige reaksjon og de kapitalistiske utfall må arbei-derne sette

sitt samhold og sin solidaritet.

De må styrke og utbygge sine organisasjoner og tilbakeslå angre-pene fra sine fiender. De viktige og brennende spørsmål som arbeider-klassen er interessert i må virkeligjøres. Men det er betinget av dens egen organisasjonsmessige kraft og besluttsomhet og dens seighet og målbevissthet i sitt arbeide. De krav som gjennomføres, må danne grunn-laget for nye fremstøt og må gå inn som led i arbeidet for et nytt, et socialistisk samfund. Det er *det* som er målet og som må ligge til grunn for all den virksomhet som utfoldes.

Den 1 mai har arbeiderne en anledning som aldri ellers til å mani-festere *sitt samhold* til å understreke sine krav og til å protestere mot den kapitalistiske sulteblokade og de borgerlige partiers reaksjonære politik. *Benytt denne anledning!*

La 1 mai-demonstrasjonene i år

bli mektigere en nogen sinne. Alle arbeidere, kvinner som menn, unge som eldre, må derfor delta. Ingen må stå som tilskuer. Arbeiderne kan heller ikke idag stå som tilskuer til hverdagens klassekamp. Alle ar-beidere er med. De er part i saken. Vis også dette på deres egen fest-og demonstrasjonssdag!

Arbeiderne i alle land demonstrerer 1 mai. De har felles interesser og felles oppgaver.

Den internasjonale solidaritet

er en forutsetning for arbeiderklassens virkelige seier. Denne interna-sjonale bakgrunn gir 1 mai-demonstrasjonene øket innhold og betyd-ning.

Frem da arbeidets kvinner og menn på deres egen dag. La den stå i arbeiderklassens, i samholdets, i socialismens og internasjonalsismens tegn. Det vil gi kraft innad og skape respekt utad. 1 mai-demonstra-sjonene blir på den måte utgangspunktet for nytt arbeide, for nye kam-per og nye seire.

Derfor inn under fanene 1 mai.

1 mai-talere.

- Åkrene: Carl Aug. Olsen.
 Åmli: Alb. Karlsten.
 Ål: Trygve Engebretsen.
 Ålesund: Ola Solberg.
 Ålen: Nils M. Aune.
 Ålgård: Johs. Johnsen.
 Ålvik: I. B. Aase.
 Åmot i Modum: Hans Amundsen.
 Åndalsnes: Andr. Nygaard.
 Åros i Røyken: Helga Ramstad.
 Ås: Anton Ruud.
 Åsen: S. O. Øraker.
 Agnes: Olav Hindahl.
 Alvdal: Kr. Lian.
 Arendal: Arne Magnussen.
 Arneberg: Enok Sletengen.
 Ask: Ingvald Rastad.
 Asker: L. Aslaksrud.
 Askim: Haakon Hoff.
 Aurdal: Martin Smeby.
 Aurskog: Anton Andresen.
 Bagn: O. Jenseth.
 Ballangen: Johs. Bergersen.
 Bamble: J. A. Johnsen.
 Bangsund: A. Buen.
 Bekkelaget, Stange: Alfr. M. Nil-
 sen.
 Bekkestranden: Ole Hagen.
 Bergen: Oscar Torp.
 Berkåk: Ivar Aarseth.
 Biri: Hans Haugli.
 Bjørkelangen: Hjalmar Dyren-
 dahl.
 Blaker: Daniel Vikin.
 Bodø: Carl Bonnevie.
 Bolstadøyri: L. O. Waldersnes.
 Borgestad: Halfdan Jønsson.
 Brandbu: G. E. Stubberød.
 Brennhaug: M. Høgåsen.
 Brevik: Karsten Torkildsen.
 Bruhagen: A. Røkkum.
 Bryne: Eyvind Dahl.
 Brøttum: Arne Kristiansen.
 Brummunddal: Oscar Nilssen.
 Bø: Knut Dalastøl.
 Bøn: Ingvald Kristiansen.
 Dal: Ingvald Kristiansen.
 Dale: Anton Jenssen.
 Disenå: John. Stubberud.
 Dokka: Bjarne Bongan.
 Dombås: Anton Alvestad.
 Dovre: M. Høgåsen.
 Drammen: Rich. Hansen.
 Drangedal: T. Lundtveit.
 Drolsum: Hans Amundsen.
 Egge: Hans Ystgaard.
 Egge i Lier: H. E. Stordalen.
 Eik i Slagen: P. O. Løkke.
 Eidsfjord: Sverre Støstad.
 Eidsfoss: Arne Drogseth.
 Eidskog: Karl Bjurstrøm.
 Eidsvoll: O. Midtrød.
 Elverum: Gunnar Braathen.
 Ekersund: G. Natvig-Pedersen.
 Engan i Opdal: Johan Falkberget.
 Engjan i Nordmør: Olaf Kregnes.
 Espa: Sverre Dørum.
 Etnedal: Martin Smeby.
 Evje: Th. Høilund.
 Eydehavn: Olav Vegheim.
 Farsund: Alfr. Udland.
 Farvollen: Siegfried Klock.
 Fåvang i Ringeby: Anton An-
 dreassen.
 Fåberg: Sigurd Solheim.
 Fetsund: Axel Sømme.
 Fiskumfoss: G. Engelstad.
 Fjellstrand: Carl Simonsen.
 Fjågesund: H. Aarneshaugen.
 Flåm: Nils Steen.
 Florø: Johan Mathiassen.
 Fluberg: Arne Strøm.
 Flekkefjord: B. Flood-Engebet-
 sen.
 Flesberg: Tormod Ruud.
 Foldafoss: Peder Vestad.
 Flisa: P. E. Vorum.
 Foldal: Thina Thorleifsen.
 Fолlesøy: Ola Lunde.
 Fredrikstad: Jens Teigen.
 Furuset: K. F. Dahl og Thor Wi-
 borg.
 Frol: N. Hallan.
 Froland: Oscar Olsen.
 Garmo: Andreas Moan.
 Geithus: Eugen Pettersen.

- Gjerstad: Ingjald Nordstad.
 Gjøvik: Konrad Nordahl.
 Gran: Sigrid Syvertsen.
 Greåker: O. Sporpind.
 Gransherad: Nic. Ness.
 Grimstad: Arne Magnussen.
 Grong: Johan Karlsen.
 Grorud: Gunnar Hansen.
 Grue: Andreas Markusson og
 Ingval Bækken.
 Gudå: Kr. Rothaug.
 Gulsvik: Johan Jensen.
 Gvarv: K. Dalastøl.
 Haga: Daniel Vikin.
 Hakadal: Øistein Marthinsen.
 Halden: Helga Karlsen.
 Hallingby: Johan Andersen.
 Hamar: Alfred M. Nilsen.
 Hammerfest: Thorbjørn Dahl.
 Harstad: Arn. Holmboe.
 Haugesund: Johan Wiik.
 Hauge i Dalane: Nils Nordheim.
 Hasle: Olaf M. Eriksen og Jonas
 Brunvold.
 Harestua: Emil Torkildsen.
 Heggedal: Karl Flod.
 Hermansverk: Th. Haavardstad.
 Helgådalen i Verdal: Hagbart
 Henriksen.
 Hen: John Andersen.
 Helgøy: Karl Amundsen.
 Herredsvang, Romedal: T. Sønd-
 stehagen.
 Herrefoss: H. Maurstad.
 Hernes: Olav Borchgrevink.
 Hillestad: Sverre Hjertholm.
 Hjuksebø: Paul Bentsen.
 Hole: Herman Haugerud.
 Horten: Fr. Haslund.
 Holmestrand: Konr. Karlsen.
 Holtålen: Nic. Eggen.
 Hommelvik: Olav Sæter.
 Hovind: Oskar Andersen.
 Hvittingfoss: Evald Nilsen.
 Hyggen: Hjalmar Bergsjø.
 Hyttebakken, Selbu: O. H. Kjøs
 nes.
 Høybråten: Alfred Stokke.
 Høyefoss: Ingvald Rastad.
 Høyvik: Dag Bryn.
 Høyanger: Sverre Krogh.
 Innerøy: O. K. Nordgaard.
 Innset: Ole Rise.
 Jenvold: O. K. Sundt.
 Jønna: Harald Halvorsen.
 Jørpeland: Magnus Karlson.
 Kapp: Kr. Tønder.
 Kirkøy: Kolbjørn Olsen.
 Kjelsås: Rolf Hofmo.
 Kløfta: Finn Moe.
 Klæbu: P. Almaas.
 Kongsberg: Per Kviberg.
 Kommerud: Borgar Steinseth.
 Komsmo: Johan Øydegard.
 Kolbotn: Aksel Schultz.
 Kolbu: Helge Sunde.
 Kolvereid: E. Aasgaard.
 Kopperå: Kr. Rothaug.
 Kotsøy: Trygve Dyrendahl.
 Kopervik: Adolf Olsen.
 Koppang: Kr. Øien.
 Kongsvinger: Peder Løwe.
 Kråkstad: Ole Hjelt.
 Kragerø: Arthur Berby.
 Kristiansand: Olav Scheflo.
 Kristiansund: Jon Andraa.
 Kvam i Nord-Fron: Alb. Kvam-
 men.
 Kvikne i Skåbu: Johs. Hansen.
 Kvinesdal: L. Heidenreich.
 Kviteseid: Aslak Nilsen.
 Kyrksæterøra: A. Salubæk.
 Lånke: Egil Lie.
 Lårdal: Olav Versto.
 Langesund: Alb. Christiansen.
 Langhus: Olaf Eriksen.
 Larvik: O. Hindahl.
 Landal: Erik Systad.
 Lausnes: Reidmar Guldal.
 Levanger: I. Skjaanes.
 Lillehammer: Aksel Zachariassen.
 Lillestrøm: H. Manthey Lange.
 Lierstranden: Rich. Hansen.
 Liholdt: Bj. Dietz.
 Lom: Andreas Moan.
 Lundamo: Nils Egseth.
 Løkken Verk: Olaf Johansen.
 Lørenskog: Finn Moe.

- Løten: K. T. Sjøli.
 Lunde: Hans Helgesen.
 Måløy: Oscar Ihlebæk.
 Malvik: Ole Stav.
 Malm: Karl Tømmeraas.
 Mandal: Ingv. Olsen.
 Melhus: K. B. Moxnes.
 Mjøndalen: Valdemar Nielsen.
 Moi: G. Natvig-Pedersen.
 Moelv: Lars Moen.
 Molde: K. Bergsvik.
 Mosjøen: Herm. Thornes.
 Moss: Magnus Nilssen.
 Muggerrud: E. Solbakken.
 Mysen: Haakon Hoff.
 Namnå: Marth. Nordal.
 Namsos: Aldor Ingebrigtsen.
 Narvik: Alfons Johansen.
 Nes i Ådal: Erland Borgersen.
 Nesbyen: Hans Johansen.
 Nes, Hedmark: H. Gaasvatu.
 Nes, Romerike: Haakon Meyer.
 Nettet, Skogn: N. Hallan.
 Nittedal: Hans Abelsnes.
 Nore: E. Norén.
 Nordby i Ås: Anton Rund.
 Nordberget: Carl Haugen.
 Nordskogbygda, Elverum: Olav
 Borchgrevink.
 Nordbek, Romedal: Johan Bon-
 desen.
 Notodden: Nic. Ness.
 Nord Odal: Omar Gjesteby.
 Nøtterøy: Nils Hønsvald.
 Odda: Sverre Støstad.
 Oltedal: Johs. Johnsen.
 Orkanger: Olav Steinnes.
 Orklungen: Rudolf Andersen.
 Opdal: Johan Falkberget.
 Ophus: H. E. Brændholen.
 Os i Østerdalen: Kr. Fjeld.
 Oslo: Chr. Lyngsie, Sigv. Cruse
 og Johan Nygaardsvold.
 Overhalla: Peder Johnsen.
 Otta: Wilhelm Ullmann.
 Porsgrunn: Halfdan Jønsson.
 Råde: Svend Dalen.
 Rakkestad: P. Moe-Johansen.
 Rasta: Rndolf Hedemann.
 Raufoss: Rachel Grepp.
 Rena: Harry Nilssen.
 Ringebu: Arne B. Nilssen.
 Ringsaker: Lars Moen.
 Risberget: Einar Lien.
 Rissa: Johan Karlson.
 Risør: Daniel Vefald.
 Rjukan: Trygve Lie.
 Rollag: Tormod Rund.
 Roa: Ludv. Hansen.
 Roverud: Johs. Borchgrevink.
 Rælingen: O. M. Fredriksen.
 Røros: Johan Samuelsen.
 Sande: Johan Schwingel.
 Sandnes: Chr. Systad og Adolf
 Olsen.
 Sandnessjøen: H. Moe-Jakobsen.
 Sander: Olav Larsen.
 Selsbak: Martin Trammæl.
 Salsbruket: Gunnar Sand.
 Sarsborg: Adolf Indrebø.
 Sandvika: Ingv. Førre og Per Lie.
 Sandvollan: J. M. Hansen.
 Sandefjord: Elias Volan.
 Sauda: Karl Furuskjæg.
 Sell: Jul. Pettersen.
 Selvik: Ole Hagen.
 Selbu: Leif Granli.
 Selbustranda: Olav Overvik.
 Setskog: Hjalmar Dyrendahl.
 Sigdal: Asbjørn Bakke.
 Simensbråten: Jonas Brunvold.
 Simonstad: Eyvind Strand.
 Sjøa: Sigmund Hernes.
 Ski: Ole Hjelt og Mauritz Stern.
 Skaftå: Johs. Bruvik.
 Skien: Fr. Monsen.
 Skjåk: Carl Haugen.
 Skotselven: A. H. Arntsen.
 Skiptvedt: Johan Pettersen.
 Skåbu: Ivar Dahle.
 Skedsmo: Josef Jensen.
 Soknedal: Ivar Aarseth.
 Slåstad: Olav Larsen.
 Spikkestad: Hjalmar Bergsjø.
 Sparbu: Olav Guldal.
 Slagen: P. O. Løkke.
 Spjærøy: Kolbjørn Olsen.
 Stavanger: K. M. Nordanger, Ey-

vind Dahl og Chr. Systad.
 Stange: Dagfinn Bech.
 Steinberg: Valdemar Nielsen.
 Steinkjer: Harald Halvorsen.
 Steinsvik: A. H. Buflod.
 Stjørdal: Egil Lie.
 Strømmen: K. F. Dahl.
 Svorkmo: Olaf Johansen.
 Stiklestad: John Aalberg.
 Styrvold: K. Hagen.
 Støren: Harald Langhelle.
 Sundalen: Jul. B. Olsen.
 Surna: Martin Aune.
 Sulitjelma: Ole Øisang.
 Sylling: E. Solbakken.
 Søndre Land: Arne Strøm.
 Sørskogbygda, Elverum: Einar
 Lien.
 Sør-Fron: Egil Hernæs.
 Sørumsand: Anna Pleyrn.
 Sæbø: Kornelius Bauge.
 Tangen: Dagfinn Bech.
 Tingvold: Peder Alsvik.
 Trengereid: B. Berentsen.
 Tistedalen: Helga Karlsen.
 Torsnes: Haakon Karlsen.
 Tofte i Hurum: Herman Andreas-
 sen.
 Tretten: Arthur Janson.
 Tromsø: Ingv. Jaklin.
 Trondheim: Martin Tranmæl.
 Trysil: Johs. Bøe.
 Tvedestrand: Nils Hjelmteit.
 Tydal: O. B. Garberg.
 Tynset: P. Thorvik.
 Tyristrand: Karl Nedberg.
 Tysedal: Sverre Støstad.
 Tønsberg: Nils Hønsvald.
 Ulefoss: S. Bergland.
 Ullern i Sør-Odal: J. Stubberud.
 Vågå: Corn. Enge.
 Våler: M. Røkeberg.
 Vadheim: Gunnar Ousland.
 Vaksdal: Gunnar Bakke.
 Valset: Johan Bondesen.
 Vardal: Kr. Kristensen.
 Vardø: Erik Vangberg.
 Vadsø: Peder Holt.
 Veggli: E. Norén.
 Veme: Sverre Laugerud.
 Vennesla: E. Stenklev.
 Vestfossen: Hans Eriksen.
 Viker i Ådal: Erland Borgersen.
 Vingerum: Ella Anker.
 Vinstra: Aksel Braathen.
 Vikersund: Eugen Pettersen.
 Visnes: Adolf Olsen.
 Voss: Randolph Arnesen.
 Ytre Arna: Jakob Kolrud.
 Ytre Rendal: Martin Wold.
 Ytre Enebak: Halvard M. Lange.
 Ørje: Thv. Svendsen.
 Østre Gausdal: Alb. Guddal.
 Østre Jevnaker: G. E. Stubberød.
 Øvre Rendal: Martin Wold.
 Øyslebø: E. Ekhoff.

Arbeiderpartiets by- og herredslag.

Beretning for 1931

Landskommunalutvalget har i 1931 holdt et møte og behandlet 9 saker. Av hensyn til kommunevalgkampen, måtte det annet møte utsettes til i januar 1932. Arbeidsutvalget har i året holdt 5 møter og behandlet 22 saker.

Av sakene kan nevnes:

Retningslinjer for kommunevalget 1931.

Forsorgsspørsmålet.

Kommunal alderstrygd.

Skolestyrenes sammensetning.

Om bruk av forholdstallsvalgmetoden ved kommunale valg.

Kommunale budgjettspørsmål.

Kommunale gjeldsopgjør.

Våre kommunegruppers stilling til den arbeidsløse ungdom.

Arbeide for forsorgsbidraget.

Prinsipper ved læreransettelser.

Arbeiderpartiets kommunegrupper og fagorganisasjonen.

Om opprettelse av kommunalråd.

Kommunale lønninger.

De kommunalpolitiske spørsmål har i 1931 samlet større interesse utover landet enn noen gang før. Visstnok har krisen i kommunene medvirket hertil, men det er tydelig at den økede interesse i høi grad skyldes en mere aktiv og planmessig deltagelse i kommunepolitikken fra Arbeiderpartiets side. Dette er i første rekke et resultat av det arbeide som er utført gjennom Arbeiderpartiets by- og herredslag.

I årets løp har det vært avholdt kommunalmøter for Buskerud, Hedmark, Rogaland, Gudbrandsdal, Sør-Trøndelag, Romsdal, Nordmøre, Akershus, Aust-Agder, Sunnmøre, Indre Hardanger, Troms, Finnmark, Kongsvinger-distriktet og Hordaland.

Disse møter som har hatt stor tilslutning, har vært planlagt av kommuneutvalgene i vedkommende fylker eller kretser, som regel efter samråd med kommunalkontoret.

Kommunalsekretæren har holdt foredrag på syv av disse møtene og har dessuten forelest på kommunalkurser i Oslo og Indre Hardanger, samt på et kursus for Vest-Opland.

På grunnlag av innhentet materiale er det utarbeidet en oversikt over forholdene i de arbeiderstyrte kommuner. Oversikten er trykt og utgitt av partiforlaget. Gjennem kommunalkontoret er videre foranlediget utarbeidet og utgitt en brosjyre av Fr. Monsen om gjelds- og skattespørsmål og av Kr. Lian om jorden og gjelden. Dessuten har sekretæren skrevet en brosjyre om Arbeiderpartiets kommunepolitikk.

Det er i årets løp av kommunalkontoret innhentet et betydelig materiale om forskjellige kommunale forhold.

Partiets avdelinger, kommunegrupper og kommunale tillitsmenn har i stadig stigende grad benyttet kommunalkontoret, hvis arbeide derfor har øket sterkt.

Kommunalkontoret har samarbeidet med kontoret for opplysnings virksomheten i en rekke spørsmål, således ved utarbeidelse av en studieplan i kommunalkunnskap og ved planlegning av kommunalkurser.

Videre har det vært samarbeide mellom By- og Herredslaget og fagorganisasjonen i flere saker

«Det 20. Århundrede» har fortsatt i hvert nummer hatt en kommunalavdeling, redigert av kommunalsekretæren.

Kvinnesekretariatet.

Beretning fra kvinnesekretariatet.

I årets løp har kvinnesekretariatet avholdt 7 møter, hvori det er behandlet 41 saker.

Oplysningsvirksomheten.

Vedrørende opplysningsvirksomheten har sekretariatet sendt sirkulære til avdelingene med oppfordring til medlemmene om å søke skoler og stipendier uten- og innenlands, samt oppfordret avdelingene til å gå igang med organisasjonskurser. I samme forbindelse er utsendt studieplan for sådanne kurser utarbeidet av opplysningskomitéen.

Kvinnesekretariatets krav til statsmyndighetene.

I henhold til landskvinnekonferansens behandling av spørsmålet alderstrygd gjennomført ved Staten, har sekretariatet sendt Stortinget følgende krav: «Det norske Arbeiderpartis landskvinnekonferanse som holdtes i mars f. år behandlet bl. a. spørsmålet alderstrygd. Under de vanskelige økonomiske forhold de fleste kommuner arbeider, står vi i fare for at flere kommuner er nødt til å gå til avvikling av den kommunale alderdomspensjon. Av den grunn fant landskvinnekonferansen det nødvendig å kreve av Stortinget at Staten må tre støttende til ved å sette loven av 1923 om alderstrygd ut i livet snarest mulig.»

Vedrørende landskvinnekonferansens beslutning om barnetrygd, har sekretariatet sendt henstilling til Stortinget om å nedsette en komité til utredning av spørsmålet og fremkommer med forslag til sakens løsning.

Angående bortsatte barns hjemstavn har sekretariatet sendt socialdepartementet følgende henstilling: «Den nuværende fattiglov vedrørende bortsatte barn, setter grensen for forsørgelsen til 15 år. Det er innlysende at et barn i den alder er ute av stand til å forsørge sig selv. Stillingen for disse vergeløse er tung og meget vanskelig. De har ingen annen utdanelse enn folkeskolen, de er derfor vanskelig stillet i konkurranse om arbeide.

Når samfundet har trådt i foreldrenes sted, må dets forsorg omfatte disse barn til den erhvervsdyktige alder, og ikke la dem mangle både hjem og kanskje også arbeide i den kritiske overgangsalder.

Vi henstiller på det innstendigste at loven forandres derhen at hjemstavn først fåes ved fylte 18 år.

Dessuten har sekretariatet etter opfordring fra et fellesmøte av organiserte kvinner i Mjøndalen rettet henstilling til justisdepartementet om å bevilge det nødvendige beløp for å avhjelpe nøden i våre skogdistrikter.

Likeledes har sekretariatet støttet Inn-Trøndelags kvinnekongressens henvendelse til Regjeringen om å ikke senke inntektsgrensen for de syketrygdede.

Nye kvinneavdelinger.

Efter foredrag av Sigrid Syvertsen er det dannet kvinneforening i Ålvik, Gruppe i Rollag, Nesbyen og Ballangen.

Efter foredrag av Elise Kolsrud er det dannet kvinneforeninger, tilsluttet Grua og Mylla kretsforeninger. Helga Karlsen har dannet kvinnegruppe tilsluttet Østre Nordstrand kretsforening.

Thina Thorleifsen har dannet kvinnegruppe i Porsgrunn, Brevik, Langesund, Asker (Dikemark krets), Røyken, Maridalen, Eidsfoss og kvinneforening i Skien.

Dessuten er det kommet meddelelse om at det er dannet kvinneforening i Hole, Aune i Opdal, 3 kvinneavdelinger tilsluttet Fåberg herredsparti i Gudbrandsdalen, (kvinneforeningen «Vårviljen», «Håpet» og Mesna Kvinnelag). Og fra 1 januar 1931 har Geilo kvinneforening og kvinneforeningen «Vårsol», Borgestad, tilmeldt sig partiet. Tilsammen 23 nye kvinneavdelinger.

«Arbeiderkvinnen».

Bladet har utkommet regelmessig en gang i måneden med 16 sider. I anledning kommunevalget på landsbygden, blev bladets oktobernummer trykt i et oplag av 30 000 eksemplarer. I anledning kommunevalget i byen blev bladets desembernummer trykt i et oplag av 24 200 eksemplarer.

Agitasjonen.

I anledning kommunevalgene har sekretariatet foreslått for centralstyret at der arrangeres agitasjonsturnéer med kvinnelige talere. Sigrid Syvertsen har således reist 8 dager i Hordaland fylke, 8 dager i Inn-Trøndelag, ca 6 uker i Nord-Norge og 8 dager i Hallingdal. Helga Karlsen har hatt en 3 ukers turné i Møre, Rachel Grepp ca. 8 dager i Aust-Agder og Thina Thorleifsen 4 uker i Telemark.

Foruten de ovennevnte agitasjonsturnéer har følgende av sekretariatets medlemmer holdt enkeltforedrag: Sigrid Syvertsen (48), Rachel Grepp (14), Helga Ramstad (20), Marta Nielsen (4) og Thina Thorleifsen (77). Tilsammen 152 foredrag.

Representasjonen.

På fylkeskvinnekonferanser har sekretariatet vært representert i Buskerud den 31 januar, Hordaland den 15 mars, Hedmark den 2 april, Nord-Trøndelag den 14 mai og i Nord-Norge den 20 og 21 juli ved Sigrid Syvertsen.

I Opland den 1 mars, Vestfold den 8 mars, Aust-Agder den 14 mai, Telemark den 27 juni, Opland den 30 august og i Akershus den 15 november ved Thina Thorleifsen.

I Østfold den 23 august ved Marta Nielsen og i Aust-Agder den 20 september ved Rachel Grepp.

Dessuten har sekretariatet vært representert på Norges Badeforbunds kongress i juni ved Sigrid Syvertsen, Helga Ramstad og Marta Nielsen.

Centralstyrets representanter i sekretariatet er Valdemar Nielsen og Eugen Pettersen med Erling Anthonson som varamann.

Sekretariatets representanter i centralstyret er Sigrid Syvertsen og Gerda Brager med Rachel Grepp og Inger Kristiansen som suppleanter.

Sekretariatets representanter i barnelagskomitéen er Helga Karlson og Thina Thorleifsen.

Kvinnebevegelsens 30-årige beståen

hovedledelsen for kvinnebevegelsen kunde ved årsskiftet se tilbake på 30 års virksomhet, idet at Arbeiderpartiets Kvinneforbund blev dannet den 29 desember 1901. Kvinneforbundet fikk ved starten tilslutning av 5 kvinnelige fagforeninger og Arbeiderpartiets Kvinneforening, som blev dannet den 27 mars 1895. I 1908 blev Arbeiderpartiets Kvinneforbund landsforbund. Forbundet virket i 8 år som lokalt forbund for Oslo og Omegn.

Efter omlegningen av kvinneforbundet i 1923, har kvinnebevegelsen hatt en rivende utvikling. Den har idag tilslutning av 300 avdelinger.

Blandt de 300 kvinneavdelinger er det bare nogen få kvinnelige fagforeninger, da kvinnene rent undtagelsesvis er fagorganisert i sine respektive fagforeninger sammen med mennene.

Kvinnesekretariatets medlemmer.

Sekretariatets medlemmer er: Sigrid Syvertsen, formann, Inger Kristiansen, viceformann, Thina Thorleifsen, sekretær, Gerda Brager, Marta Nielsen, Rachel Grepp og Helga Ramstad med Borghild Mikkelsen, Alette Lundeberg, Hedvig Sørensen, Konstanse Hansen og Anna Nilsen som suppleanter.

Oplysningsvirksomheten.

Skole- og studiearbeidet har i året 1931 vært ledet av Felleskomitéen for arbeidernes opplysningsvirksomhet, som har bestått av følgende representanter:

Fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon Torbjørn Henriksen og Elias Volan med Valdemar Nielsen som varamann, fra Det norske Arbeiderpartis centralstyre Oscar Torp og Einar Gerhardsen, fra Arbeidernes Ungdomsfylkings centralstyre Finn Moe og Hjalmar Dyrendahl. Oscar Torp har vært komitéens formann. Haakon Lie har fungert som dens fastlønnede sekretær.

Kveldskolevirksomheten.

I likhet med de sist foregående år har felleskomitéen utsendt en normalplan for arbeidernes kveldskoler og ydet tilskudd etter nærmere bestemmelser.

Undervisningsplanen omfatter følgende fag:

1. Norsk	10 timer
2. Socialismens teori og historie	12 «
3. Praktisk organisasjonsarbeide	12 «
4. Fagbevegelsen	5 «
5. Samvirkebevegelsen	3 «
6. Arbeiderpartiets program og historie	8 «

Ilvis det ønskes en utvidelse av skolens fagkrets, anbefales et av følgende fag optatt i undervisningsplanen:

7. Økonomisk geografi	ca. 10	«
8. Samfunnsøkonomi	« 10	«
9. Kommunalkunnskap	« 5	«

Timetallet og fagene veksler forøvrig ganske meget fra skole til skole.

Vinteren 1931 var det i gang kveldskoler på følgende steder:

Bærum, 20 elever, ca. 50 timer undervisning.

Drivdalen, 50 timer undervisning etter normalplanen, 11 elever.

Foldalen, 62 timer undervisning, 22 elever.

Elverum Arbeiderparti: To kveldskoler. *Sørskogbygde*, 48 timer undervisning, 23 elever. *Heradsbygda*, 50 timer undervisning, 23 elever.

Greåker, 52 timer undervisning, 25 elever.

Høydalsmo, 60 timer undervisning, 15 elever.

Hokksund, 50 timer undervisning, 25 elever.

Klæbu, 75 timer undervisning, 16 elever.

Kristiansand, 67 timer undervisning, 15 elever.

Larvik, 50 timer undervisning, 20 elever

Lillestrøm, 60 timer undervisning, 20 elever.

Moss, 52 timer undervisning, 30 elever.

Nesbyen, 60 timer undervisning, 20 elever.

Namsos, 56 timer undervisning, 20 elever.

Notodden, 50 timer undervisning, 21 elever.

Oslo, 3 kveldskoleklasser og 2 sprogkurser. Skoleklassene hadde hver 62 timer undervisning. Skolen hadde ved begynnelsen 140 elever og sluttet med 122. Etter skoleårets slutt holdtes et kursus i Marx økonomiske teori med 25 deltagere.

Porsgrunn, 48 timer undervisning og 22 elever.

Rjukan, 38 timer undervisning.

Røros, 65 timer undervisning, 25 elever.

Simonstad, 50 timer undervisning, 15 elever.

Sandefjord, 64 timer, 15 elever.

Ski, 57 timer undervisning, 20 elever.

Skien, 56 timer undervisning, 25 elever.

Singsås, 40 timer undervisning, 16 elever.

Stavanger, 32 timer undervisning, 25 elever.

Steinkjer, 60 timer undervisning, 25 elever.

Sulitjelma, 41 timer undervisning, 20 elever.

Sundalsøra, 50 timer undervisning, 14 elever.

Tromsø, 42 timer undervisning, 20 elever.

Trondheim, 48 timer undervisning, 25 elever.

Tønsberg, 30 timer undervisning, 10 elever.

I alt har det vært i gang 32 kveldskoler med ca. 750 elever.

Kommunevalgkampen *høsten 1931* la store hindringer i veien for kveldskolevirksomheten. Følgen var at de fleste kveldskoler først kom i gang over nyttår. I løpet av høsten 1931 og vinteren 1932 er det imidlertid kommet i gang kveldskoler på følgende steder: Fall i Land, Melbo, Odda, Orkanger, Oslo, Stokmarknes, Tune, Aker, Strømmen, Bø i Telemark, Bærum, Furnset, Sulitjelma, Notodden, Moss, Ålen, Smudalen, Jensvoll, Elverum (Sørskogbygda og Hernes) Grue i Solør, Hordabø, Valstad, Eiken pr. Mandal, Jørpeland, Nøtterøy, Jaren, Kroken, Brevik, Narvik, Bodø, Kongsvinger, Stange og Sarpsborg.

Tilsammen 36 kveldskoler.

Den socialistiske dagskole.

Dagskolens 8. kursus blev igangsatt 5 januar og varte til 28 mars. I å kurset deltok 29 elever, hvis navn er nevnt i forrige års beretning. En av elevene blev på grunn av sykdom forhindret i å fullføre kurset.

*Skolens fag og lærere.**Fagforeningskunnskap.*

Alfred Madsen har her forelest i 12 timer om fagbevegelsens historie, oppbygning og organisasjon.

Gunnar Braathen har i 2 timer behandlet forhandlingsteknikken ved tariffrevisjoner.

Torbjørn Henriksen foreleste i 2 timer om fagforbundenes virksomhet.

Trygve Lie underviste i 10 timer om arbeidstvistlovgivningen.

Historie.

Hulvard M. Lange underviste i 45 timer om den moderne arbeiderbevegelses historie. Samtidig blev det gitt en oversikt over den politiske historie efter den franske revolusjon.

Haakon Meyer har i 18 timer forelest om den norske arbeiderbevegelses historie.

Norsk næringsliv.

Johanne M. Reutz har i 15 timer gitt en oversikt over norsk næringslivs historie i de siste 100 år og dets stilling idag.

Økonomisk geografi.

Kirsten Smith gjennomgikk i 13 timer boken «Økonomisk geografi i grunn- drag».

Axel Sømme fortsatte senere undervisningen i 18 timer med en nærmere behandling av jordens kraftkilder, råstoffer, industri- og landbruksregioner, samt menneskenes næringsmidler.

Sociøkonomi.

Aase Lionæs underviste i 35 timer i teoretisk sociøkonomi. Det blev i dette fag gitt en rekke skriftlige oppgaver.

Matematikk og statistikk.

Johanne M. Reutz behandlet i 18 timer statistikkens elementer og dens anvendelse i fagbevegelsen. Samtidig blev undervist i den matematikk som var nødvendig for forståelse av stoffet.

Socialiserings spørsmålet.

K. P. Dahl foreleste i 10 timer om socialiserings spørsmålet.

Norsk kommunal- og statsstyre.

K. M. Nordanger underviste i 14 timer om norsk kommunal- og statsforvaltning.

Sociallovgivning.

Lærer: *Auslaug Aastad*, 10 timers undervisning.

Norsk.

Arthur Johnsen underviste i 40 timer i norsk rettskrivning og stillære.

Norsk litteratur.

Hans Heiberg foreleste 10 timer i litteraturhistorie.

Social-psykologi.

Olav Steinnes behandlet i 10 timer social-psykologien.

Samvirkebevegelsen.

Jens Teigen og *Bj. Jullum* underviste i 6 timer om samvirkebevegelsen og dens stilling til arbeiderbevegelsen.

Praktisk organisasjonsarbeide.

Einar Gerhardsen underviste 20 timer i praktisk tillitsmannsvirksomhet og retorikk.

Revisor *Harald Varden* underviste 14 timer i føring av foreningsregnskaper og i revisjon.

Socialismens teori.

Kursets elever blev delt i to studiecirkler som med *Haakon Meyer* og *Finn Moc* som studieleidere, gjennengikk socialismens teori. Cirklene hadde 8 møter à 2 timer.

Foredrag.

Martin Traummæl holdt foredrag om «Arbeidernes avholdsorganisasjon».

Olsen-Hagen behandlet i 4 foredrag «Militærspørsmålet».

Andreas Moan i 4 timer «Jordspørsmålet».

Bankinspektør *Anders Frihagen* holdt i 2 timer foredrag om norsk bankspørsmål.

Sven Backlund i Sverige talte kursets siste dag om «Arbeidsbyrået i Genf».

Ingeniør *Namestad* behandlet i 5 foredrag rasjonaliseringsspørsmålet.

Haakon Lie holdt foredrag om «Partiets studie- og skolevirksomhet».

I alt er det undervist 370 timer på skolen.

På grunn av lockouten blev Dagskolens kursus 1932 avlyst. I stedet besluttet avholdt et 4 ukers fagforeningskursus for kvinner.

Forelesningskurser.

Korte forelesningskurser som har vart fra 1 til 4 dager, har vært avholdt på følgende steder:

Sandnes med 3 forelesninger og 40 deltagere.

Namsos med 6 forelesninger og 45 deltagere.

Inderøy med 4 forelesninger og 40 deltagere.

Noreanlegget med 8 forelesninger og 45 deltagere.

Grarv med 12 forelesninger og 16 deltagere.

Ulefoss med 12 forelesninger og 41 deltagere.

Drangedal med 12 forelesninger og 22 deltagere.

Kristiansand med 20 forelesninger og 17 deltagere.

Brandbu med 7 forelesninger og 57 deltagere.

Dokka med 9 forelesninger og 30 deltagere.
Foldfjord med 8 forelesninger og 45 deltagere.
Gjerpen med 4 forelesninger og 16 deltagere.
Nittedal med 6 forelesninger og 20 deltagere.
Ski med 9 forelesninger og 25 deltagere.
Moss med 5 forelesninger og 40 deltagere.
Horten med 6 forelesninger og 30 deltagere.
Blaker med 6 forelesninger og 25 deltagere.
Odda med 5 forelesninger og 60 deltagere.
Ytre Rendalen med 12 forelesninger og 60 deltagere.
Skrautvål med 8 forelesninger og 30 deltagere.
Tønsberg med 4 forelesninger og 40 deltagere.

En-kes kurser er avholdt for Gudbrandslalens kretsparti og Vestopland Arbeiderparti. Under lockouten blev det i Oslo arrangert et 14 dagers feriekursus for lockoutede arbeidere. I uken 21 til 26 juni blev det første *norsk-svenske studiekursus* avholdt på Bjørgeseter. På kurset deltok 54 deltagere, hvorav 23 svenske fra Gøteborgs distrikt av Sveriges socialdemokratiske Ungdomsförbund.

Forelesningskurser med ukentlige møter har vært avholdt på flere forskjellige steder. I Oslo holdtes et kommunalkursus med 8 forelesninger og 130 deltagere, et kursus over aktuelle politiske emner, hvor det deltok 90 partifeller, og et kursus for Oslo Samvirkelags arbeidere og funksjonærer med 115 deltagere. Under lockouten blev det her av opplysningskomitéen avholdt store foredragsmøter, arrangert omvisninger på kunstutstillinger m. m.

I Fåberg herredsparti har opplysningsvirksomheten vært organisert med utstrakt foredragsvirksomhet omkring i de tilsluttede arbeiderlag.

Forelesningskurser har videre, spesielt med sikte på kommunevalget, vært avholdt i Aker, Trondheim og Kristiansund.

I Stavanger har vært avholdt foredragskursus over sosialistiske emner.

I Høyanger holdt Sverre Krogh en rekke kurser i månedene mars og april med tilsammen over 100 timer undervisning.

I Bergen holdtes et stort faglig og politisk aftenkursus med 15 møter og over 100 deltagere.

Studiecirkler.

Studiecirkelvirksomheten har i 1931 gått betydelig frem. Nogen virkelig oversikt over antallet av studiecirkler som har vært igang i partiet, har det dog ikke vært mulig å få. De organisasjoner man har nøiaktig oversikt over, viser dog klart og tydelig at studiecirkelarbeidet

nu antar et stadig større og større omfang. I Arbeidernes Ungdomsfylking er således igang 82 studiecirkler. I Oslo deltok nærmere 900 arbeidere i 54 forskjellige cirkler.

Det har da også vært lagt meget brett på å få studiecirkelvirksomheten igang. Studieplaner er utarbeidet og lærebøker utgitt.

Filmvirksomhet.

Foruten filmen «Giftgass» har felleskomitéen i 1931 leid ut filmene «Den store dag—» og «De utstøtte». En rekke store møter har vært avholdt i forbindelse med filmfremvisninger. Bare i Oslo har filmen «Den store dag» vært fremvist nærmere 50 ganger. Til foredragsmøter har man også av «Arbeiderbladet» fått utlånt den tyske pressefilm «I begynnelsen var ordet».

Stipendier til kurser i utlandet.

Felleskomitéen for opplysningsvirksomheten har dette år kunnet sende mange unge partifeller som deltagere til kurser i andre land.

Til deltagelse på det første tre måneders kurs på Den nordiske Folkehøgskole i Genf blev det bevilget stipendier til Arnfinn Vik, Oslo og Sigurd Madsen, Bergen.

På det nordiske studiekurs på Viskadalen Folkehøgskole deltok Torgils Hodne, Kristiansand, Trygve Dyrendahl, Trondheim, og Oscar Andersen, Rjukan, med stipendier fra felleskomitéen.

På Den svenske Landsorganisasjons skole i Brunnsvik deltok Kåre Hansen, Oslo, og Haukeland, Bergen.

Efter innbydelse av foreningen «Norden» deltok 16 partifeller under ledelse av Anders Buen på et nordisk kurs for studieinteresserte arbeidere på Lundsberg Internatläroverk i Vermland.

En innbydelse til å sende en eller to arbeidere til Brookwood Labor College utenfor New York kunde dessverre ikke inøstekomes, da de som var uttatt til å reise, begge fikk forfall.

Nye organisasjonsformer for opplysningsarbeidet.

For å få opplysningsarbeidet in i ennu fastere former, fremmet Sekretariatet etter henstilling fra felleskomitéen forslag på Landsorganisasjonens kongress om opprettelse av et Arbeidernes Opplysningsforbund. Forslaget blev praktisk talt enstemmig vedtatt, og den nye organisasjon blev så etter at dens lover var godkjent av partiets landsstyre, sekretariatet og Ungdomsfylkingens landsmøte, konstituert på et representantskapsmøte 12 desember 1931. Fra 1 januar 1932 trådte det nystiftede forbund i virksomhet, og omtrent fra samme tidspunkt blev felleskomitéen oppløst.

Arbeidernes Ungdomsfylking

I 1931 er det stiftet og tilmeldt fylkingen 31 nye ungdomslag. Ved årets utgang teller fylkingen 282 lag med ca. 14 000 medlemmer. Dette er det høieste lags- og medlemstall arbeiderungdomsbevegelsen i Norge nogen gang har hatt.

I årets løp har det i forhold til tidligere år vært en betraktelig fremgang i studievirksomheten. Dette gjelder så vel forelesningskurser, kveldskoler som studiecirkler. Av rapporter fra 231 lag fremgår, at 82 lag har hatt studiecirkler i vinterhalvåret 1930—1931.

Sammen med partiavdelingene har 22 lag hatt kveldskoler og 5 organisasjonskurser. I tiden januar—september er holdt 6 forelesningskurser som har vart fra 2—6 dager. Mange av fylkingens medlemmer har deltatt i studiekurser som partiavdelingene har holdt. På det svensk-norske studiekursus på Bjørgeseter 21—26 juni deltok 30 ungdomslagsmedlemmer.

Det antimilitære arbeide har fylkingen drevet i fellesskap med partiet. Om dette arbeide henvises til beretningen fra det antimilitære landsutvalg.

Fylkingens forlag har utgitt 6 brosjyrer i et samlet oplag av 25 000.

Fylkingens organ, «Arbeider-Ungdommen», er utkommet 2 ganger i måneden. Avisens utbredelse er øket og økonomien betraktelig bedret.

Arbeiderungdommens dag, 2. søndag i september, som i år blev feiret for 4. gang, var meget vellykket. Nærmere 150 lag gjennomførte feiringen av dagen.

Arbeidsledighetsspørsmålet blandt ungdommen er gjort til gjenstand for inngående behandling. Det er således sendt krav til Stortinget om særskilt bevilgning til avhjelp av arbeidsledigheten blandt ungdommen, og krav om opnevne av en komité til å utarbeide forslag til fremtidig hjelp.

Henvendelsen resulterte i at Sosialdepartementet opnevnte en komité til å utrede arbeidsledighetsspørsmålet og herunder fremkomme med særskilt forslag om botemidler mot arbeidsledigheten blandt ungdommen. Landsorganisasjonens sekretariat blev av departementet anmodet om å foreslå en representant i komitéen. Sekretariatet foreslo opnevnt Arnfinn Vik, og Vik blev opnevnt som medlem av komitéen. Komitéens arbeide er ikke avsluttet når beretningen skrives.

I januar måned sendte centralstyret henvendelse til sekretariatet, og gjorde opmerksom på det uforsvarlige i at fagforeningene søker å monopolisere arbeide på arbeidsplassene. Saken kom op til behandling på Landsorganisasjonens kongress. Kongressen besluttet å henstille

til de forbund som har kontrollen over inntagelse av arbeidere, at de ikke motsetter sig inntagelsen av unge arbeidere som tidligere ikke har hatt anledning til å bli medlemmer av fagorganisasjonen.

Likeledes vedtok kongressen henstilling til forbundene om ved tariffrevisjoner å få vedtatt bestemmelser som kan beskytte lærlinger og unge arbeidere når det gjelder arbeidstid, ferie og lønninger.

I dagene 30 oktober—1 november holdt Ungdomsfylkingen sitt landsmøte. Møtet tallet omkring 170 deltagere. På dagsordenen stod omfattende og viktige spørsmål som arbeidsløsheten, de faglige opgaver, internasjonale forbindelser, opplysningsarbeidet, antimilitære retningslinjer, arbeidet blant bondeungdommen, forholdet til den frilynte ungdomsbevegelse og til kirke og religion, samarbeidet med arbeidernes idrettsbevegelse og stillingen til barnebevegelsen og ynglingelag. Dessuten forelå flere organisatoriske spørsmål.

Et av de spørsmål som samlet størst interesse, var bekjempelsen av arbeidsløsheten, og da i første rekke arbeidsløsheten blandt *arbeiderungdommen*.

Landsmøtet trakk her op de aktuelle ungdomskrav, idet det pekte på de særskilte foranstaltninger som måtte treffes for å skaffe arbeidsmuligheter for den arbeidsledige ungdom i byene og på landsbygden.

Videre besluttetes i forbindelse med arbeidet blandt bondeungdommen at lagene bør være med og støtte tiltak av rent praktisk natur, hvor det viser sig at man derigjennem kan styrke lagsarbeidet eller knytte ungdommen fastere til arbeiderbevegelsen.

Landsmøtet besluttet opprettet et landsstyre.

Landsstyret velges av distriktsorganisasjonene. Centralstyret har følgende sammensetning etter landsmøtet. Kåre Hansen, formann, Per Lie, næstformann, Arnfinn Vik, redaktør, Finn Moe, Åse Lionæs, Rolf Forsberg, Sverre E. Pettersen, Kåre Haugen og Einar Gerhardsen. Den siste som partiets representant i centralstyret. Fylkingens forretningsfører er Sverre E. Pettersen.

Barnelagsarbeidet.

Beretning for landsutvalget for barnelagsarbeidet.

Fra landsutvalget er det sendt sirkulærer til partiavdelingene også i 1931 om å gå igang med barnelag. Opfordringene har resultert i stiftelse av 9 nye lag. Ved årets utgang er det etter den oversikt landsutvalget har, 23 lag i virksomhet på følgende steder: Oslo 4, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Levanger, Drammen, Narvik, Kjelsås, Høvik,

Ski, Langhus, Lørenskog, Lillestrøm, Strømmen, Høyanger, Mysen, Fuldalen, Hokksund, Rjukan og Nesbyen.

Noget samlet medlemstall i disse lag er det ikke mulig å gi, idet utvalget mangler oppgave fra de fleste lag. Utvalget har inntrykk av, at det på mange steder er interesse for barnelagsarbeidet, men at partifellene kvier sig for å stifte lag på grunn av at de ikke kjenner til hvorledes lagene skal drives. Utvalget har derfor under utarbeidelse en instruksjonsbok. Likeledes er det under utarbeidelse ny barnesangbok.

Barnebladet har i årets løp utkommet regelmessig 1 gang i måneden. Foruten at barnelagene abonnerer på bladet til sine medlemmer, er det i årets løp kommet en del abonnenter gjennom kvinneavdelingene.

Utvalget har følgende sammensetning. Erling Anthonsen, formann, og Thora Pettersen, valgt av partiets centralstyre. Thina Thorleifsen og Helga Karlsen valgt av kvinnesekretariatet, Kristian Lindberg og Kåre Hansen valgt av Ungdomsfylkingen. Kristian Lindberg er utvalgets sekretær og redaktør for «Barnebladet».

Den antimilitære agitasjon.

Beretning fra Det antimilitære landsutvalg.

Det antimilitære arbeide blandt rekruttene har i likhet med tidligere år vært ledet av et utvalg på 4 medlemmer, 2 valgt av partiets centralstyre og 2 valgt av Ungdomsfylkingens centralstyre. Utvalgets medlemmer har vært Oscar Torp og Einar Gerhardsen for partiet og Arnfinn Vik og Hjalmar Dyrendahl fra fylkingen.

I forhold til tidligere har det i sommer vært større opslutning om arbeidet blandt rekruttene. Det blev drevet agitasjon på alle ekserseplasser undtatt Setnesmoen, hvor utvalget ikke hadde nogen forbindelser.

Av agitasjonsmateriell blev trykt en agitasjonsbrosjyre «Giv akt», dessuten trykt nytt oplag av marsjsangene. Det er utgitt en landsutgave av Soldat-Avisen og Ungdomsfylkingen har trykt et spesielt antimilitært nummer av «Arbeider-Ungdommen», som blev omdelt på ekserseplassene. For ekserseplassene i Akershus utgav Oslo Arbeiderparti og fylkingens distriksorganisasjon 3 nummer av «Soldat-Avisen». Utvalget for Maldamoen utgav 2 nummer av «Soldat-Avisen», og landsutvalget utgav en spesiell avis for Hvalsmoen. Foruten møter som distriksutvalgene har hatt med de mest interesserte rekrutter på ekserseplassene for planleggelse av arbeide, er det holdt flere agitasjonsarrangements. I Trondheim blev det holdt agitasjonsfest før rekruttene reiste inn på Vernesmoen, på Steinkjer 2 rekrutfester, stevne på

Setermoen, stevne på Voss, 2 møter for rekruttene i Fredrikstad. Før rekruttene reiste til Gardermoen og Trandum, blev det holdt antimilitært møte i Birkeunden, Oslo. Etter møtets slutt holdtes møte i Oslo Arbeidersamfund. På Trandum blev det under rekruttskolen holdt stevne, og ved rekruttene tilbakekomst til Oslo blev det holdt friluftsmøte og fest etterpå. På Horten er det holdt 3 agitasmøter for marinegastene.

Myndighetene har reist sak mot landsutvalgets formann, Oscar Torp, som ansvarlig for opprop i partipressen til rekruttene om å delta i det antimilitære arbeide. Saken har vært fore i Oslo Byrett, hvor Oscar Torp blev ilagt en bot på kr. 100.00. Torp har appellert denne dom til lagmannsrett.

„Arbeiderbladet“

Det er grunn til å betegne 1931 som noget av et gjennombruddsår for «Arbeiderbladet», idet bladet har hatt en efter forholdene bemerkelsesverdig fremgang i abonnentantall. Den tilgang som begynte å bli merkbar efter stortingsvalget 1930 fortsatte tross den store arbeidskonflikt — hele året igjennem, og viser en nettotilgang av ca. 6000 nye faste abonnenter.

Annonsemengden lå i årets første kvartal betydelig over tilsvarende kvartal i 1930, men den langvarige lockout i forbindelse med de senere begivenheter — ophevelse av gullinnløsningen og de store banksammenbrudd, bevirket en betydelig stagnasjon, slik at vi her ikke kommer opp mot fjorårets gode resultat, men står omtrent som i 1929.

Bladets utenriksmedarbeider Karl Johanssen døde i november.

Litteraturmedarbeider Sigurd Hoel fratradte efter eget ønske sin stilling i september. Som ny litteraturmedarbeider ansattes Hans Heiberg.

Landsutgaven «Fram»

begynte å utkomme 1 april. Den har slått godt an utover bygdene og hadde ved årets utgang efter bare $\frac{3}{4}$ års drift allerede ca. 7500 abonnenter.

Pressekontoret.

Landsstyremøtet 21 juli 1930 bemyndiget centralstyret til å foreta en omorganisering av pressekontoret. Kontoret skulde utskilles fra «Arbeiderbladet». Ansettes egen bestyrer og kontorets utgifter skulde dekkas ved utligning på samtlige partiaviser.

Omorganiseringen blev foretatt fra 1 mars. Olaf Solumsmoen blev ansatt som bestyrer. Fra 15 august blev det truffet overenskomst med Norsk Telegrambyrå om fellesabonnement for samtlige partiaviser. Pressekontoret påtok sig dermed formidlingen av Telegrambyråets stoff til partiavisene.

Pressekontorets kontor i Trondheim er knyttet til «Arbeider-Avisen» og det er opprettet nytt kontor i Tromsø i tilknytning til «Nordlys» for avisene i Nord-Norge.

Foruten de forbindelser kontoret har med partiavisene er det antatt korrespondenter på større steder hvor det ikke er partiaviser.

Videre har kontoret faste korrespondenter i Stockholm og Kjøbenhavn som det har daglig forbindelse med.

Det merarbeide som omorganiseringen av kontoret og dermed de nye krav som blev stilt til det og ved formidlingen av Norsk Telegrambyrås stoff medførte økning av personalet. Foruten bestyrer er derfor ansatt 2 assistenter og 1 visergutt.

Partipressen.

I årets løp er nedlagt en avis. Det er «Lillestrømposten» som før samlingen i 1927 blev utgitt som privat foretagende, redigert i tilslutning til Det socialdemokratiske Parti. Avisen blev innstilt fra 18 juli. Abonnementet blev overført til den andre partiavisen på Lillestrøm, «Akershus Arbeiderblad».

«Follo» som utkom 2 ganger i uken fra desember 1930 gikk fra 1 juli over til å utkomme 1 gang ukentlig.

«Vefsna Arbeiderblad» som utkom i Mosjøen, gikk op i «Helgeland Arbeiderblad», Sandnessjøen, fra april. «Helgeland Arbeiderblad» gikk samme tid over fra å utkomme 1 gang ukentlig til 2 ganger ukentlig. Fra 19 november flyttet avisen til Mosjøen.

«Møre Social-Demokrat» har forandret sitt navn til «Sunnmøre Arbeideravis» fra 19 november.

Ved årets utgang var det 43 aviser, redigert i tilslutning til partiet. Av disse utkom 20 som dagblad, 1 utkom 4 ganger i uken, 10 utkom 3 ganger ukentlig, 10 utkom 2 ganger ukentlig og 2 utkom 1 gang i uken. Dessuten partiets tidsskrift «Det Tyvende Århundrede» og «Arbeiderkvinnen» 1 gang i måneden, Arbeidernes Ungdomsfylkings organ «Arbeider-Ungdommen» 2 ganger i måneden og «Barnebladet» 1 gang hver måned.

*Partiaviser ved årsskiftet 1931—1932.**Dagblader:*

- «Arbeiderbladet», Oslo. Redaktør Martin Tranmæl.
 «Arbeider-Avisen», Trondheim. Redaktør Ole Øisang.
 «Bergens Arbeiderblad», Bergen. Redaktør Gunnar Ousland.
 «Fremtiden», Drammen. Redaktør Torgeir Vraa.
 «Halden Arbeiderblad», Halden. Redaktør Haakon Hoff.
 «Hamar Arbeiderblad», Hamar. Redaktør Olav Larsen.
 «Horten Arbeiderblad», Horten. Redaktør Arne Drogseth.
 «1ste Mai», Stavanger. Redaktør B. Olsen-Hagen.
 «Kongsvinger Arbeiderblad», Kongsvinger. Redaktør Johs. Stubberud.
 «Nybrott», Larvik. Redaktør Ingjald Norstad.
 «Opland Arbeiderblad», Gjøvik. Redaktør Niels Ødegaard.
 «Rjukan Arbeiderblad», Rjukan. Redaktør Knut Dalastøl.
 «Sarpsborg Arbeiderblad», Sarpsborg. Redaktør Nils Hønsvald.
 «Smålenenes Social-Demokrat», Fredrikstad. Redaktør P. Moe-Johansen.
 «Sørlandet», Kristiansand. Redaktør Olav Scheflo.
 «Telemark Arbeiderblad», Skien. Redaktør Olav T. Vegheim.
 «Tiden», Arendal. Redaktør Ola Solberg.
 «Vestfold Fremtid», Sandefjord. Redaktør Sverre Hjertholm.
 «Vestfold Arbeiderblad», Tønsberg. Redaktør Carl Gulbrandsen.
 «Østerdalen Arbeiderblad», Elverum. Redaktør Olav Sæter.

4 ganger ukentlig:

- «Nordlys», Tromsø. Redaktør Ingvald Jaklin.

3 ganger ukentlig:

- «Akershus Arbeiderblad», Lillestrøm. Redaktør Hans Abelsnes.
 «Dagningen», Lillehammer. Redaktør Arne B. Nilssen.
 «Folkets Røst», Askim. Redaktør Aksel Olsen.
 «Fremover», Narvik. Redaktør Naftali M. Nilsen.
 «Moss og Omegns Arbeiderblad», Moss. Redaktør Nils Gjerset.
 «Sunnmøre Arbeideravis», Ålesund. Redaktør E. Steffens.
 «Namdalen Arbeiderblad», Namsos. Redaktør Herman Thornes.
 «Nordland Fremtid», Bodø. Redaktør L. O. Bråseth.
 «Tidens Krav», Kristiansund. Redaktør Alf Salvesen.
 «Vestfinmark Arbeiderblad», Hammerfest. Redaktør Gunnar Hagerup.

2 ganger ukentlig:

- «Arbeidets Rett», Røros. Redaktør Per Foros.
 «Eidsvold Arbeiderblad», Eidsvold. Redigeres av en komité.
 «Finmarken», Vardø. Redaktør Peder Holt.
 «Folkets Frihet», Kirkenes. Redaktør Thorbjørn Dahl.
 «Folkewiljen», Harstad. Redaktør Alfons Johansen.
 «Nytt Land», Holmestrand. Redaktør Anton Knudsen.
 «Romerikes Blad», Jessheim. Redaktør Jul. Halvorsen.
 «Romsdals Folkeblad», Molde. Redaktør Jacob Bolstad.
 «Haugarland Arbeiderblad», Haugesund. Redaktør Sigurd B. Vandvik.
 «Helgeland Arbeiderblad», Mosjøen. Redaktør H. Moe Jacobsen.

1 gang ukentlig:

- «Dunderlandsdølen», Mo. Redaktør R. Knudtson.
 «Follo», Ski. Redaktør Ole Hjelt.

Tidsskrifter, uke- og månedsblader.

- «Det Tyvende Aarhundrede» (1 gang månedlig). Red. Haakon Meyer og K. M. Nordanger.
 «Arbeiderkvinnen» (1 gang månedlig). Red. Thina Thorleifsen.
 «Arbeiderungdommen» (2 ganger månedlig). Red. Arnfinn Vik.
 «Barnebladet» (1 gang månedlig). Red. Kristian Lindberg.

„Det Tyvende Århundrede“.

Partiets tidsskrift «Det Tyvende Aarhundrede» er utkommet regelmessig med et nummer i månedene januar—mai og August—Desember under Haakon Meyers redaksjon. K. M. Nordanger er redaktør for bladets kommunalavdeling.

Det norske Arbeiderpartis forlag.

Til tross for den langvarige lockout har forlaget i 1931 hatt større salg av litteratur enn foregående år.

I årets løp er utgitt følgende bøker og brosjyrer:

R. Alseg: Det kapitalistiske samfunns økonomi.

G. Natvig Pedersen: Fra Karl Marx til Mac. Donald.

Haakon Meyer: Den Politiske Arbeiderbevegelse i Norge.

Arne Paasche Aasen: Verden vårt hjem.

Fritz Rosenfeld: Tirilin leter etter eventyrland.

- Johanne Reutz: Norsk Næringsliv.
 Dagfinn Beck: Reaksjon eller fremskritt.
 P. J. Schmidt: Moderne Klassekamp.
 Kr. Lian: Jorden og Gjelden.
 K. M. Nordanger: Arbeiderstyrte kommuner.
 K. M. Nordanger: Arbeiderpartiets kommunepolitikk.
 Fr. Mønsen: Gjeld og Skatter.
 Hans Amundsen: Kamp og Valg.
 Dessuten er utgitt de årlige publikasjoner: «Mai-dagen», «Arbeidets Jul» og «Arbeiderkalenderen».

Arbeidernes Aktietrykkeri.

Fra styret for Arbeidernes Aktietrykkeri foreligger følgende beretning for trykkeriet, bokbinderiet og klisjéanstalten for året 1931:

Trykkeriets regnskap viser et overskudd av kr. 61 603.86, bokbinderiet kr. 15 318.17 og klisjéanstalten kr. 7 989.07, tilsammen 84 911.10 kroner.

Resultatet i år er noget bedre enn forrige år, til tross for at vi også under lockouten i år led under mangel på arbeide.

I årets løp har det ikke vært nogen forandring i lønningene, og trykningsprisene har holdt sig uforandret. Avisens personale har måttet økes, men avisens sideantall er til gjengjeld også øket.

I årets løp er foretatt nyanskaffelser for kr. 11 220.69 og solgt en gammel settemaskin for kr. 5 000.00.

Conrad Mohrs legat.

Til å komme i betraktning ved utdelingen av stipendier av Conrad Mohrs legat var innstillet Nils Hønsvald, Jakob Kolrud, Haakon Lie og Ole Øisang.

Jakob Kolrud og Ole Øisang blev tildelt stipendiene.

Innstillingskomité for centralstyret har vært Oscar Torp, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Alfred Madsen og Johan Nygaardsvold.

Demonstrasjonsdagene mot reaksjonen — for kravet om botemidler mot krisen 31 januar og 1 februar.

I centralstyrets møte 19 desbr. 1930 besluttet de å rette henvendelse til Landsorganisasjonens sekretariat om i fellesskap med partiet å arrangere protestdemonstrasjon mot de arbeiderfiendtlige lover og forkravene om botemidler mot arbeidsledigheten og den økonomiske krise. Se-

kretariatet tiltrådte forslaget. Demonstrasjonsdagene blev fastsatt til lørdag 31 januar og søndag 1 februar. Til demonstrasjonsdagene blev det utgitt en brosjyre, «Reaksjon eller Fremskritt», skrevet av Dagfinn Bech. Det blev i alt holdt møter og demonstrasjoner på ca. 120 steder disse 2 dager, og på ca. 40 steder blev det holdt demonstrasjonsmøter i løpet av partimåneder, februar. Fra Landsorganisasjonen og partiet blev offentliggjort følgende manifest i anledning demonstrasjonsdagene:

Til den norske arbeiderklasse!

Hele den kapitalistiske verden gjennomlever en alvorlig økonomisk krise.

Overalt ser man en voldsom arbeidsløshet og den største nød og elendighet blandt de arbeidende masser. Stagnasjon, krise i arbeids- og produksjonsvirksomhet, krise i omsetning og pengevesen, avskjedigelser, massearbeidsløshet, produksjonsinnskrenkning, arbeide på begrenset tid, en øket hær av mennesker på fattigkassen og et skjerpet, knugende økonomisk trykk over hele den arbeidende befolkning.

Ved siden av arbeidsløsheten og nøden hører man om de fylte varelagre og magasiner, overfloden av varer som skyldes modernisering av produksjonslivet. En overflod, som arbeidermassene har skapt, men som de samme arbeidermasser ikke er i stand til å nyttiggjøre sig, forbruke. På grunn av den utbytning av arbeidskraften som finner sted under det kapitalistiske profittsystem, en utbytning som antar stadig mere skjerpede former i de senere år.

Også her i landet frembyr situasjonen det samme mørke bilde. Krisen og arbeidsløsheten er i vekst, arbeidsfolks lønninger og fortjeneste søkes presset nedover.

Især er stillingen alvorlig over store deler av de tettest befolkede landdistrikter. Her er fortjenesten lavest, her er arbeidstiden lengst, her er arbeidernes økonomiske organisasjoner nyest og svakest, her er arbeidsløsheten størst, og her er de fleste av de eiendomsløse arbeidere helt forarnet.

Den skjerpede økonomiske krise fører til en skjerpet klassekamp. En kamp mellom de besiddende og den besiddelsesløse klasse. En kamp mellom kapitalens profittinteresser og produsentenes arbeidsinteresser. En kamp som vokser i alle land. En kamp som raser i alle byer og bygger, hvor privatkapitalismens grådige fangarmer utstrekkes.

Under denne situasjon bruker den herskende borgerklasse alle de maktmidler som står til deres disposisjon for å oprettholde sin maktstilling, oprettholde sine privilegier, oprettholde sin rett til fri og hensynsløs utnyttning av den arbeidende befolkning.

Borgerklassen søker endog å utnytte selve krisen, nøden og arbeidsløsheten blandt de brede lag av folket, til å befeste og ytterligere utbygge sin stilling som herskende klasse. Krisen og nødtilstanden skaper forvirring, usikkerhet, fortvilelse og forbitrelse blandt småborgerne, hos store deler av landbefolkningen, og hos store deler av ungdommen. Mange av disse forstår ikke den nøie sammenheng mellom kapitalismens

utbygningssystem på den ene og krisen, elendigheten på den annen side. De forstår ikke, at skal krisen overvinnnes må samfundet **reorganiseres** på et sosialt grunnlag, og de store kapitalistiske virksomheter må socialiseres, må komme inn under en samfundsmessig plan og ledelse, og at arbeidets, ikke profittens interesser må settes i høisætet. Fordi de ikke forstår dette, er de et lett bytte for fascistiske, fedrelandske lappotendenser, et lett bytte for en politikk som i sin konsekvens fører folket inn under et knugende kapitalistisk militærdiktatur, og som gjør nøds-tilstanden og alle vanskeligheter permanente.

Man ser her i landet hvordan overklassen har organisert «samfundsvern», hvite garder, pistolklubber o. s. v. — under ledelse av officerer, og finansiert av kapitalistene, og med de borgerlige partiers, regjeringens og stortingsflertallets fulle godkjennelse. Man ser «Fedrelandslaget» politisk samarbeider med de borgerlige partier, hisser dem til angrep mot arbeiderklassen og dens organisasjoner. Man ser slike elementer som under den siste valgkamp utspreder de gemeneste løgnhistorier, og ikke skyr noget middel for å skape en arbeiderfiendtlig stemning.

Arbeiderfiendtlige lover er også vedtatt og praktiseres med all strenghet mot arbeiderne. Særlig landsbygdens fattige arbeidsfolk rammes av disse strenge straffebestemmelser, når de organiserer sig, når de prøver å hevde sin medbestemmelsesrett i arbeids- og lønnsforhold. Under rent faglige konflikter er politi, militær og domstoler bragt i anvendelse og hundreder av arbeidere er idømt strenge straffer, fordi de varetar de eiendomsløse lønnsarbeideres interesser.

Nu prøver overklassen å gå videre. Under ledelse av kapitalister, prester og officerer dannes gule streikebryterforeninger, hvis oppgave skal være aktivt å gripe inn i kampen mot arbeidernes organisasjoner, aktivt å slå ned enhver bestrebelse som tar sikte på å opnå organisasjonsmessig ordenede arbeids- og lønnsvilkår.

På det politiske område trues med skjerpede lovbestemmelser mot fagorganisasjonen, nye straffebestemmelser, nye forbud mot boikott, mot sympatistreik, særlig for å hindre industriens arbeidere fra å komme kjempende skogs- og landarbeidere til hjelp under en kampsituasjon. Samtidig trues med at de fattigunderstøttede skal berøves politiske rettigheter, stemmeretten.

Under denne situasjon er det nødvendig å rette en inntrengende appell til arbeidermassene i bygd og by om å være på vakt mot alle arbeiderfiendtlige tendenser og tiltak. Den skarpeste kamp er nødvendig mot de fascistiske idéer og organisasjoner, som alene har til hensikt å slavebinde arbeiderklassen til de bestående elendige tilstander. Den skarpeste kamp er nødvendig mot de arbeiderfiendtlige lover, som finnes, og mot de nye lovanslag som reaksjonen forbereder.

Arbeiderklassens fremtid, ikke minst i bygdene, avhenger av at den har full organisasjonsrett, at den har adgang til å kjempe for medbestemmelsesrett i arbeids- og lønnsforhold, at den har rett til å arbeide og kjempe for socialismen.

Særlig må det reises aksjon mot en politikk som tar sikte på at Statens lover og maktmidler alene skal bøies den ene vei, mot arbeiderklas-

sen, og utelukkende skal være et vern for privatkapitalens privilegier og profittinteresser.

Fascismen, et borgerlig diktatur, viser ingen vei ut av uføret, betyr ingen løsning av den økonomiske krises problemer. Tvert imot. Det vil alene tjene til å befeste utbytningen, stabilisere elendigheten og gjøre den kronisk.

Alene det arbeidende folks egne organisasjoner, en levende solidaritet og en aktiv kamp for socialismen, peker på en vei frem til lysere, ordnede forhold på det økonomiske område og i samfundslivet for øvrig.

Arbeiderklassen må bygge på egen grunn, på egen organisasjon og solidaritet. Det gjelder også arbeiderne i laundistrikten. Istedenfor å slåes ned må den faglig-økonomiske organisasjonsvokster i bygdene understøttes og fremmes. De viktigste arbeidergrupper, produsentene av levnetsmidler og råstoffer, må ikke fortsette å være en pariaklasse, som den er idag under kapitalismen, og som de organisasjons- og arbeiderfiendtlige elementer kjemper for at den skal fortsette å være.

Arbeidere! Klassefeller! Frem til møtene til protest mot de arbeiderfiendtlige lover og til protest mot de nye anslag som reaksjonen forbereder!

Frem til arbeide for å reise den faglige og politiske arbeiderorganisasjon i bygd og by

Frem til arbeide for å styrke klassesolidariteten og klassebevisstheten innen arbeidernes rekker! Frem til kamp for effektive botemidler mot arbeidsløsheten, til kamp for en socialistisk ordning av produksjons- og samfundsforholdene.

Det norske Arbeiderparti, centralstyret.

Oscar Torp.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, sekretariatet.

Halvard Olsen.

Den økonomiske krise.

I anledning den tilspissede økonomiske krise etter Norges Banks ophevelse av gullinnløsningsplikten sendte Landsorganisasjonen og partiet følgende henvendelse til Regjeringen:

I anledning av den rådende situasjon på valutamarkedet krever vi av Regjeringen at den straks skrider inn og går til opprettelse av et offentlig valutaråd og en valutacentral, og utstyres disse organer med den nødvendige myndighet.

Det er nødvendig å kontrollere at eksportørenes og skibsredernes valuta virkelig kommer inn i landet og tilføres markedet.

Videre at den begrensning av importen som de internasjonale og innenlandske forhold måtte gjøre nødvendig, skjer på et forsvarlig grunnlag og under full offentlig kontroll.

Det er nødvendig at Regjeringen straks skrider inn og utfordiger

de nødvendige bestemmelser i arbeidslivets så vel som i forbrukernes interesse.

Vi henviser for øvrig til de forslag om offentlig valutakontroll som Det norske Arbeiderparti ved flere tidligere anledninger har fremmet i Stortinget.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat.

Halvard Olsen.

Det norske Arbeiderpartis centralstyre.

Oscar Torp.

I desember måned besluttet Landsorganisasjonens sekretariat og partiets centralstyre å opnevne en komité til å behandle den økonomiske krise og utarbeide et økonomisk-politisk program. Følgende blev opnevnt som medlemmer av komitéen: Alfred Madsen, Chr. Hornsrud, K. F. Dahl, Johan Ødegaard, K. M. Nordanger og Oscar Torp. Etter at Nygaardsvold var blitt valgt til stortingsgruppens formann tiltrådte han komitéen.

Internasjonale forbindelser.

I landsstyrets møte 21 juli 1930 forelå det utkast til program for internasjonal samling, som var utarbeidet på konferansen i Holland i 1930, hvor partiet var representert ved Edv. Bull og Martin Trammøl. Under sakens behandling i landsstyrets møte blev det fra flere fremholdt at de vanskelig kunde ta stilling til programutkastet, idet de ikke hadde hatt tilstrekkelig tid til å gjennemgå det.

Det blev derfor vedtatt følgende beslutning:

«Landsstyret bemyndiger centralstyret til å fortsette det arbeide som er påbegynt. Behandlingen av programutkastet utsettes til neste landsstyremøte.»

Like efter landsstyremøtet blev det i England holdt en ny konferanse, hvor G. Natvig-Pedersen møtte som representant for vårt parti. På denne konferanse blev programmet gjennomarbeidet og utkastets opprinnelige form en del endret.

I centralstyrets møte 10 februar forelå en henvendelse fra Det engelske uavhengige Arbeiderparti, hvori det anmodet vårt parti om å ta stilling til programmet.

Da landsstyret i møte 21 juli 1930 besluttet å utsette behandlingen av programutkastet, regnet man med at neste landsstyremøte skulde holdes i januar måned. Dette møte blev imidlertid besluttet utsatt til juni måned.

Av hensyn til at de andre partier som hadde gitt sin tilslutning til

programutkastet, ventet på beskjed om vårt partis stilling til programutkastet, blev dette behandlet i centralstyrets møte 10 februar. Mot 2 stemmer, Magnus Nilssen og A. E. Gundersen, besluttetes:

«1. Centralstyret anbefaler programutkastet som grunnlag for det internasjonale samlingsarbeide.

2. Programutkastet sendes til uravstemning blandt landsstyrets medlemmer.»

Mindretallet fremla følgende uttalelse som motivering for sin stemmegivning:

«Vi er som tidligere nttalt av den opfatning, at videre konferanser av denne art ikke fremmer internasjonal forståelse eller samarbeide. Så lenge disse bare kan finne sted med små grupper i enkelte land, vil forhandlingene ikke føre frem. Vi kan derfor ikke stemme for at disse konferanser fortsetter på det foreslåtte grunnlag.»

Ved uravstemningen blandt landsstyrets medlemmer stemte følgende 14 for programmets godkjenning: Oscar Nilssen, Karl Nedberg, Ole Moen, Aasmund Kulien, I. K. Hognestad, Thure Johanson, Albert Karlsen, Johan Nygaardsvold, Andreas Moan, Gitta Jønsson, Ole Øisang, Jacob Kolrud, Johan E. Pettersen og Sverre stople.

Trygve Lie stemte for at saken skulde ntsettes. Anton Jenssen gav sin tilslutning til mindretallets uttalelse.

Efter den foretatte uravstemning besluttet centralstyret i møte 13 mars å betrakte det utarbeidede program tiltrådt av partiet. Programmet er sålydende:

Grunnlag for internasjonal virksomhet og organisasjon.

Enhver internasjonal organisasjon må være verdensomspennende i sin hensikt og omfatte alle organisasjoner som bygger på klassekamp-prinsippet.

Samling med arbeiderne i Sovjet-Russland og stadig forbindelse med de nasjonale, anti-imperialistiske bevegelser hos koloni- og halv-koloni-folk i Asia, Afrika, Central- og Syd-Amerika er helt nødvendig for å fremme sosialistisk verdenspolitikk.

Program og virksomhet bør gå nt på:

1) Socialistiske partier må optre navhengig, avvise åpen og fordekt koalisjon med kapitalistiske partier og nekte å overta regjeringsansvar, når varig regjeringsmakt er avhengig av støtte fra kapitalistiske partier.

2) Fullstendig og ubetinget nasjonal uavhengighet for alle koloniland, og fremhjelp av og støtte til nasjonale bevegelser og arbeiderbevegelser i disse land.

3) Folkeforbåndets kapitalistiske, imperialistiske karakter må avsløres, idet det skaper falske forhåpninger og illnsjoner både med hensyn til antimilitarisme og med hensyn til forandring i arbeidernes økonomiske stilling.

4) Militarismen, som er av vesentlig betydning for den kapitalistiske samfundsordning, må bekjempes ved å avvise bevilgninger til mili-

tærvesenet, ved krav om avrustning i hvert land for sig (nasjonal disarmament) og særlig ved masseaksjon av arbeiderklassen fremfor ved internasjonale avvebningskonferanser og overenskomster mellom kapitalistiske regjeringer.

5) Slike masseaksjoner, omfattende demonstrasjoner, streik og boikott i alle tilfelle av internasjonal betydning for arbeiderne og særlig revolusjonær aksjon mot militarisme og krig og for gjennomførelse av sosialismen, må forberedes både med hensyn til praktiske og psykologiske enkeltheter og godkjennes av de internasjonale politiske og faglige organisasjoner.

6) Kapitalismens nuværende fase, som medfører dannelsen av svære kapital sammenslutninger, langt utover nasjonale grenser, spørsmålene om en kredittpolitikk ledet av finansdiktatorer, den moderne rasjonaliseringen, den kroniske arbeidsløsheten og den systematiske utbytningen av undertrykte folk — alt dette må møtes av en socialistisk økonomisk politikk, verdensomspennende i sin hensikt, bygget op på kravet om en levelønn, som fører til et system for nyorganisering av produksjon og fordeling, sosialisering av jordbruket, samferdselsmidlene og bankvesenet.

*

I pinsen deltok Det internasjonale Utvalgs sekretær, Finn Moe, som gjest ved et landsstevne, som den holandske venstre fløi avholdt i Amersfoort.

Under stevnet blev det holdt en orienterende konferanse om den internasjonale situasjon, hvori deltok Fenner Brockway fra det nøyenlige engelske Arbeiderparti, Edo Fimmen, J. Schmidt og de Kadt fra den hollandske venstre fløi samt Finn Moe fra Det norske Arbeiderparti.

Kommunevalgene.

Retningslinjene.

Landsmøtet 1930 vedtok et av by- og herredslagets styre utarbeidet grunnlag for retningslinjene for kommunevalget 1931, og bemyndiget central- og landsstyret å utforme endelige retningslinjer.

I landsstyrets møte 20 juli blev vedtatt følgende retningslinjer:

Kommunenes vanskeligheter har også i siste 3-årsperiode vært stadig økende.

Skatteevnen blandt befolkningen avtar og skattebyrdene øker. I omkring $\frac{2}{3}$ av landets kommuner er skattøren over lovens høyeste maksimum 15 pct. Hertil kommer at de kommuner som har den høyeste skattøre, gjenuegående også har de dårligste reduksjonstabeller. I kommuner som anvender en skattøre over 15 pct., bør våre kommunegrupper nøie overveie, hvorvidt den høje skattøre medfører tilsvarende fordeler for arbeiderne.

Årsakene til kommunenes vanskeligheter skyldes foruten arbeids-

løsheten og lønnsnedgangen borgerpartienes valntapolitikk og det borgerlige vanstyre.

Kommunene forsømt å utskrive den nødvendige skatt i de gode tider, da det var store formuer og inntekter å ta av. I stedet for da etter hvert å skaffe midler gjennom beskatningen til løsning av almindelige kommunale oppgaver, og ved siden herav oparbeide fonds til å møte nedgangstiden med, stiftet kommunene gjeld. Og denne gjeld er på grunn av valutapolitikken øket så voldsomt, at et stadig stigende antall kommuner nu må gi op, idet de ikke lenger makter de svære rentebyrder, langt mindre å betale avdrag.

Staten har desuten gjort forholdene ennu vanskeligere ved å skyve fra sig en rekke forpliktelser og velte dem over på kommunene.

Det kommunale selvstyre innskrenkes mer og mer. Kommunene tvinges til å skjære ned på bevilgninger til viktige sociale og kulturelle formål, som det særlig i disse for hjemmene så tunge tider er nødvendig å oprettholde. Mest går departementsdiktaturet ut over de arbeiderstyrte kommuner. Så langt har departementet gått i sine forsøk på å innskrenke det kommunale selvstyre, at der er eksempler på at departementets underkjennelse av kommunestyrevedtak er erklært ulovlig av domstolene.

Det norske Arbeiderpartis kommunepolitikk er et ledd i arbeiderklassens kamp for økonomisk og social frigjørelse. Derfor må arbeiderklassen nu selv ta ledelsen og ved en planmessig kommunepolitikk kraftig bidra til at byrdene lettes for befolkningen og at kommunene atter blir i stand til å løse de sociale og kulturelle oppgaver som hviler på dem.

I overensstemmelse hermed er partiets nærmeste oppgaver i kommunepolitikken:

1. Kommunalt selvstyre.

Full oprettholdelse av det kommunale selvstyre. Kamp mot departementets og lovgivningsmaktens diktatur overfor kommunene.

2. Gjeldsoppgjør og avvikling av kommunegjelden.

Arbeidet med kommunale gjeldsoppgjør må kraftig påskyndes. Kommunegjeld som ikke kan forrentes og amortiseres ved forretningsmessige inntekter av kommunale bedrifter og ved rimelig beskatning uten at berettigede interesser forsømmes, må avvikles ved akkord.

3. Finanser og skatter.

Det norske Arbeiderparti vil gjennomføre en sund økonomisk forvaltning i den kommunale virksomhet. Det må stilles op reelle budgetter, således at kommunenes driftsutgifter dekkes uten lån.

Skattetrykket må lettes for småkårsfolket og skattelovene må nyttes ut slik at skatter så langt som gjørlig legges over på den del av befolkningen som har størst økonomisk evne til å betale. Derfor må formuesskatt og tilleggsskatt på større inntekter utlignes i størst mulig utstrekning. Ligningsvesenet må gjøres effektivt ved sakkyndig hjelp og kontroll.

4. Arbeidsløsheten.

Den omfattende arbeidsløshet motarbeides ved at det settes i gang mest mulig nyttig kommunalt arbeide til normallønn, ved å fremme en samfundsmessig fordeling og en effektiv utnyttelse av jord og skog, ved utdanningskurser og praktiske fagkurser, særlig for arbeidsledig ungdom.

Kommunene må ta planmessig sikte på å bidra til at arbeidslivet kommer i gang. Derfor kan det i enkelte kommuner bli spørsmål om å gi kommunal støtte til bedrifter som det er av samfundsmessig betydning å holde oppe, såfremt det skaffes betryggende garantier for at denne støtte kommer arbeidslivet og arbeiderne til gode.

5. Gjeldsoppgjør for småkårsfolk.

Kommunene må kraftig støtte arbeidet for nedregulering av gjelden på småbruk og boligbruk uansett i hvilke banker lånene er optatt. Herunder må hjemmene søkes bevart for de gamle eiere som er ute av stand til å klare sine forpliktelser.

6. Fremme av samfundsnyttig boligbygging.

Det norske Arbeiderparti vil fortsette arbeidet for boligsaken. Kooperativt byggeselskap, egne-hjembebyggelsen og opprettelse av småbruk støttes ved lånegarantier. Hvor det er nødvendig må kommunen selv bygge boliger. Ved planmessig innkjøp må kommunen sikre sig de eiendommer som er nødvendig, så vel til boligbygging, utparsellering til småbruk som til kommunale formål.

7. Social forsyning.

Det kommunale forsyngsvesen må organiseres på en tidsmessig måte med gjennomført plan og kontroll. Vern om og fremme av sociale goder som alderdoms-, invalide- og morspensjon.

8. Oplysningsformål.

Folkeskolen utvikles som felles skole for alle barn. Tidsmessige undervisningsplaner. Fritt skolemateriell.

Opprettelse av frie skoler for videregående undervisning i den utstrekning kommunen makter det.

9. Edruelighet.

Skarp håndhevelse av edruehetslovgivningen. Kommunal selvbestemmelsesrett i bevilgningsspørsmål. Rettighetenes antall fastsettes og deres beliggenhet reguleres under hensyntagen til edruelighetens fremme.

10. Kommunale krav til Staten.

Effektive statsforanstaltninger for å fremme kommunale gjeldsoppgjør (overensstemmende med mindretallets forslag i gjeldskommisjonen).

Overføring til Staten av en større del av de lovbundne kommunale utgifter som f. eks. utgifter til skolevesen, kirkevesen, tuberkuløses forpleining, sinnssykes forpleining o. s. v.

Endring av skattelovene, så bankinnskudd og obligasjoner ikke kan undras beskatning, og videre slik at det åpnes adgang til å legge skatt på stort personlig forbruk.

Lovendringer som muliggjør at forholdsvalgprinsippet kan kreves gjennomført ved valg som foretas av kommunistyret.

Valgkampen.

Arbeidet med sikte på å kunne føre en godt forberedt valgkamp blev det tatt fatt på allerede ved årets begynnelse. Det blev således i sirkulærer til foreningene om partimåneden februar gjort opmerksom på å utbygge organisasjonsapparatet, så man kunde stå fullt rustet til valgarbeidet. Dette blev partiavdelingene på ny minnet om i følgende sirkulære av 27 juni.

Kommunevalgene stiller større krav til de lokale partiavdelinger organisasjonsmessig enn stortingsvalget gjør. Det gjelder derfor snarest å bringe organisasjonene i fullt arbeidende stand.

De organisasjonsmessige forberedelser.

Herreds- og bypartiene må snarest treffe de nødvendige forberedelser som må til for å føre en effektiv valgkamp.

Det må tas fatt på arbeidet for å øke tilslutningen til de bestående foreninger. I herreder hvor det er muligheter for å stifte nye foreninger må dette gjøres, så man kan ha organisasjoner i alle kretser i kommunene.

Av overordentlig stor betydning er det å gjøre kvinnene interesserte i det organisasjonsmessige arbeide. Kvinneavdelinger må derfor søkes stiftet i alle kommuner.

Partiavdelingenes økonomi må styrkes. Innsamlinger eller spesielle arrangements må settes i gang for å skaffe nødvendige midler til å føre valgkampen med.

Agitasjon for partipressens utbredelse er et av de viktigste ledd i valgkampen. Får vi først arbeiderne som abonnenter på partipressen, så er de også vunnet for partiets politikk og blir interessert i arbeidet for partiet.

De nærmeste arbeidsoppgaver for by- og herredspartiene er derfor:

1. Øke tilslutningen til foreningene.
2. Stifte nye foreninger.
3. Stifte kvinneavdelinger.
4. Styrke partiavdelingenes økonomi.
5. Agitasjon for partipressens utbredelse.

Arbeidet med disse oppgaver må snarest planlegges og settes i gang..

I centralstyrets møte 18 juni blev vedtatt plan for det arbeide som skulde utføres fra landspartiet, omfattende agitasjonsturnéer og agita-

sjonsmateriell. Fra august måned og til byvalgene første uke i desember blev det gjennom partikontoret i fellesskap med distriktsorganisasjonene arrangert 18 turnéer med 44 reiseuker. På disse turnéer blev holdt 322 foredrag. Dessuten blev det til enkeltforedrag ordnet med talere til ca. 500 møter.

Av agitasjonsmateriell blev utgitt 3 valgbrosjyrer. Disse var: «Arbeiderpartiets kommunepolitikk» av K. M. Nordanger, «Kamp og valg» av Hans Amundsen, «Gjeld og skatter» av Fr. Monsen. Disse brosjyrer blev trykt i et samlet oplag av 40 000.

Brosjyrene blev solgt til partiavdelingene for kr. 10.00 pr. 100 eksemplarer.

Vider blev utgitt en materialsamling om forholdene i de arbeiderstyrte kommuner. Materialsamlingen blev utarbeidet av K. M. Nordanger. Det blev trykt og omsendt til partiavdelingene 2 forskjellige valgplakater i et samlet oplag av 27 000 og 200 000 merker til opklebning. Det blev utgitt 2 valgprop i et antall av 500 000. Det ene av oppropene var rette spesielt til kvinnene. Dessuten blev «Arbeiderkvinnen» trykt i et ekstraoplag særskilt for valgene i landdistriktene og i byene.

Retningslinjer ved ordfører- og formannskapsvalgene.

Landsstyret vedtok i møte 20 juni følgende beslutning vedrørende ordfører- og formannskapsvalgene:

«Samarbeide med borgerlige partier må ikke finne sted.

I alle kommuner hvor Arbeiderpartiet alene eller sammen med kommunistpartiet har flertallet må arbeiderfraksjonen overta ordføreren. I kommuner hvor arbeiderfraksjonen utgjør halvparten av representantene, må arbeiderfraksjonen også stille egen kandidat.

I de kommuner hvor Arbeiderpartiet ikke har flertall alene kan det innledes samarbeide med kommunistpartiet om valg av ordføreren. Samarbeidet må innskrenke sig til de enkelte spørsmål. Nogen fast fellesgruppeorganisasjon må frarådes. Ved ordførervalget bør vårt parti stille følgende krav: I de kommuner hvor vårt parti er største gruppe skal den eventuelle felleskandidat tilhøre vårt parti. Er kommunistpartiets gruppe størst, bør vår gruppe stemme på deres kandidat.

Ved valg til formannskapet kan også samme fremgangsmåte benyttes for såvidt det kan styrke arbeidernes representasjon og innflytelse.»

Valgoversikt.

Det norske Arbeiderparti stillet liste ved valget i *landdistriktene* i 481 herreder og ved *byvalgene* i 60 byer og ladesteder. På partiliste blev valgt, ifølge opgave fra de lokale partiavdelinger, i alt 3 989 representanter, hvorav 3 196 i fylkene og 793 i byene.

Dertil valgtes i de samme herreder 86 representanter på forskjellige lokale arbeiderlister og dessuten ca. 70 i *andre* herreder, hvor vårt parti ikke deltok med liste. En flerhet av disse representanter opplyses å være valgt av og tilhører Det norske Arbeiderparti.

Av kommunistpartiet blev valgt 186, hvorav 126 i fylkene og 60 i byene.

For de to nordligste fylker gjelder det som tidligere at beregningen delvis har måttet foretas skjønsmessig, på grunn av at valgene i mange herreder foregikk som upolitiske distriktsvalg, dels også som flertallsvalg. Imidlertid har man søkt å gjennemføre som prinsipp at bare de valgte på partilister opføres under «Det norske Arbeiderparti». For å få et brukbart sammenligningsgrunnlag har det derfor også vært nødvendig å foreta en revisjon av oppgavene fra forrige valg. I begge tilfelle viser tallene en *svakere* representasjon for partiet enn den virkelige.

Mandatfordelingen.

Efter den oversikt som forelå ved beretningens utarbeidelse stiller mandatfordelingen sig således:

	Arbeiderpartiet			Samlet ant. repr. i de nevnte kom.	Derav borgerlige	Kommunistpartiet	Andre arbeiderlister
	Partiliste i antall kom.	Repre-sentanter valgt	+ ÷ fra forr. valg				
Østfold	27	256	÷ 3	640	377	2	5
Akershus	30	340	÷ 22	804	456	3	5
Hedmark	30	311	÷ 19	636	249	23	3
Opland	33	230	÷ 20	644	406	4	4
Buskerud	23	216	÷ 5	508	285	3	4
Vestfold	17	122	÷ 7	423	301	-	-
Telemark	23	245	÷ 5	616	355	8	8
Aust-Agder	24	141	-	380	238	-	1
Vest-Agder	15	42	÷ 5	212	170	-	-
Rogaland	16	58	÷ 8	268	208	1	1
Hordaland	24	94	÷ 14	538	415	21	8
Sogn og Fjordane	27	120	÷ 12	634	506	4	4
Møre	39	159	÷ 11	700	536	1	4
Sør-Trøndelag	36	183	÷ 10	584	388	13	-
Nord-Trøndelag	36	171	-	592	406	13	2
Nordland	38	224	÷ 6	672	436	9	3
Troms	27	198	÷ 4	484	261	7	18
Finnmark	16	86	÷ 3	236	120	14	16
<i>Fylkene</i>	481	3 196	÷ 22	9 571	6 163	126	86
<i>Byene</i>	60	793	÷ 39	2 168	1 307	60	8
Tilsammen	541	3 989	÷ 61	11 739	7 470	186	94

For 1928 omfattet statistikken 450 herreder og 60 byer. Av nye herreder, hvor vårt parti stillet liste, er i år kommet til 3 i Akershus, 4 i Opland, 3 i Telemark, 3 i Aust-Agder, 1 i Vest-Agder, 1 i Rogaland, 6 i Sogn og Fjordane, 2 i Sør-Trøndelag, 2 i Nord-Trøndelag, 6 i Nordland, 3 i Troms og 1 i Finnmark. Til gjengjeld er der for Vestfold et minus på 2 herreder og for Hordaland og Møre hver 1 — alt regnet *netto*.

Sammenlagt er det i 10 av *fylkene* en tilbakegang i antall representanter av Arbeiderpartiet på 88 og i 6 en fremgang på 66, mens stillingen i to fylker er nforandret. For *byene* henvises til det detaljerte sammendrag på side 61.

Det norske Arbeiderparti opnådde ved valget *absolutt flertall* i 8 byer og 89 herreder, mot i 1928 henholdsvis 10 byer og 104 herreder. I 1 by (Vardø) og i 19 herreder er det dessuten blandet arbeiderflertall. De *arbeiderstyrte kommuners* antall utgjør således 117, hvorav 9 byer og 108 landkommuner. I 1928 var tallet 139 (126 herreder og 13 byer).

Netto-tapet av arbeiderstyrte kommuner utgjør således 22, hvorav 18 faller på landdistriktene.

I en rekke kommuner, hvor det blev valgt borgerlig ordfører, står Arbeiderpartiet dessuten med halvparten av *representantplassene*.

Arbeiderpartiet oprettholdt sitt absolutte flertall i Hedmark fylkesting. I Troms fylkesting vil det sannsynligvis, som sist, vippe om flertallet.

Ordførervalgene.

Ved ordførervalgene fikk Arbeiderpartiet valgt 109 ordførere i fylkene (før 123) og 10 i byene (i 1929 valgt 18), tilsammen 119. Av kommunistpartiet blev valgt 2 (før 6), begge i landdistriktene.

Fordelt på *fylkene* stiller tallene for vårt parti sig således sammenlignet med perioden 1929—31: Østfold 9 ordførere (før 9), Akershus 8 (9), Hedmark 18 (17), Opland 11 (10), Buskerud 8 (11), Vestfold 1 (2), Telemark 3 (7), Aust-Agder 7 (6), Vest-Agder 2 (1), Rogaland 1 (1), Hordaland 1 (1), Sogn og Fjordane 2 (2), Møre 2 (3), Sør-Trøndelag 9 (9), Nord-Trøndelag 3 (5), Nordland 4 (8), Troms 15 (16), Finnmark 5 (6). Spesielt for de nordligste fylker er det mulig at antallet vil øke med et par mann når fylkestinggruppen er konstituert, men det er her ikke tatt med andre enn de partifeller som sikkert vites valgt.

I tabellen for landvalgene (side 78 og flg.) er de kommuner som har valgt ordfører av Det norske Arbeiderparti anført i *kursiv*.

En rekke ordførervalg blev i år avgjort ved loddtrekning. Vårt parti tapte loddtrekningen i 11 kommuner, hvorav det før hadde ordføreren i 6 (Vinger, Øvre Rendal, Ytre Sandsvær, Øvre Eiker, Froland og Malm), mens borgerpartiene forut hadde ordføreren i de 5 (Lier,

Østre Toten, Botne, Grong og Ogdal). Dessuten tapte vi loddtreknin-
gen med **kommunistene** i Åmot. Til gjengjeld vant vi loddtrekningen i
10 herreder: Hoff (Solør), Øvre Sandsvær, Drangedal, Gjerstad, Selbu,
Klæbu, Idd, Foldal, Lunner og Eiken. Av disse hadde borgerpartiene
tidligere ordføreren i de 4 siste.

Bare 5 av ordførerne i landdistriktene er valgt på et *mindretall*.
På den annen side undlot våre partifeller å ta chansen ved loddtrek-
ning i enkelte kommuner hvor de utgjør halvparten av herredsstyret.

De arbeiderstyrte kommuner.

Av byene har Det norske Arbeiderparti etter valget rent flertall i
Halden (27 av 52), *Fredrikstad* (29 av 52), *Sarpsborg* (27 av 52), *Moss*
(25 av 44), *Kongsberg* (19 av 36), *Narvik* (26 av 44) og *Hammerfest*
(17 av 28). I Gjøvik, Hamar og Notodden står det 18 av Det norske Ar-
beiderparti av 36. Av disse byer fikk Arbeiderpartiet valgt ordføreren
med flertall i *Gjøvik*, mens de borgerlige seiret i Hamar og *Notodden*
ved loddtrekning. Valgene i byene foretas som bekjent for året. I
Vardø er det blandet arbeiderflertall, men Arbeiderpartiet fikk her —
foruten ordføreren — også flertall i formannskapet etter omvalget.
Også i Hamar besatte vi flertallet i formannskapet for perioden. I
Harstad, Mo og Mosjøen har arbeiderpartiene tilsammen halvparten
av plassene i bystyret. I Holmestrand fikk vi ordføreren på et mindre-
tall ved loddtrekning.

For øvrig henvises til det særskilte avsnitt for byvalgene.

I *landdistriktene* har Det norske Arbeiderparti etter valget fler-
tall *alene* i følgende kommuner: Borge (19 av 28), Glemmen (19 av 28),
Tune (19 av 32), Kråkerøy (12 av 20), Rolvsøy (11 av 16), Jeløy (13
av 20), Torsnes (9 av 16), Skjeberg (25 av 44), Idd (16 av 32 med ord-
føreren), Lillestrøm (18 av 28), Aurskog (11 av 20), Eidsvoll (25 av
48), Fett (14 av 24), Lørenskog (12 av 20), **Nes** (22 av 40), Skedsmo
(16 av 24), Oppegård (13 av 24), Elverum (17 av 32), Brandval (9 av
16), Eidskog (16 av 28), Foldal (6 av 12), Grue (12 av 24), Hof (8 av
16), Løten (12 av 24), Nes (13 av 24), Nord-Odal (15 av 24), Sør-Odal
(21 av 32), Ringsaker (27 av 48), Romedal (12 av 20), Stange (19 av
28), Storelvdal (12 av 20), Vang (17 av 28), Ytre Rendal (11 av 16),
Dovre (9 av 16), Fluberg (8 av 16), Heidal (7 av 12), Jevnaker (10 av
16), Lunner (8 av 16), Sell (11 av 16), Sør-Fron (10 av 16), Søndre
Land (11 av 16), Vågå (10 av 20), Vardal (11 av 20), Ådal (17 av 28),
Hurum (13 av 20), Modum (22 av 40), Nedre Eiker (14 av 20), Norder-

hov (22 av 36), Røyken (11 av 20), Tyristrand (8 av 12), Øvre Sandsvær (8 av 16), Skoger (20 av 36), Drangedal (16 av 32), Åmli (10 av 16), Bykle (8 av 12), Evje (9 av 16), Gjøvdal (6 av 12), Mykland (7 av 12), Stokken (11 av 16), Vennesla (11 av 16), Aardal i Sogn (10 av 16), Valsøyfjord (10 av 16), Ålen (11 av 16), Glåmos (7 av 12), Holtålen (6 av 12), Klæbu (6 av 12), Selbu (12 av 24), Egge (7 av 12), Klinga (8 av 12), Fauske (21 av 40), Vefsn (11 av 20), Nord-Rana (12 av 24), Vik (13 av 16), Andørja (8 av 12), Skåland (8 av 16), Storfjord (6 av 12), Hillesøy (8 av 16), Kåfjord (oppgitt 12 valgte på partiliste av 28), Lenvik (13 av 24), Lyngen (11 av 20), Nordreisa (10 av 16), Salangen (13 av 20), Sørfjord (7 av 12), Sørreisa (10 av 16), Berlevåg (7 av 12), Måsøy (13 av 16), Nesseby (7 av 12) og Sørøysund (samtlige 16 ved flertallsvalg). Dessuten (efter nytt valg) Gjerstad med 8 av 16.

I følgende herreder hvor det er et *blandet arbeiderflertall*, har Det norske Arbeiderparti ordføreren: Aasnes (11 a., 7 komm.), Våler i Solør (6 og 3), Vestre Toten (9 og 1), Solum (20 og 6), Heddal (15 a. og 2 uavhengige), Odda (11 a og 10 km.), Kyrkjebø (10 og 4), Malvik (7 og 2), Orkanger (9 og 2), Røros bergstad (7 og 3), Meråker (9 og 4), Balsfjord, Ibestad, Karlsøy og Lavangen i Troms og Kistrand i Finnmark uten at der foreligger endelige tall fra hvert av disse herreder. — I Åmot (6 a. og 5 km.) og Kjelvik (6 og 6) har kommunistpartiet ordføreren.

I følgende herreder har Arbeiderpartiet ordføreren på et *mindretall* av arbeiderrepresentanter i herredsstyret: Eiken (4 av 12), Stangaland (4 av 12), Bratvær (7 av 16), Støren (6 av 16) samt Lebesby.

I følgende herreder hvor arbeiderpartiet har *halvparten av representantene*, er det valgt borgerlig ordfører: Vinger, Øvre Rendal, Øvre Eiker, Lier Ytre Sandsvør, Botne, Fyresdal, Lårdal, Rauland, Ogdal, Grane, Tysfjord og Tromsøysund. Likeledes er det valgt borgerlig eller upolitisk ordfører i følgende kommuner hvor der sitter like mange arbeiderrepresentanter som borgerlige: Froland, Budal, Grong, Malin, Kvamangen, Øverbygd samt i Alta og Nesseby hvor der er oppgitt å være arbeiderflertall.

Sammendraget for fylkene og byene viser:

	Kommuner med arbeider- flertall	Derav partiflertall	Valgte ord- førere av D. N. A.
Ostfold	9	9	9
Akershus	8	8	8
Hedmark	19	16	18
Opland	11	10	11
Buskerud	8	8	8
Vestfold	1	1	1
Telemark	3	1	3
Aust-Agder	7	7	7
Vest-Agder	1	1	2
Rogaland	-	-	1
Hordaland	1	-	1
Sogn & Fjordane	2	1	2
Møre	1	1	2
S. Trøndelag	8	5	9
N. Trøndelag	3	2	3
Nordland	4	4	4
Troms	15	11	15
Finnmark	7	4	5
<i>Fylkene</i>	108	89	109
<i>Byene</i>	9	8	10
Tilsammen	117	97	119

Byvalgene.

I de 60 byer og ladesteder hvor Det norske arbeiderparti stilte liste ved valget, blev partistillingen følgende sammenlignet med stillingen i perioden 1929—31:

Arbeiderpartiet 793 mot før 832, høire, frisinne de folkeparti og de borgerlige felleslister 771 (777), venstre 386 (326), avholdspartiet 95 (115), kommunistene 60 (71) og forskjellige særlistene 63 (39). Tilsammen 2168 mot før 2160. (For Vardø er her regnet med tallene ved omvalget). I Molde og Narvik er representant tallet utvidet med 8 og i Kristiansund innskrenket med 8.

Arbeiderpartiet hadde ikke liste i Son, Høylen, Svelvik, Åsgårdsstrand og Sogndal, hvor det dels var upolitiske valg. Som ny kom i år til Stathelle, hvor partiet for første gang stillet liste.

Arbeiderpartiet hadde i 13 byer en fremgang på 21 mandater, i 28 byer en tilbakegang på 65, mens stillingen i 18 byer blev den samme som før. Netto blir det, med Stathelle, en tilbakegang i representant tallet fra forrige valg på 39. I 11 byer hvor det var tilbakegang, tapte vi 1 mandat i hver.

Kommunipartiet fikk valgt representanter i 18 byer, mot sist 23, i 6 byer var det en fremgang på 8, i 5 en tilbakegang på 13. På minus-siden kommer videre Hamar, Kongsvinger, Tønsberg, Larvik, Hangesund, Molde og Kristiansund, hvor partiet sist fikk valgt 8, nu ingen. Tilsammen blev det en tilbakegang på 13. Efter omvalget i Vardø reduseres tilbakegangen til 11.

Omstående er gitt en opgave over representantenes fordeling på partiene i de 60 kommuner, bygget på fintellingen.

Til *høire* er her — som tidligere — regnet de borgerlige *felleslister* i 6 byer, hvor *venstre* ikke hadde *liste*. Til de frisinnede er regnet *listen* i Hangesund og Narvik. De frisinnede stilte dessuten egen *liste* i 5 byer, hvor de sist gikk sammen med *høire*, nemlig Oslo, Bergen, Drammen, Kragerø og Levanger. På den annen side utgikk de frisinnedes *lister* i to byer.

Høire og «borgerpartiet» hadde i 18 byer en fremgang på 42, i 24 byer en tilbakegang på 64, mens stillingen i 16 blev uforandret. Netto utgjør tilbakegangen for *høire* i 58 byer 22 plasser.

Frisinnede gikk i 3 byer, hvor det sist hadde *liste*, frem med 4 plasser, i 1 (Hamar) tilbake med 1. I Risør blev stillingen uforandret. I de 5 nye byer tok partiet 24 plasser. (I disse byer hadde *høire* samtidig et minus på 19 fra forrige valg, da de to partier gikk sammen.) I Skien og Lillehammer hadde frisinnede sist 11; i år var det fellesvalg, og det er for disse byer opført + 9 på *høire*. Netto blev det for frisinnede folkeparti en fremgang på 16 — for frisinnede sammen med *høire* en tilbakegang på 6.

Venstre hadde i 28 byer en fremgang på 64, i 9 en tilbakegang på 16. I Drammen, Arendal og Hammerfest, hvor egen *liste* blev stilt ved dette valg, fikk partiet valgt 14. Fratrekkes Lillehammer, hvor partiet sist hadde 2 representanter, nu ingen, blir netto-fremgangen 60. I alt stilte *venstre* *liste* i 53 byer, sist 51.

Avholdspartiet hadde *liste* i 21 byer. I 13 gikk det tilbake med 24 representanter, i 2 frem med 3. I Hønefoss, Flekkefjord og Farsund (ny *liste*) fikk avholdspartiet valgt 9, mens det i Fredrikstad og Kongsberg utgår med 8 representanter. Netto blir tilbakegangen 20.

På forskjellige *lokale lister* uten partibetegnelse blev det i 20 byer valgt 64 representanter (sist 39, fordelt på 12 byer). På Notodden gikk huseierne og skattebetalerne denne gang i *fellesliste* med *høire*, som derfor er opført med et plus på 6. For øvrig er det på flere av de lokale *lister* — likesom også på avholdslistene — valgt arbeiderrepresentan-

Partistillingen i byene.

	Repr. antall	Arb.	Høire	Venstre	Fris.	Komm.	Avh.p.	Andre
Oslo	84	41 (÷ 1)	39 (÷ 1)	3 (+ 1)	1 (+ 1)	-	-	-
Halden	52	27 (+ 2)	19 (÷ 2)	3 (+ 1)	-	-	3 (÷ 1)	-
Fredrikstad	52	29 (+ 1)	19	4 (+ 3)	-	-	0 (÷ 4)	-
Sarpsborg	52	27 (÷ 5)	12	11 (+ 5)	-	2	-	-
Moss	44	25 (+ 1)	19 (÷ 1)	-	-	-	-	-
Drøbak	20	5	9 (÷ 2)	3 (÷ 1)	-	-	-	3 (+ 3)
Kongsvinger	20	6	8 (÷ 1)	6 (+ 2)	-	0 (÷ 1)	-	-
Hamar	36	18 (+ 1)	11 (+ 1)	3	4 (÷ 1)	0 (÷ 1)	-	-
Lillehammer	36	13 (÷ 2)	18 (+ 4)	0 (÷ 2)	0 (÷ 4)	1	-	4 (+ 4)
Gjøvik	36	18 (+ 1)	12	5	-	1 (÷ 1)	-	-
Hønefoss	28	9 (÷ 4)	15	-	-	-	4 (+ 4)	-
Drammen	60	28	28 (÷ 4)	1 (+ 1)	3 (+ 3)	-	-	-
Kongsberg	36	19 (+ 1)	4	11 (+ 4)	-	-	0 (÷ 4)	2 (÷ 1)
Holmestrand	20	8	10	-	-	2	-	-
Horten	52	21 (÷ 1)	21	7 (+ 3)	-	-	3 (÷ 2)	-
Tønsberg	52	17	27	3 (+ 2)	-	0 (÷ 1)	5 (÷ 1)	-
Sandefjord	36	8 (÷ 2)	20 (+ 1)	8 (+ 1)	-	-	-	-
Larvik	52	25 (÷ 1)	18 (+ 2)	9	-	0 (÷ 1)	-	-
Brevik	20	3 (÷ 3)	6 (÷ 2)	8 (+ 4)	-	2	-	1 (+ 1)
Stathelle	20	5 (+ 5)	6 (÷ 3)	9 (÷ 2)	-	-	-	-
Langesund	20	5	6	9	-	-	-	-
Porsgrunn	44	15 (+ 1)	14 (+ 1)	9 (+ 2)	-	2 (÷ 1)	4 (÷ 3)	-
Skien	60	17	15 (+ 5)	18 (+ 2)	0 (÷ 7)	8 (÷ 2)	-	2 (+ 2)
Notodden	36	18 (÷ 1)	12 (+ 6)	6 (+ 1)	-	-	-	0 (÷ 6)
Kragerø	28	11 (+ 2)	8 (÷ 3)	5 (÷ 3)	4 (+ 4)	-	-	-
Risor	28	8 (+ 1)	5	6 (+ 2)	4	-	5 (÷ 1)	-
Arendal	52	14 (÷ 1)	24 (÷ 2)	6 (+ 6)	-	1 (+ 1)	7 (÷ 4)	-
Grimstad	20	2	9 (÷ 2)	3	-	-	5 (+ 1)	1 (+ 1)
Tvedestrand	20	3	9 (÷ 3)	-	-	-	-	8 (+ 3)
Lillesand	20	2	7	11	-	-	-	-
Kristiansand	60	18 (÷ 3)	13 (÷ 4)	18 (+ 8)	-	-	11 (÷ 1)	-
Mandal	28	7 (+ 1)	8 (÷ 1)	7 (+ 2)	-	-	6 (÷ 2)	-
Flekkefjord	20	4 (+ 1)	7 (+ 1)	5 (÷ 3)	-	-	4 (+ 4)	0 (÷ 3)
Egersund	28	5 (÷ 2)	6 (÷ 1)	5 (+ 1)	-	1	11 (+ 2)	-
Farsund	20	2	9	4 (÷ 1)	-	-	1 (+ 1)	4
Sandnes	20	8 (÷ 1)	3	9 (+ 1)	-	-	-	-
Stavanger	68	24 (÷ 2)	23 (+ 1)	20	-	1 (+ 1)	-	-
Haugesund	60	16 (÷ 4)	-	23 (+ 4)	21 (+ 1)	0 (÷ 1)	-	-
Kopervik	20	5 (÷ 1)	9 (+ 4)	6 (÷ 3)	-	-	-	-
Skudsn.havn	20	4 (÷ 2)	16 (+ 2)	-	-	-	-	-
Bergen	76	21	13 (÷ 9)	14 (+ 3)	13 (+ 13)	11 (÷ 5)	4 (÷ 2)	-
Florø	20	8	4 (÷ 4)	4	-	1 (+ 1)	-	3 (+ 3)
Alesund	60	23 (+ 3)	13	17 (+ 2)	-	1 (÷ 4)	6 (÷ 1)	-
Molde	28	9 (+ 3)	10 (+ 4)	8 (+ 3)	-	0 (÷ 2)	-	1
Kristiansund	52	22 (÷ 4)	16 (÷ 5)	5 (+ 1)	-	0 (÷ 1)	3 (÷ 2)	6 (+ 3)
Trondheim	76	24 (÷ 4)	22	3 (÷ 1)	11 (+ 2)	10 (+ 1)	2 (÷ 2)	4 (+ 4)
Levanger	20	7 (÷ 1)	5 (÷ 2)	5	3 (+ 3)	-	-	-
Steinkjer	20	7 (÷ 1)	6 (+ 1)	7	-	-	-	-
Namsos	28	13	5 (+ 1)	7 (÷ 1)	-	-	3	-
Mo	20	7 (÷ 3)	5 (÷ 2)	3	-	3 (+ 3)	-	2 (+ 2)
Mosjøen	20	7	6 (÷ 1)	4 (+ 1)	-	-	-	3
Brønnøysund	20	5 (÷ 3)	10 (+ 2)	-	-	-	-	5 (+ 1)
Bodø	28	8 (÷ 1)	12 (+ 3)	3	-	-	5 (÷ 2)	-
Narvik	44	26 (÷ 3)	-	5 (+ 1)	7 (+ 1)	2 (+ 1)	-	4 (+ 2)
Svolvær	20	6 (÷ 3)	11 (+ 1)	2 (+ 1)	-	-	-	1 (+ 1)
Harstad	28	8	8 (+ 2)	5	-	6	1	0 (÷ 2)
Tromsø	52	15 (÷ 5)	11 (÷ 2)	15 (+ 3)	-	5 (+ 1)	-	6 (+ 3)
Hammerfest	28	17 (÷ 1)	4 (÷ 6)	7 (+ 7)	-	-	-	-
Vardø	20	8	7 (÷ 1)	3 (÷ 1)	-	-	-	2 (+ 2)
Vadsø	28	11 (÷ 3)	8	5	-	3 (+ 2)	-	1 (+ 1)

ter, således i Vadsø (1), Vardø (1), Mosjøen (3), Brønnøysund (1), Farsund (1), og Brevik (1).

Et *sammendrag* av tallene gir følgende resultat:

	Byer	Valgt i 1931	1928	+	-	Netto
Arbeiderpartiet	60	793	832	26	65	÷ 39
Høire	58	700	722	42	64	÷ 22
Frisinnede	10	71	55	28	12	+ 16
Venstre	53	386	326	78	18	+ 60
Avholdspartiet	21	95	115	12	32	÷ 20
Kommunistene	18	60	71	10	21	÷ 11
Andre	20	63	39	36	12	+ 24
Tilsammen	60	2168	2160	232	224	+ 8

Ved forrige valg gikk Arbeiderpartiet frem med 112 plasser i byene, fra 720 til 832. Vårt parti har således oprettholdt to tredjedeler av mandaterobringene for tre år siden.

Stemmetallene for byvalgene.

Ved utarbeidelsen av denne oversikt forelå stemmetallene for Arbeiderpartiet i 55 kommuner, hvor partiet hadde fått i alt 138 402 stemmer mot for 3 år siden 138 650 og ved stortingsvalget i 1930 136 490. Det mangler opgaver fra Harstad, Mo, Mosjøen, Brønnøysund og Svolvær, hvor vårt parti ved forrige kommunevalg hadde 1222 stemmer.

Sluttresultatet ligger mellom 139 000 og 140 000 stemmer i de 60 byer hvor Arbeiderpartiet hadde liste ved valget. Det vil si at Arbeiderpartiet praktisk talt har oprettholdt sitt stemmeall fra valget for 3 år siden, da det hadde sin store fremgang, og øket stemmetallet fra stortingsvalget med omkring 2000.

Det norske Arbeiderparti gikk ved forrige kommunevalg i byene frem med 23 304 stemmer eller 20 pct., mens borgerpartiene og de «politiske» grupper hadde en økning på 6600 (4 pct.) og kommunistpartiet gikk tilbake med 4300 stemmer. Tilsammen utgjorde stemmetilveksten i 1928 mellom 8 og 9 pct., mens den i 1931 ligger mellom 2 å 3.

Det sammenligningsgrunnlag for partiene som foreligger, omfatter hittil 52 byer og ladesteder, hvor stemmetallet er følgende sammenlignet med 1928:

	1931	1928
Arbeiderpartiet	137 896	138 364
Høire og samlingspartiet	119 469	123 087

Venstre	41 916	33 577
Frisinnede	16 076	5 680
Kommunister	11 950	15 850
Avholdspartiet	9 624	12 310
Andre	3 438	2 820
	<hr/>	<hr/>
	340 369	331 688

Arbeiderpartiet har i disse byer en tilbakegang på 468 stemmer, kommunistpartiet 3900, mens høirepartiene har en samlet fremgang på 6778 og venstre og avholdspartiet på 5773, tilsammen 12 551.

Vårt parti har således fått gjennemsnittlig 40 à 41 pct. av stemmene, mot sist 41 à 42. I mandattall har vi imidlertid bare fått 36 pct. Ved *stortingsvalget* utgjorde Arbeiderpartiets stemmeprocent ikke fullt 36, mot høirepartienes 50. Nu må disse nøie sig med 40, mens Det norske Arbeiderparti atter hevder sig som det største parti i byene.

Regner man særskilt de 43 byer som stemmer sammen i byvalg-distrikter ved stortingsvalgene, har Arbeiderpartiet fått 135 820 stemmer mot ifjor i de samme byer 133 685, en *økning på 2135*.

Høire og frisinnede hadde ved byvalgene i 1930 en fremgang på næsten en tredjedel; deres fremgang nu sammenlignet med valgene for 3 år siden utgjør 5 procent. I alt utgjør de borgerlige partiers fremgang ved valget i år ca. 7 pct. fra 1928, mens de ved stortingsvalget — sammenlignet med 1927 — kunde mønstre en total fremgang på hele 32 pct.

Tallene viser at det er lykket Arbeiderpartiet å vinne tilbake det terreng som blev tapt ved stortingsvalget. Og ser man på kommunevalget sammenlignet med 1928, har Arbeiderpartiet — tross et mandattap på ca. 40 — tapt bare et halvt tusen stemmer fra valget den gang, da fremmøtet i byene blev drevet op til næsten 80 procent.

Arbeiderpartiet hadde fremgang i stemmetall fra 1928 i 22 byer, mens det gikk frem i representantall bare i 13. I Oslo, hvor vi gikk tilbake med en plass, utgjorde stemmetilveksten 900. I alt utgjorde stemmefremgangen i de 22 byer 3333. I 18 byer var tilbakegangen minimal, tilsammen 375 stemmer. Størst var tilbakegangen i Trondheim med 1117 og i Tromsø med 291; for de øvrige 12 byer lå den mellom 100 og 200 stemmer. For øvrig var Arbeiderpartiet i en rekke byer — som det fremgår av fintellingsresultatene — uheldig på «brøken»; det var således tilfellet i Notodden og Gjøvik, hvor vi manglet nogen få stemmer på helt flertall. I enkelte av byene gav også splittelistene de borgerlige en gevinst de ellers ikke vilde ha fått.

Ordførervalgene.

For 1932 er det valgt følgende ordførere av Det norske Arbeiderparti:

Halden: Torstein Andersen (varaordfører Oskar Strøm).

Fredrikstad: Haakon Karlsen (Johan L. Johannessen).

Sarpsborg: Johan Axelsen (Chr. H. Bjerkholt).

Moss: Nils Gjerseth (Arne Magnussen).

Gjøvik: Nils Ødegaard (Sigurd Simensen).

Kongsberg: Sigvart Asmundsen (Andreas Nygaard).

Holmestrand: Anton Knudtson.

Narvik: Jacob Kuvaas (Edv. Smistad).

Hammerfest: Hans Sætrum (Leif Olsen).

Vardø: Peder Holt (Johan Pedersen).

I Holmestrand fikk vi ordføreren på loddet ved støtte av avholdspartiet.

I Hamar og Notodden samt i Mo seiret de borgerlige ved *loddtrekning* om ordføreren. I Hamar fikk arbeiderpartiet imidlertid flertallet i formannskapet, og som varaordfører blev valgt Kr. Bakken (a.) likeledes ved loddtrekning.

I Larvik og Notodden tapte partiet sitt flertall ved valget, og der blev valgt borgerlig ordfører, likeledes i Oslo hvor det før stod likt mellom arbeiderpartiet og de borgerlige. Til gjengjeld erobredes rent flertall i Halden og Kongsberg, og vi gikk frem til halvparten av plassene i Hamar og Gjøvik. I følgende byer har arbeiderne nu halvparten av mandatene: Hamar, Notodden, Harstad (hvorav kommunistene 6) og Mo (kom. 3) samt i Mosjøen. I Vardø er stillingen etter omvalget: 11 av Arbeiderpartiet, 3 kommunister og 1 av fiskerlisten, tilsammen 15 av 28. Vårt parti har flertall i formannskapet.

Valgene i landdistriktene.

De arbeiderstyrte kommuner. — Ordførervalgene.

I Ostfold fylke oprettholdt arbeiderpartiet sitt flertall fra forrige valg i 6 av fylkets herreder og erobret dessuten rent flertall i 2 (Torsnes og Kråkerøy), samtidig som det i Idd gikk frem til halvparten av representantplassene. I Øymark gikk flertallet tapt.

I de 9 arbeiderkommuner (med Idd), hvor vårt parti besatte ordførerplassen, blev valgt 143 representanter av Det norske Arbeiderparti mot før 135, av de borgerlige 91 (96) og av kommunistene 2 (før 1). I Kråkerøy hvor herrestyret er utvidet med 4, falt hele økningen på Arbeiderpartiet. Også i Borge, Glemmen, Rolvsøy og Jeløy blev arbeiderpartiet valgt.

derflertallet styrket, mens det var et tap på 1 mandat i Tune og 1 i Skjeberg.

I alt blev valgt på partiliste 256 representanter, mot i de samme bygder forrige gang 259, og ved valget i 1925: 217. I 9 av herredene hadde vårt parti en tilbakegang fra 1928 på 17 mandater, i 11 en fremgang på 14, mens stillingen i 7 blev uforandret.

I 1925 blev valgt 8 ordførere av arbeiderpartiet, derav 3 ved loddtrekning (Torsnes, Kråkerøy og Øymark), i 1928 9, idet Rolvsøy kom til som ny — også da efter loddtrekning i Torsnes. I 1931 blev likeledes valgt 8 med rent flertall og den 9de (Idd) ved loddtrekning.

Av de valgte ordførere tilhørende vårt parti blev 5 gjenvalgt, nemlig Oskar M. Johannessen, Glemmen (varaordfører Hans Thøgersen), Sven J. Dalen, Tune (Magnus Johansen), Oscar L. Stenholt, Skjeberg (Karl Hamang), Anton Davidsen, Kråkerøy (Anton Olauen), og Halfd. Kildahl, Jeløy (Harald Larsen).

I Borge blev valgt til ordfører Johs. Bergersen (Julius Johansen, varaordfører), i Rolvsøy C. Jonassen (Hans Kristiansen), i Torsnes Henry Hansen (Martinus Larsen) og i Idd P. O. Thorvik (S. Schjerum).

Partistillingen i de 9 arbeiderkommuner er: Borge 19 av 28, Glemmen 19 av 28, Tune 19 av 32, Kråkerøy 12 av 20, Rolvsøy 11 av 16, Jeløy 13 av 20, Torsnes 9 av 16, Skjeberg 25 av 44 og Idd 16 av 16. I Idd fikk de borgerlige flertall i formannskapet, mens der var flertall for Arbeiderpartiet blandt urvelgerne. Det samme var tilfellet i Berg.

I *Akershus* fylke oprettholdt Arbeiderpartiet sitt flertall i 7 kommuner, og gjenerobret Oppegård, mens flertallet taptes i 3, deriblandt den nye Rølingen kommune, som er utskilt fra Fett.

Ved forrige valg erobret partiet Nes og Hurdal og besatte dessuten flertallet i Eidsvoll, Aurskog og Enebakk, hvor det tidligere stod og vippet mellom arbeiderpartiet og de borgerlige. Av disse kommuner blev flertallet nu hevdet i Nes, Eidsvoll og Aurskog, mens Enebakk og Hurdal blev erobret tilbake av de borgerlige.

I de 8 nuværende arbeiderkommuner har Det norske Arbeiderparti 131 representanter mot før 134, borgerpartiene 95 (90) og kommunistene 2 (4). I Lørenskog erobret partiet en plass fra kommunistene og i Oppegård 1 fra kommunistene og 2 fra de borgerlige, mens der var tilbakegang med 1 i Lillestrøm, 1 i Fet, 1 i Nes og 4 i Eidsvol. I Skedsmo og Aurskog blev partistillingen som før.

I alt blev valgt 340 representanter av Det norske Arbeiderparti, mot 362 i 1928 og 305 ved valget forut. Partiet hadde i år liste i samt-

lige 30 kommuner. Tapet av Hurdal og Rølingen må tilskrives den stedlige splittelse, som også gjorde sig gjeldende i enkelte andre bygder, som Eidsvold og Aas. Av kommunistene blev valgt 3 og på andre arbeiderlister 5.

Partistillingen i de 8 arbeiderkommuner er: Lillestrøm 18 av 28, Skedsmo 16 av 24, Eidsvoll 25 av 48, Nes 22 av 40, Fet 14 av 24, Aurskog 11 av 20, Lørenskog 12 av 20 og Oppegård 13 av 24.

I Ullensaker, Blaker og Setskog, hvor der ved valget i 1928 blev valgt like mange arbeiderrepresentanter som borgerlige, med borgerlige ordførere, blev arbeiderpartiet nu i mindretall: I Ullensaker 19 mot 25, i Blaker 7 mot 9 og i Setskog 5 mot 7. I Aker fikk Arbeiderpartiet 28 mot 32, i Bærum (hvor representantantallet er utvidet med 8) 24 mot 32.

Tross partiet har ca. 42 procent av den samlede representasjon i herredsstyrene, fikk det ikke stort mere enn fjerdeparten av fylkestinget.

Av de valgte ordførere tilhørende vårt parti blev 6 gjenvalgt, nemlig Aksel Bråten, Eidsvoll (varaordfører Johan Bratvold), Daniel Vikin, Nes (Søren Haugerud), Einar Hoff, Aurskog (J. H. Aaserud), Frithjof Dørumsgaard, Fet, (Karl Pettersen), Jonathan Larsen, Skedsmo (Olaf Kamphus), Ingv. Kristiansen, Lørenskog (M. Østnes). Nyvalgte er Otto M. Thoresen, Lillestrøm (varaordfører Adolf Amundsen) og J. E. Svendsen, Oppegård (Jens Winther).

I *Hedmark* fylke fikk Det norske Arbeiderparti rent flertall i 12 herreder (før 9) og halvparten av plassene i følgende 6: Løten, Grue, Hoff, Vinger, Øvre Rendal og Foldal. Av disse 6 kommuner er det arbeiderflertall med kommunistene i de første 2, dessuten også i Våler, Åsnes og Åmot.

I alt blev der således ved valget arbeiderflertall i 17 herreder, mens stillingen mellem Arbeiderpartiet og de borgerlige stod likt i 4, nemlig Vinger, Hoff, Øvre Rendal og Foldal. I 9 kommuner av de 30 blev det rent borgerlig flertall, deriblandt i Trysil og Engerdal, som taptes av Arbeiderpartiet.

Ved loddrekningen om ordførervalget seiret Arbeiderpartiet i Foldal og Hoff, borgerpartiene i Øvre Rendal og Vinger, så borgerpartiene fikk 11 ordførere og arbeiderpartiene 19 — før 8 og 22.

Det norske Arbeiderparti fikk ordføreren i 18 kommuner, men tapte loddrekningen i Åmot, hvorved den kommunistiske ordfører blev gjenvalgt.

I de 18 kommuner hvor Arbeiderpartiet nu har rent flertall eller

halvparten av representantplassene, blev der valgt 432 representanter, hvorav Arbeiderpartiet har 247 (før 229), de borgerlige 177 (før 165) og kommunistene 8 (før 38). Kommunistpartiet har således i disse bygder tapt 18 plasser til Arbeiderpartiet og 12 til de borgerlige.

Arbeiderpartiet står med uforandret representasjon i 13 herreder; i 11 er det gått frem med tilsammen 31 plasser og i 6 tilbake med 11.

Tilsammen er det valgt i Hedmark fylke 636 representanter i de 30 herreder. Derav har det norske Arbeiderparti 311 mot før 292 valgt på partiliste, en nettofremgang på 19 plasser. De borgerlige partier er gått frem fra 279 til 302, kommunistpartiet tilbake fra 58 til 23. Dessuten blev det sist valgt 7 arbeiderrepresentanter på felleslister i to sogn (Nordre Osen og Anstmarka). Tilsammen står det 334 arbeiderrepresentanter mot 302 borgerlige og «upolitiske».

I Åmot og Åsnes blev vår gruppe ved valget den største av de to arbeiderpartier; kommunistene er dermed skrumpet inn til å bli den minste gruppe i alle fylkets herreder, hvor de er representert. I Ringsaker, Stange, Hoff, Brandval, Eidskog og Vinger blev de helt slått ut, og de har fått representanter valgt bare i 8 herreder mot før 14.

Av de valgte 18 ordførere av Det norske Arbeiderparti er 5 gjenvalgte, nemlig P. E. Vorum, Ytre Rendal, (varaordfører Helge Berger), Knud Kristiansen, Storeldal, (Kristian Øien), Kr. Fjeld, Stange (Chr. Stensbak), Andr. Sjøli, Nord-Odal, (Hans Karlsen) og Kr. Billerud, Eidskog, (Alfred Ljønes).

Nyvalgte er: Olav Sæter, Elverum, (Martin Liengen, varaordfører), Oscar Nilssen, Løten, (M. A. Nordlie), Rudolf Hedemann, Vang, (Ole Grøholt), Karl Pettersen, Romedal, (L. P. Åsen), G. Andrén, Nes, (Emil Rønning), Karl Østvold, Ringsaker, (Karl Jønsrud), Kasper Dalermoen, Brandval, (Arnt Nyhuud), Arne Tveter, Grne, (Arve Myrvang), John Eggen, Våler, (Hans Nymoen), Kr. Råberget, Hoff, (Ole Kontorp), Trond Livden, Sør-Odal, (Einar Holm), Per Støen, Foldal, (Ole Bech) og Syver Hange, Åsnes (Olav Linna). I forrige perioden hadde kommunistene ordføreren i Våler og Åsnes.

I Åmot valgtes Haakon Bolstad til varaordfører, i Vinger lærer Tjernsberg, begge tilhørende Arbeiderpartiet — den siste ved loddtrekning.

I Hoff og Foldal blev både ordføreren og varaordføreren valgt ved loddtrekning.

I Øvre Rendal, hvor partistillingen er den samme som før, 8 mot 8, seiret Arbeiderpartiet i 1928 ved loddtrekning om ordføreren. I år falt loddet ut til fordel for de borgerlige. I Trysil er partistillingen i det nye herredsstyre 11 av Arbeiderpartiet mot 13 borgerlige, i Enger-

del 5 mot 7. I Trysil, hvor kommunevalget foregikk under ekstraordinære forhold, manglet det bare nogen få stemmer i hvert av sognene på at vi skulde beholde flertallet og få 13 av de 24. I Vinger, som i Holf, vilde man for øvrig ha beholdt arbeiderstyret, hvis kommunistene ikke hadde stilt sine særlistor; de oppnådde ikke annet ved sin opptreden enn å forære mandater til borgerpartiene.

I *Opland* fikk Arbeiderpartiet flertall i 7 herreder, mens det i 3, hvor det tidligere var borgerlig styre, blev valgt like mange av Arbeiderpartiet som av de borgerlige. I Nord-Fron og Sør-Aurdal gikk flertallet tapt, foruten i Vestre Toten, hvor vårt parti sammen med kommunistene fikk valgt 10 av 20.

Ved valget i 1928 fikk Det norske Arbeiderparti rent flertall i 10 kommuner, hvor det forut var flertall i 7; i 2 — Dovre og Sell — stod det forut 8 av Arbeiderpartiet mot 8 borgerlige, og i Jevnaker hadde Arbeiderpartiet og kommunistene dengang flertall tilsammen. Av disse nyerobringer er 6 opprettholdt ved valget i år, nemlig Sør-Fron, Dovre, Sell og Heidal i Gudbrandsdalen, Vardal og Søndre Land; dessuten er vårt partis flertall ytterligere styrket i Jevnaker.

Ved ordførervalgene seiret Arbeiderpartiet dessuten i Vågø og Fluberg, samt ved loddtrekning i Lunner, slik at det i alt blev valgt 11 arbeiderordførere mot før 10.

Partistillingen i de 11 herreder er: Arbeiderpartiet 104, mot før 97, borgerpartiene 77 (74) og kommunistene 3 (5). Representantantallet er øket fra forrige valg med 4 i Sør-Fron og 4 i Vardal.

I hele fylket fikk Arbeiderpartiet valgt 230 representanter av 644, mot før 210 av 632. Arbeiderpartiet stilte for første gang egen liste i Torpa, Eina, Østre Slidre og Vestre Gausdal. Ved valget i 1925 hadde vi liste bare i 13 bygder, nu i 33 av de 35. Kommunistene fikk nu valgt 4 mot før 6.

I Sør-Aurdal i Valdres hadde vårt parti en uforholdsmessig stor fremgang for 3 år siden. Det var ikke rene lister i alle sogn, men allikevel fikk Arbeiderpartiet ordføreren. I år var det forholdsvalg, og Arbeiderpartiet fikk valgt 14 mot sist 12 på partiliste. I Nord-Fron stillet vi for første gang liste i 1928 og besatte flertallet. Stillingen her blir nu 10 mot borgerpartienes 14.

Av de valgte ordførere tilhørende vårt parti er 8 gjenvalgt, nemlig: O. Løchsen, Jevnaker, (varaordfører Anton Nilsen), K. Jenseth, Vardal, (Hans Sørum), Martin Smeby, Søndre Land, (Magnus Svendsen), Severin Olsen, Vestre Toten, (Helge Sunde), Egil Hernæs, Sør-Fron,

(Haakon Rudlandsløkken), Ivar Dahle, Heidal, (Joh. Slæen), Alb. Gud-dal, Dovre, (Thv. Schanke) og Arthur Janson, Sell, (Kr. O. Lier).

De nyvalgte er: Gustav Dahl, Lunner, (A. Belterdal, varaordfører), Chr. Olden, Fluberg, (Einar Korshund), og H. Kjellevik, Vågå, (O. Sveen). I Lunner og Vågå blev ordførerplassen erobret fra bondepartiet.

I Østre Toten blev valgt til varaordfører C. A. Madsen, i Snerting-dal Harald Sveum, i Ringebu O. P. Hansen og i Nordre Land Ole Sogn, samtlige tilhørende Arbeiderpartiet. I Østre Toten foregikk ordfører-valget ved loddtrekning mellem Arbeiderpartiets og bondepartiets kan-didat, som hver hadde 8 stemmer.

I det nye fylkesting får Arbeiderpartiet som nevnt 11; det radi-kale folkeparti har fått valgt 4, venstre 3, bondepartiet og samlings-listene tilsammen 17. Valget betyr en ny og fortsatt svekkelse for demo-kratene, som har tapt 10 ordførere.

I *Buskerud* fikk Arbeiderpartiet ved valget flertall i 7 kommuner, mens det i 4 blev valgt like mange av Arbeiderpartiet som de borger-lige. Av disse 4 hadde vårt parti sist flertall i 3; ny er Lier. I Krøds-herad, hvor det sist stod 8 mot 8 og hvor vårt parti fikk ordføreren ved loddtrekning, vant de borgerlige flertallet tilbake med 9 av 16.

Ved valget i 1928 tok Arbeiderpartiet flertallet i 4 herreder som før var borgerlig styrt, nemlig Ådal, Øvre Eiker (17 mot 15), Øvre Sandsvær (10 mot 6) og Ytre Sandsvær (13 mot 11). I de tre siste blev det nu stemmelikhet. Rent flertall av Arbeiderpartiet blev ved valget i år oprettholdt i Ådal, Nedre Eiker, Hurum, Tyristrand, Modum og Nor-derhov, likesom vi vant rent flertall i Røyken, hvor det før stod 10 av Arbeiderpartiet mot 8 borgerlige og 2 kommunister. I Lier gikk vi frem fra 18 til 20, og besatte halvparten av herredsstyret.

I de nevnte 11 kommuner er partistillingen efter valget: 162 av Arbeiderpartiet (før 161), 123 borgerlige (120) og 3 kommunister (før 7). I de 7 kommuner hvor Arbeiderpartiet har flertall, øket vi vårt mandatantall med netto 4. Kommunistene gikk i de samme kommuner tilbake fra 6 til 3 representanter.

I alt blev det i de 24 herreder hvor arbeiderpartiet hadde liste, valgt 216 av arbeiderpartiet (før 221), 286 borgerlige (273), 3 av kom-munistpartiet (7) og 3 på arbeider- og småbrukerlisten i Uvdal (før 7).

I Ytre Sandsvær manglet vi 4 stemmer på den 13. representant og flertallet. I Lier hadde vårt parti et stemmeflertall på 327, mens sognefordelingen gjorde at partiet ikke rakk frem til flertall.

Av de valgte ordførere av Det norske Arbeiderparti blev følgende

5 gjenvalgt: Karl Nedberg, Nedre Eiker (varaordfører Jens Larsen), Jon Leira, Røyken (Otto Olausen), Trygve Engebretsen, Ådal (Anders A. Midthaug), John Andersen, Hurum (Thv. Karlsen) og Johs. Sollie, Tyrstrand (Magnus Jensen).

Nyvalgt er: Mads Ringen, Norderhov (varaordfører Ingvald Strand), Ole A. Bråten, Modum (Alfred Stembro) og Kr. Ånnestad, Øvre Sandsvær (Kr. Saga).

Partistillingen i de 8 arbeiderkommuner er: Nedre Eiker 14 av 20, Røyken 11 av 20, Ådal 17 av 28, Hurum 13 av 20, Tyrstrand 8 av 12, Norderhov 22 av 36, Modum 22 av 40 og Øvre Sandsvær 8 av 16. I den siste kommune seiret arbeiderpartiet ved loddtrekning.

I Øvre Eiker valgtes til varaordfører Gummer Kyrkjebø (arb.p.) likeledes ved loddtrekning.

De borgerlige vant loddtrekningen om ordførerplassen i Øvre Eiker, Ytre Sandsvær og Lier, hvor det var stemmelikhet.

I *Vestfold* blev Skoger tilbakeerobret ved valget av arbeiderpartiet, som gikk frem med 3 plasser, fra 17 til 20. I Hoff, hvor vi sist fikk et knapt flertall i herredsstyret på 8 mot 7, er vi nu kommet i mindre tall. Derimot fikk vi halvparten i Botne, 10 mot 10.

Ved valget i 1928 fikk Arbeiderpartiet 2 ordførere valgt, nemlig i Hoff og Tjølling. I Tjølling splittet de borgerlige den gang sine stemmer ved ordførervalget.

I alt er valgt i Vestfold 122 representanter av Arbeiderpartiet, mot sist 129. I 1925 blev det valgt 94 representanter.

Vårt parti hadde fremgang i 4 herreder, nemlig Skoger med 3, Ramnes 4, Botne og Vale hver 1. I Sande og Stokke er stillingen uforandret.

Som ordfører i Skoger blev valgt Borgar Steinseth med lærer Hestnes som varaordfører. I Botne blev Lindv. Weltzin (arb.p.) valgt til varaordfører, mens bondepartiets kandidat seiret ved ordførervalget, begge efter loddtrekning. Vårt parti fikk imidlertid flertallet i formannskapet.

I *Telemark* blev arbeiderflertallet oprettholdt i Solum, mens det i 4 bygder (Drangedal, Laardal, Fyresdal og Rauland) blev valgt like mange av arbeiderpartiet og av de borgerlige. I Heddal valgtes 17 arbeiderrepresentanter av 32, hvorav 2 på en uavhengig liste. I Seljord gikk flertallet tilbake til de borgerlige. I Tinn hadde vårt parti absolutt flertall av stemmene, men fikk bare 20 av herredsstyrets 44.

Ved forrige valg, i 1928, rykket vårt parti inn med 7 ordførere i fylkestinget, mens det i perioden forut hadde ingen. Av disse var 4 valgt med partiflertall; i Lunde fikk vi ordføreren på et mindretall i herredsstyret, og i Lårdal blev ordføreren valgt på en lokal arbeiderliste, som seiret dels ved flertallsvalg.

Arbeiderpartiet hadde partiliste ved valget i 23 av de 25 kommuner og fikk valgt 245 representanter mot forrige gang 240. Kommunistene mistet 4, mens det på gruppen forskjellige arbeiderlister er et netto plus på 4. I Bamble stillet vårt parti liste for første gang og fikk valgt 8 representanter. I fire andre herreder hadde vi en fremgang på 16. Blandt de kommuner hvor vi gikk tilbake i mandater, var Bø og Heddal, begge på grunn av lokal splittelse. I Ranland blev valgt 10 arbeiderrepresentanter av 20 ved flertallsvalg, før hadde vi der 5. For Sannidal og Hjartdal er de valgte opført under gruppen «andre arbeiderrepresentanter» idet vi ikke ennå har partiavdeling i disse bygder.

I Drangedal blev Tor Lundtveit (arb.p.) valgt til ordfører ved loddrekning. Til varaordfører valgtes Jon Sollid, likeså av arbeiderpartiet. I Solum gjenvalgtes Thomas Weber (arb.p.) til ordfører, mens venstre fikk varaordføreren som tidligere. I Heddal gjenvalgtes Gabriel Åse av arbeiderpartiet til ordfører med 18 av 32 stemmer; bondepartiet fikk her varaordføreren.

I Vinje valgtes til varaordfører Olav Versto, i Lårdal II. Aarneshaugen, i Ranland Halvor Bakken og i Lunde Halvor Hanto, samtlige tilhørende Arbeiderpartiet. Ordførervalget i Laardal, Fyresdal og Ranland foregikk uten loddrekning. For Mo er valget ennå ikke avgjort.

I *Aust-Agder* oprettholdt vårt parti sitt flertall i Stokken, Amli og Evje, erobret flertallet i Mykland og besatte halvparten av plassene i Gjerstad og Gjøvdal. I Vegardshei manglet partiet noen stemmer på halvparten. I Bykle besatte arbeiderlisten flertallet i herredsstyret.

I Froland, hvor Arbeiderpartiet i 1928 fikk valgt ordføreren, blev det valgt 7 av vårt parti som tidligere, 8 borgerlige og 1 navhengig, mens vi i Gjerstad gikk tilbake fra 10 til 8. I begge disse herreder blev ordførervalget nu avgjort ved loddrekning, med det resultat at borgerpartiene fikk ledelsen. Ved nytt valg i *Gjerstad* fikk Arbeiderpartiet imidlertid både ordføreren og viceordføreren, begge ved loddrekning.

Arbeiderpartiet hadde liste ved valget i 24 herreder, hvorav der bl. a. i Mykland, Gjøvdal og Dyvåg blev stillet offisiell partiliste for første gang. Det blev i disse herreder valgt i alt 141 representanter av Arbeiderpartiet. I Tovdal, Søndeled og enkelte andre herreder var

det stillet arbeiderlister uten organisasjonsmessig tilknytning til partiet.

De valgte ordførere av Arbeiderpartiet er: Nils Hjelmtveit, Stokken, (varaordfører Nils Stene), Jørgen Tønnesen, Åmli, (Salve Tveit), Thorvald Haavardstad, Evje, (Torvald Omdal), Tarald Mykland, Mykland, (Knut Skauland), Isak Strat, Gjerstad, (Harald Lyngen), G. Askland, Gjøvdal, og ordfører Hoslemo, Bykle.

Av disse er Haavardstad, Tønnesen, Askland og Hoslemo gjenvalgte.

I Froland valgtes til varaordfører O. K. Gjøtternd av Arbeiderpartiet. I Froland hadde borgerpartiene sist varaordføreren.

I *Vest-Agder* oprettholdt Arbeiderpartiet flertallet i Vennesla og fikk dessuten valgt ordføreren ved loddtrekning i Eiken, hvor partiet er i mindretall i herredsstyret. I Vennesla blev Jørgen Robstad gjenvalgt til ordfører (varaordfører Julius Holmene). I Eiken valgtes Ole O. Skeie (Ole Stulien).

Arbeiderpartiet fikk i 15 herreder valgt 42 representanter. I Øislebø og Spangereid blev det valgt 1 av Arbeiderpartiet, mot føringen. I Vennesla er stillingen nforandret med 11 mot 5.

I *Rogaland* hadde partiet liste i 16 herreder, hvor det fikk valgt 58 representanter. I 9 herreder hadde vi et tap på 13 representanter, i 4 en fremgang på 4, og i 4 blev stillingen nforandret. På upolitiske lister fikk Arbeiderpartiet valgt 1 representant i Suldal, 1 i Nærbø, 1 i Varhaug, 1 i Håland, 1 i Avaldsnes og 1 i Egersund herred. Da vi imidlertid bare regner med representanter som er valgt på partilister, blir sluttresultatet et tap på 8 representanter fra 1928. I Sauda står det 8 arbeiderrepresentanter av 16.

Arbeiderpartiet har ordføreren i Stangaland, hvor partifelle Kristian Lundberg blev valgt uten loddtrekning, idet de borgerlige stod delt.

I *Hordaland* blev valgt på partilister 94 representanter i 24 herreder. I henved halvparten av disse herreder blev stillingen nforandret fra forrige valg. I Odda gikk partiet frem fra 10 til 11, i Bruvik fra 5 til 10. I Haus blev valgt 13 (før 14), i Fana 8 og i Laksevåg 5 som før. I Voss var det en tilbakegang fra 9 til 6. Kommunistpartiet fikk valgt 21 i hele fylket.

I Odda gikk Arbeiderpartiet frem fra 718 stemmer i 1928 til 983, mens kommunistene hadde tilbakegang og mistet 4 representanter. I

Laksevåg tapte kommunistene 2, hvorved arbeiderflertallet gikk tapt. I Ulvik, Asane og Sveio og andre bygder blev det valgt arbeiderrepresentanter på lokale lister.

Som ny ordfører i Odda blev valgt Lars Nilsen Hjelle og som varaordfører Jakob Pettersen. Begge av Arbeiderpartiet. Tidligere hadde kommunistpartiet som den største gruppe ordføreren. I Hamre valgtes Olav Hammer (a.) til varaordfører.

I *Sogn og Fjordane* hadde Arbeiderpartiet fremgang i mandattall, fra 108 i 1928 til 120. I alt blev valgt representanter fra 27 herreder, mot sist fra 21. I Årdal blev flertallet opprettholdt med 10 mot 6, og i Kyrkjebø hadde vi en fremgang på 1, fra 9 til 10, hvorved arbeiderflertallet blev styrket. I Leikanger fikk vi valgt 11 mot før 9, i Luster 9 mot 6. De nye herreder som kom til ved dette valg, var Førde, Gulen, Hornindal, Jølster, Stryn, Breim og Balestrand.

I Årdal gjenvalgtes som ordfører Jørgen Hæreid, varaordfører blev Edv. Hjelle (ny). Tidligere tilhørte varaordføreren venstre. I Kyrkjebø valgtes til ordfører Knut Opdal (a.) med Konrad Skår (komm.) som varaordfører.

I *Møre* blev av Arbeiderpartiet valgt 159 representanter i 39 herreder, hvilket betegner nogen tilbakegang fra 1928.

I Valsøyfjord gikk partiet frem og fikk rent flertall — ved omvalget 10 av 16; derimot taptes flertallet i Bremsnes, hvor partiet gikk tilbake fra 11 til 8. I Stangvik valgtes 10 som før, i Bolsøy 9, Surnadal 7.

I enkelte herreder blev det ikke stillet liste i år, som i Norddal og Ulstein, derimot kom Åsskard, Gjemnes, Skodje og Sør-Aukra til som nye.

I Hopen foregikk valget som flertallsvalg som sist. Også den gang var partistillingen noget uklar. Ordfører Wullum, som tilhørte Arbeiderpartiet, er siden gått over til et upolitisk småbruker- og fiskerparti.

I Bratvær valgtes til ordfører Harald Dønheim og til varaordfører Peder M. Dyrnes, begge av Arbeiderpartiet. I Valsøyfjord Lars Sandnes (varaordfører Hans Hjernes).

I *Sør-Trøndelag* beholdt vårt parti ledelsen i de 8 herreder, hvor det før hadde ordføreren, og tilbakeerobret Orkanger. Partiet fikk som tidligere absolutt flertall i Ålen og Glåmos, mens der i Røros, Orkanger, Holtålen og Malvik er flertall sammen med kommunistene.

Partiet har halvparten av plassene i Klæbu, foruten i Holtålen, men

er i mindretall i Støren, hvor det likeledes fikk valgt ordføreren. I Selbu, hvor det står 12 arbeiderrepresentanter mot 12, samt i Klæbu, foregikk ordførervalget ved loddtrekning.

I 1928 fikk vårt parti ordføreren på loddtrekning i Støren, mens vi tapte loddtrekningen i Orkanger, Budal og Singsås.

I alt blev valgt i fylket 183 representanter av Arbeiderpartiet mot ved forrige valg 193. I Bjørgn, Agdenes, Geitestrand, Jøssund, Lensvik, Nord-Frøya og Søndstad blev det første gang valgt representanter av arbeiderpartiet på egen liste. Partiet hadde denne gang liste i 36 kommuner. Av kommunistene blev valgt 19.

Partistillingen i de 9 arbeiderstyrte kommuner er: Ålen, Arbeiderpartiet 11 av 16, Glåmos 7 av 12, Røros Bergstad 7 av 16 (hvorav 2 kommunister), Holtålen 6 av 12 (kom. 1), Malvik 7 av 16 (kom. 2), Orkanger 9 av 20 (kom. 2), Selbu 11 av 24 (socialdemokratene 1), Klæbu 6 av 12. Dessuten har Arbeiderpartiet og kommunistene tilsammen 6 av 12 i Budal.

Av ordførere tilhørende vårt parti blev gjenvalgt A. K. Sundt, Holtålen (varaordfører Hans L. Drøivold), Aksel Selboe, Røros Bergstad (Johan Kvikne), O. H. Kjøsnes, Selbu, Johan Glein, Støren (J. Gunhildsøren).

Nyvalgte er: Oldus Larsen, Orkanger (Johs. Rostad), O. K. Sundt, Aalen (J. K. Lillevold), Edvard Muruvik, Malvik (Knut Kallseth), Karl Erlien, Glåmos (Johan Falkberget) og J. E. Nervik, Klæbu.

I Selbu og Klæbu fikk de borgerlige varaordføreren, men vårt parti flertallet i formannskapet.

I Budal blev Sven J. Enlid (arb.p.) valgt til varaordfører. Stillingen i herredsstyret er 6 borgerlige, 4 av arbeiderpartiet og 2 kommunister. De siste stemte blankt, hvorved borgerpartiene beholdt ordførerstillingen uten loddtrekning.

I Sør-Frøya blev til varaordfører valgt Paul Dahlg og i Røros landsogn O. H. Galaen, begge av Arbeiderpartiet.

I Nord-Trøndelag oprettholdt Arbeiderpartiet sitt flertall i Egge, styrket arbeiderflertallet i Meråker og erobret rent flertall i Klinga med 8 av 12 (før 6 mot 6).

Derimot taptas Verran, hvor vårt parti før hadde halvparten av representantene sammen med kommunistene, og ordføreren. Også i Malm blev det denne gang borgerlig styre, idet Arbeiderpartiet tapte ved loddtrekningen.

I Ogdal gikk Arbeiderpartiet frem til halvparten av representantplassene, og det fikk i Grong valgt 7 mot de borgerliges 8 og kom-

munistenes l. I begge herreder foregikk ordførervalget ved loddtrekning, med det resultat at de borgerlige partier beholdt ordføreren. Derimot fikk vårt parti flertall i formannskapet i Ogdal og Malm, likeledes etter loddtrekning.

Av ordførere tilhørende vårt parti blev gjenvalgt Kr. Rothaug i Meråker (varaordfører Ole Bithammer) og Martin Tørring, Klinga (Helge Brandsø). Nyvalgt er John Næsvoid, Egge (John Lillemark). I Klinga hadde de borgerlige tidligere varaordføreren.

I Grong blev til varaordfører valgt John Solli, i Ogdal Aksel Stigum, i Mosvik Aksel Saltvik (gjenvalg) og i Malm den tidligere ordfører Ole Kr. Olsen, samtlige av arbeiderpartiet.

Arbeiderpartiet fikk i 36 herreder valgt 171 representanter, mot før 170. I Meråker er partistillingen 9 av arbeiderpartiet, 4 kommunister og 7 borgerlige (før 6, 4 og 6, idet representantantallet her er utvidet). Av kommunistene blev valgt 13.

I Nordland fylke fikk partiet i 38 herreder valgt 224 representanter. I 1928 blev det valgt i alt 218 representanter.

I følgende herreder har partiet flertall: Fauske (21 av 40), Nord-Rana (12 av 24), Vefsn (11 av 20), Vik (13 av 20). Som ordførere blev valgt: I Fauske Hans Trondsen (varaordfører Anders Arntsen), Nord-Rana Aasmund O. Sefors (E. Strandjord), Vefsn P. M. Stordal (A. Veset) og i Vik Cornelius Enge (Hartvik Hjelmseth). Det er gjenvalg for samtlige 4.

I forrige periode hadde Arbeiderpartiet dessuten ordføreren i Grane, Velfjord, Vega og Hemnes, derav med flertall i Grane og Velfjord, mens partistillingen i Hemnes var 7 av Arbeiderpartiet mot 9 borgerlige og i Vega 8 mot 8. I disse herreder blev der nu valgt borgerlige ordførere. Som varaordførere blev valgt av Arbeiderpartiet I. D. Hammer i Sortland, A. Malvik i Tysfjord, M. Michaelsen i Hemnes, Jens Johansen Skar i Evenes og K. Petersen Øverlier i Korgen.

I Grane og Tysfjord fikk Arbeiderpartiet valgt 8 mot de borgerliges 8, i Vega 7 mot 9, i Ankenes 9 mot 11, i Ballangen 7 mot 9, i Bø 7 mot 9 og i Evenes 7 mot 9. I Bodin, hvor representantantallet er utvidet, gikk vi frem fra 4 til 9. I Tysfjord hadde partiet sist flertall med 9 av 16, men det blev valgt borgerlig ordfører.

I alt har vårt parti således flertall i 4 herreder (før 7), mens det står likt i 2 (før 1). I perioden 1925 til 1928 hadde vi ordføreren bare i Fauske og Vik.

I *Troms* fylke blev i 27 herreder valgt 198 representanter av Arbeiderpartiet, mot i de samme herreder ved forrige valg 194. Av andre arbeiderrepresentanter blev valgt i fylkets herreder ca. 40. Hvor mange av disse er politisk organisert, foreligger der ingen opgave over. I henved halvparten av fylkets 33 kommuner foregikk valgene efter distriktslister og blandingslister, og det er i mange tilfelle vanskelig å avgjøre hvordan representantene fordeler sig mellem partiene. Av kommunistpartiet blev valgt 7.

Av ordførere blev valgt av Arbeiderpartiet: Thv. Norheim, Hillesøy, Hans Haugen, Sørfjord, Emil Larsen, Lyngen (varaordfører Kristian Larsen), Nic. Heim, Balsfjord, Søren Hannes, Lenvik (Johan Langnes), Kr. Tønder, Salangen, (Magnus Elvevold), Kr. Simonsen, Sørreisa (Hans Forsberg), Leonh. Isachsen, Nordreisa, (Lars Storseth), Ant. D. Meedby, Kåfjord, (Lars Nyvold), Lorentz K. Aa, Lavangen, Alb. Isachsen, Skånland, Haakon Breivold, Ibestad, A. Haugjord, Karlsøy, T. Flugum, Storfjord, og Magnus Åndstad, Andørja.

Da det også er valgt «upolitiske» ordførere i et par herreder, nemlig Kvænangen og Øverbygd, blir partistillingen likeså usikker i det nye fylkesting som i det gamle. I Tromsøysund fikk de borgerlige ordføreren ved en representants fravær, eller vilde det her blitt loddtrekning.

Av de valgte ordførere av Arbeiderpartiet var det gjenvalg i Skånland, Lavangen, Salangen, Kåfjord (utskilt fra Lyngen), Nordreisa, Sørreisa, Balsfjord, Ibestad og Lenvik, nyvalg i Sørfjord og Karlsøy, Lyngen, Storfjord, Andørja og Hillesøy. De valgte ordførere i Sørfjord, Lyngen og Andørja var varaordførere i forrige periode. I Hillesøy hadde tidligere de borgerlige ordføreren.

Arbeiderpartiet har flertall i Andørja, Hillesøy, Kåfjord, Lenvik, Lyngen, Nordreisa, Salangen, Sørfjord, Skånland, Storfjord og Sørreisa. Dessuten er det arbeiderflertall i Balsfjord, Ibestad, Karlsøy og Lavangen. I Kvænangen, Øverbygd og Tromsøysund er det valgt like mange arbeiderrepresentanter som borgerlige, men valget i disse kommuner har ikke funnet sted efter rene politiske linjer. I Målselv gikk flertallet tapt. Den endelige sammensetning av fylkestinggruppen kan neppe bli fastslått før gruppen er konstituert, men flertallet vil sannsynligvis stå på en eller to stemmer.

I *Finnmark* fylke blev det i 14 herreder valgt 86 representanter av Arbeiderpartiet, mot 89 ved forrige valg. Av kommunistpartiet blev valgt 14, og av andre arbeiderrepresentanter 16.

Arbeiderpartiet fikk valgt ordføreren i Sørøysund, Berlevåg, Ki-

strand, Måsøy og Lebesby, kommunistene i Kjelvik. I Sørøysund hvor vårt parti som sist besatte alle plasser ved flertallsvalg, gjenvalgte Kr. Berg til ordfører (varaordfører Leonhard Jensen). I Berlevåg, hvor det sist var borgerlig ordfører, valgte Jørgen Lund (a.) med Jentoft Jensen til varaordfører. I Kistrand blev P. Sivertsen av Arbeiderpartiet valgt til ordfører ved loddrekning. I Lebesby valgte internatbestyrer Joh. P. Olsen. I Kjelvik valgte til ordfører Alfred Vaagnes (komm.). Lund og Vågnes var varaordførere i forrige periode. I Kjelvik er partistillingen 6 av Arbeiderpartiet, 6 kommunister og 8 borgerlige.

Foruten i Sørøysund, Maasøy, Berlevåg og Nesseby hvor vårt parti har flertall, er det arbeiderflertall i Alta, Kjelvik og Kistrand. I Alta og Nesseby blev det valgt ordfører utenom Arbeiderpartiet.

Stort sett betegner valget i Finnmark nogen borgerlig fremgang. Men her spiller som alltid lokale forhold inn. Valgene foregikk også under dårlige værforhold for fiskerne.

Fylkestinget tiltredes av de valgte ordførere fra Finnmarksbyene. Som tidligere anført har vårt parti ordføreren i Hammerfest og Vardø.

Ved beretningens trykning foreligger en sammentelling av *stemmene for Det norske Arbeiderparti* i kommuner hvor forholdstallsvalg blev benyttet. Stemmetallene utgjorde (avrundet til 100):

Fylkene	196 800
Byene	139 200

Tilsammen 336 000

I prosent av samtlige avgitte stemmer utgjør dette 33.6 pct. for landdistriktene, 40.2 pct. for byene og for hele *riket* i gjennomsnitt vel 36 pct.

I 1928 var partiets stemmetall (offisielt) beregnet til 314 835. Det er således i år en økning på ca. 21 000 stemmer.

Forholdsprocenten av de samlede avgitte stemmer er praktisk talt uforandret fra forrige valg.

Stemmeøkningen fra 1928 til 1931 faller i sin helhet på landdistriktene.

Partistillingen i landdistriktene.

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Østfold fylke.				
Aremark	16	5	—	—
Askim	24	9	—	—
Berg	32	14	—	—
Borge	28	19	1	—
Eidsberg	32	5	—	—
Glemmen	28	19	—	—
Hobøl	20	6	—	—
Hvaler	20	4	—	—
Idd	32	16	—	1
Jeløy	20	13	—	—
Kråkeroøy	20	12	—	—
Mysen	16	5	—	—
Onsøy	28	8	—	—
Råde	20	3	—	—
Rakkestad	36	12	—	—
Rolvøy	16	11	—	—
Rygge	20	9	—	—
Rødenes	16	4	—	—
Skiptvedt	20	7	—	—
Skjeberg	44	25	1	—
Spydeberg	28	7	—	—
Torsnes	16	9	—	—
Trogstad	24	2	—	—
Tune	32	19	—	—
Våler	20	1	—	4
Varteig	16	5	—	—
Øymark	16	7	—	—
Østfold fylke tils.	640	256	2	5
Akershus fylke.				
As	28	6	—	—
Aker	60	28	—	—
Asker	32	13	—	—
Aurskog	20	11	—	—
Blaker	16	7	—	—
Bærum	56	24	—	—
Eidsvoll	48	25	—	—
Enebakk	24	10	—	—
Feiring	16	6	—	—
Fett	24	14	—	—
Relingen	20	7	—	2
Gjerdrum	24	6	—	—
Hurdal	24	7	—	3
Kråkstad	16	5	—	—
Ski	20	7	—	—
Lillestrøm	28	18	1	—
Lørenskog	20	12	1	—
Nannestad	36	11	—	—
Nes	40	22	—	—
Nesodden	16	6	—	—
Nittedal	20	8	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Nordre Høland	28	12	—	—
Søndre Høland	20	4	1	—
Oppegård	24	13	—	—
Setskog	12	5	—	—
Skedsmo	24	16	—	—
Sorum	24	7	—	—
Ullensaker	44	19	—	—
Vestby	24	8	—	—
Frogn	16	3	—	—
Akershus fylke tils.	804	340	3	5
Hedmark fylke.				
Amot	20	6	5	—
Asnes	28	11	7	—
Alvdal	12	4	—	—
Brandval	16	9	—	—
Eidskog	28	16	—	—
Elverum	32	17	—	—
Engerdal	12	5	—	—
Foldal	12	6	—	—
Furnes	20	9	—	1
Grua	24	12	2	—
Hof	16	8	—	—
Kvikne	12	3	—	—
Løten	24	12	2	—
Nes	24	13	—	—
Nord-Odal	24	15	—	2
Sor-Odal	32	21	—	—
Os	16	4	—	—
Ringsaker	48	27	—	—
Romedal	20	12	1	—
Sollia	12	2	—	—
Stange	28	19	—	—
Storelvdal	20	12	2	—
Tolga	16	1	—	—
Trysil	24	11	—	—
Tynset	16	2	—	—
Våler	16	6	3	—
Vang	28	17	1	—
Vinger	24	12	—	—
Yttre Rendal	16	11	—	—
Øvre Rendal	16	8	—	—
Hedmark fylke tils.	636	311	23	3
Opland fylke.				
Biri	20	6	—	—
Brandbu	24	10	—	—
Dovre	16	9	—	—
Eina	12	3	—	—
Etnedal	16	3	—	—
Fåberg	24	7	—	—
Fluberg	16	8	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Gran	16	6	—	—
Heidal	12	7	—	—
Jevnaker	16	10	2	—
Kolbu	16	2	—	—
Lesja	24	6	—	—
Lom	24	10	—	—
Lunner	16	8	—	—
Nord-Aurdal	24	5	—	—
Nord-Fron	24	10	—	—
Nordre Land	16	7	—	—
Ringebu	28	4	—	4
Sell	16	11	—	—
Skjak	20	8	—	—
Snertingdal	16	3	—	—
Sor-Fron	16	10	—	—
Søndre Land	16	11	—	—
Sor-Aurdal	32	14	—	—
Torpa	16	4	1	—
Vågå	20	10	—	—
Vardal	20	11	—	—
Vestre Gausdal	24	3	—	—
Vestre Toten	20	9	1	—
Østre Gausdal	20	3	—	—
Østre Slidre	20	2	—	—
Østre Toten	20	8	—	—
Øyer	24	2	—	—
Opland fylke tils.	644	230	4	4
Buskerud fylke.				
Ådal	28	17	—	—
Ål	24	3	—	—
Flå	12	5	—	—
Flesberg	24	6	—	—
Gol	16	2	—	1
Hol	16	2	—	—
Hole	20	6	—	—
Hurum	20	13	—	—
Krodsherad	16	7	—	—
Lier	40	20	—	—
Modum	40	22	1	—
Nedre Eiker	20	14	1	—
Nes	16	3	—	—
Norderhov	36	22	—	—
Nore	16	6	—	—
Opdal (Uvdal).	16	2	—	3
Rollag	20	6	—	—
Royken	20	11	1	—
Sigdal	24	5	—	—
Tyristrand	12	8	—	—
Ytre Sandsvær	24	12	—	—
Øvre Eiker	32	16	—	—
Øvre Sandsvær	16	8	—	—
Buskerud fylke tils.	508	216	3	4

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Vestfold fylke.				
Borre	20	6	—	—
Botne	20	10	—	—
Brunlanes	24	5	—	—
Hedrum	32	7	—	—
Hof	15	6	—	—
Lardal	16	5	—	—
Nøtterøy	28	4	—	—
Rammes	20	5	—	—
Sandar	40	10	—	—
Sande	24	10	—	—
Sem	28	5	—	—
Skoger	36	20	—	—
Stavern	16	2	—	—
Stokke	24	3	—	—
Strøm	20	6	—	—
Tjølling	28	12	—	—
Vale	32	6	—	—
Vestfold fylke tils.	423	122	—	—
Telemark fylke.				
Bamble	28	8	—	2
Bø	24	9	—	2
Drangedal	32	16	—	—
Eidanger	24	10	—	—
Fyresdal	24	12	—	—
Gjerpen	40	12	2	—
Gransherad	20	7	—	—
Heddal	32	15	—	2
Holla	32	11	—	—
Hovin	16	5	—	—
Kviteseid	24	11	—	—
Lardal	24	12	—	—
Lunde	24	10	—	—
Mo	24	10	—	—
Nissedal	24	8	—	2
Rauland	20	10	—	—
Sauherad	28	11	—	—
Seljord	24	8	—	—
Siljan	16	6	—	—
Skatøy	20	7	—	—
Solum	48	20	6	—
Tinn	44	20	—	—
Vinje	24	7	—	—
Telemark fylke tils.	616	245	8	8
(Hjartdal)	32	—	—	2)
(Sannidal)	20	—	—	7)
Aust-Agder fylke.				
Amtli	16	10	—	—
Bygland	16	4	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
<i>Bykle</i>	12	8	—	—
<i>Dyvåg</i>	20	3	—	—
<i>Evje</i>	16	9	—	—
<i>Fjære</i>	24	4	—	—
<i>Flosta</i>	12	2	—	—
<i>Froland</i>	16	7	—	1
<i>Gjerstad</i>	16	8	—	—
<i>Gjøvdal</i>	12	6	—	—
<i>Herefoss</i>	12	5	—	—
<i>Hisøy</i>	12	3	—	—
<i>Hornnes</i>	20	8	—	—
<i>Hylestad</i>	12	4	—	—
<i>Iveland</i>	16	4	—	—
<i>Mykland</i>	12	7	—	—
<i>Stokken</i>	16	11	—	—
<i>Tromøy</i>	16	5	—	—
<i>Valle</i>	16	4	—	—
<i>Vegardshei</i>	16	7	—	—
<i>Vegusdal</i>	12	4	—	—
<i>Vestre Moland</i>	20	5	—	—
<i>Østre Moland</i>	16	4	—	—
<i>Øyestad</i>	24	9	—	—
Aust-Agder fylke tils.	380	141	—	1
(<i>Birkenes</i>)	16	—	—	5)
(<i>Holt</i>)	20	—	—	5)
(<i>Landvik</i>)	16	—	—	3)
(<i>Søndeled</i>)	24	—	—	3)
(<i>Tovdal</i>)	12	—	—	5)
Vest-Agder fylke.				
<i>Bjelland</i>	12	2	—	—
<i>Eiken</i>	12	4	—	—
<i>Greipstad</i>	12	1	—	—
<i>Grindheim</i>	12	2	—	—
<i>Holum</i>	16	1	—	—
<i>Hægebostad</i>	12	1	—	—
<i>Hægeland</i>	12	2	—	—
<i>Konsmo</i>	12	3	—	—
<i>Kvinesdal</i>	24	4	—	—
<i>Oddernes</i>	16	4	—	—
<i>Randesund</i>	12	2	—	—
<i>Spangereid</i>	12	1	—	—
<i>Sør-Audnedal</i>	16	3	—	—
<i>Vennesla</i>	16	11	—	—
<i>Øislebø</i>	16	1	—	—
Vest-Agder fylke tils.	212	42	—	—
(<i>Fjotland</i>)	16	—	—	5
(<i>Tveit</i>)	12	—	—	2
Rogaland fylke.				
<i>Avaldsnes</i>	20	7	—	1
<i>Gjestal</i>	16	4	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr
Heskestad	12	1	—	—
Hetland	32	6	—	—
Høyland	24	8	—	—
Klepp	16	1	—	—
Lund	12	2	—	—
Madla	12	2	—	—
Sauda	16	7	1	—
Skåre	16	4	—	—
Skudenes	16	1	—	—
Sokndal	20	3	—	—
<i>Stangaland</i>	12	4	—	—
Strand	16	3	—	—
Time	16	4	—	—
Torvestad	12	1	—	—
Rogaland fylke tils.	268	58	1	1

(Medlemmer av Arbeiderpartiet valgt på upolitiske lister: Eigersund land-
sogn 1, Nærbø 1, Varhaug 1, Haaland 1, Suldal 1 og Avaldsnes 1).

Hordaland fylke.				
Askøy	16	—	1	3
Austrheim	18	1	—	—
Bruvik	36	10	2	—
Eidfjord	12	1	—	—
Etne	24	3	—	—
Evanger	16	4	—	—
Fana	28	8	—	—
Fjell	24	1	1	—
Hamre	16	3	—	—
Haus	32	13	—	—
Herdla	24	5	—	—
Hordabø	16	3	—	—
Kvam	24	3	—	1
Kvinnherad	40	1	—	—
Laksevåg	24	5	4	2
Manger	12	2	—	—
<i>Odda</i>	32	11	10	—
Os	16	3	—	—
Røldal	12	3	—	—
Sammanger	16	1	1	2
Skånevik	36	2	—	—
Stord	20	2	2	—
Voss	28	6	—	—
Vossestranden	16	3	—	—
Hordaland fylke tils.	538	94	21	8

Sogn og Fjordane fylke.				
<i>Ardal</i>	16	10	—	—
Aurland	24	4	—	—
Balestrand	24	2	—	—
Breim	16	2	—	—
Bremanger	25	1	—	—
Bru	16	5	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Eid	24	4	—	—
Eikefjord	12	2	—	—
Fjaler	36	3	—	—
Førde	16	4	—	—
Gloppen	29	3	—	—
Gulen	24	5	—	—
Hafslo	28	6	—	—
Hornindal	16	2	—	—
Innvik	24	1	—	—
Jostedal	12	4	—	—
Jølster	28	5	—	—
Kinn	16	3	—	—
<i>Kyrkjebø</i>	24	10	4	—
Leikanger	32	11	—	—
Luster	35	9	—	4
Lærdal	24	8	—	—
N. Vågsøy	16	3	—	—
Sogndal	36	5	—	—
S. Vågsøy	20	4	—	—
Stryn	24	1	—	—
Vik	36	3	—	—
Sogn og Fjordane tils.	634	120	4	4
Møre fylke.				
Asskard	12	2	—	—
Aure	20	5	1	—
Bolsøy	32	9	—	—
Borgund	24	2	—	—
<i>Bratvåg</i>	16	7	—	—
Bremsnes	20	8	—	—
Eide	16	3	—	—
Eresfjord og Visdal	16	1	—	—
Fræna	24	4	—	2
Gjemnes	12	2	—	—
Grytten	20	4	—	2
Halsa	16	5	—	—
Haram	20	2	—	—
Hareid	20	2	—	—
Herøy	28	2	—	—
Hopen	16	5	—	—
Kornstad	16	3	—	—
Kvernes	12	4	—	—
Nord-Aukra	16	1	—	—
Neset	20	6	—	—
Rindal	16	4	—	—
Stangvik	24	10	—	—
Skodje	12	1	—	—
Stemshaug	12	2	—	—
Straumsnes	16	2	—	—
Sunndal	16	4	—	—
Surnadal	16	7	—	—
Sør-Aukra	16	2	—	—
Tingvoll	20	7	—	—
Tresfjord	12	3	—	—
Tustna	16	5	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr
<i>Valsøyfjord</i>	16	10	—	—
Vatne	12	2	—	—
Vestnes	24	7	—	—
Vegøy	20	3	—	—
Volda	24	5	—	—
Øre	20	3	—	—
Ørskog	16	2	—	—
Ørsta	16	3	—	—
Møre fylke tils.	700	159	1	4
Sor-Trøndelag fylke.				
<i>Ålen</i>	16	11	—	—
Bjugn	12	3	—	—
Budal	12	4	2	—
Bynesset	16	2	—	—
Børsa	16	3	—	—
Geitastrand	12	2	—	—
<i>Glåmos</i>	12	7	—	—
Hemne	20	6	—	—
<i>Holtålen</i>	12	6	1	—
Horg	16	6	—	—
Hølanda	12	3	—	—
Jossund	12	3	—	—
<i>Klæbu</i>	12	6	—	—
Leinstrand	16	3	1	—
<i>Malvik</i>	16	7	2	—
Meldal	24	9	1	—
Melhus	20	7	—	—
Opdal	24	5	—	—
<i>Orkanger</i>	20	9	2	—
Orkdal	24	5	—	—
Orkland	16	4	—	—
Rennebu	16	3	—	—
Rissa	20	3	—	—
<i>Røros bergstad</i>	16	7	3	—
Sandstad	12	3	—	—
<i>Selbu</i>	24	11	—	—
Singsås	16	7	—	—
Snillfjord	12	3	—	—
Soknedal	16	4	—	—
Strinda	36	10	—	—
<i>Støren</i>	16	6	—	—
Stjørna	12	2	—	—
Sor-Froya	12	3	—	—
Tiller	12	3	1	—
Tydal	12	5	—	—
Vinje	12	2	—	—
Sor-Trøndelag fylke tils.	584	183	13	—

Andre valgte arbeiderrepresentanter: Røros landsogn 6 (av 12) ved flertallsvalg, Brekken 3, Buvik 3 (komm.), Agdenes 1, Nord-Froya 1, Lensvik 1, Flaa 3 (komm.). Dessuten valgt i Selbu 1 sosialdemokrat.

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Nord-Trøndelag fylke.				
Åsen	16	5	—	—
Beitstad	16	3	—	—
Egge	12	7	—	—
Flatanger	16	3	—	—
Foldereid	12	4	—	—
Fosnes	12	3	—	—
Frol	20	6	—	1
Frosta	20	4	—	—
Grong	16	7	1	—
Harran	16	6	1	—
Hegra	20	2	—	—
Høylandet	16	6	—	—
Inderøy	24	7	—	—
Klinga	12	8	—	—
Kolvereid	16	6	—	—
Lånke	16	3	—	—
Leksvik	12	1	—	—
Malm	12	5	1	—
Meråker	20	9	4	—
Mosvik	12	5	—	—
Namdalseid	12	3	—	—
Namsskogen	12	2	—	—
Nærøy	16	1	—	—
Ogdal	12	6	—	—
Overhalla	16	3	—	—
Røra	12	4	—	—
Sandvollan	12	4	—	—
Skatval	20	4	—	—
Skogn	20	4	—	—
Sparbu	20	8	—	1
Snåsa	20	5	—	—
Stjørdal	24	7	—	—
Vennundvik	12	4	—	—
Verdal	36	11	4	—
Verran	12	3	2	—
Vikna	20	2	—	—
Nord-Trøndelag fylke tils.	592	171	13	2
Nordland fylke.				
Ankenes	20	9	—	—
Ballangen	16	7	—	—
Beiarn	16	6	—	—
Bindal	12	2	—	—
Bodin	24	9	—	—
Brønnøy	16	2	—	—
Buksnes	16	2	—	—
Bø	16	5	—	2
Drevja	12	5	—	—
Elsfjord	12	3	—	—
Evenes	16	7	—	—
Fauske	40	21	4	—
Grane	16	8	—	—
Hadsel	36	10	—	1

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Hatfjelldal	16	4	—	—
Hamarøy	24	3	—	—
Hemnes	16	4	—	—
Hol	16	6	—	—
Korgen	12	3	—	—
Leirfjord	16	3	—	—
Lurøy	16	2	—	—
Meløy	20	5	2	—
Nesna	16	4	—	—
<i>Nord-Rana</i>	24	12	2	—
Rødøy	20	6	—	—
Saltdal	16	5	1	—
Skjerstad	16	4	—	—
Sortland	20	6	—	—
Stamnes	16	5	—	—
Sør-Rana	12	3	—	—
Tjeldsund	12	3	—	—
Tjøtta	16	2	—	—
Tysfjord	16	8	—	—
<i>Vefsn</i>	20	11	—	—
Vaagan	20	4	—	—
Vega	16	7	—	—
Veifjord	12	5	—	—
Vik	16	13	—	—
Nordland fylke tils.	660	224	9	3
Troms fylke.				
<i>Andøya</i>	12	8	—	—
<i>Balsfjord</i>	20	6	2	2
Bardu	16	6	—	—
Gratangen	16	6	—	—
<i>Hillesøy</i>	16	6	—	2
<i>Ibestad</i>	16	5	—	—
<i>Kafjord</i>	28	12	—	—
<i>Karlsøy</i>	16	8	—	—
Kvæfjord	20	3	—	—
Kvænangen	16	6	—	2
<i>Lavangen</i>	16	6	—	1
<i>Lenvik</i>	24	13	1	—
<i>Lynge</i>	20	11	2	1
Målselv	20	8	—	—
Malangen	16	7	—	—
<i>Nordreisa</i>	16	10	—	—
<i>Salangen</i>	20	13	—	—
Sandtorv	24	9	1	—
<i>Skånland</i>	16	3	—	5
Skjervøy	20	6	—	—
Storfjord	12	6	—	—
<i>Sorfjord</i>	12	5	—	2
<i>Sørreisa</i>	16	10	—	1
Tranøy	16	7	—	—

	Antall representanter	Det norske Arbeiderparti	N. K. P.	Andre arbeiderrepr.
Tromsøysund	28	12	—	2
Trondenes	20	1	1	—
Øverbygd	12	5	—	—
Troms fylke tils.	484	198	7	18

(Desuten valgt i Dyrøy 2—3 arbeiderrepresentanter, i Helgøy 5—6, i Torsken 5—6, i Berg 3—4 og i Bjarkøy 2.) For flere av herredene foreligger ikke de endelige tall.

Finnmark fylke.				
Alta	20	5	4	2
Berlevåg	12	7	1	—
Gamvik	16	—	—	6
Karasjokk	12	4	—	—
Kistrand	16	7	—	2
Kjelvik	20	6	6	—
Lebesby	16	—	—	4
Masøy	16	13	—	—
Nesseby	12	7	—	—
Polmak	12	2	—	—
Sorøysund	16	16	—	—
Talvik	16	7	—	—
Tana	12	3	—	—
Nord-Varanger	12	5	—	—
Sør-Varanger	28	6	3	—
Vardø herred	16	5	—	2
Finnmark fylke tils.	236	86	14	16

Stortingsgruppens beretning 1931.

Gruppens sammensetning og konstituering.

Efter valgene i 1930 fikk Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe følgende sammensetning:

Bykretsene: Oslo: Alfred Madsen, Olaf Johansen, Magnus Nilssen. Byene i Østfold og Akershus: Arne Magnussen, Johan E. Pettersen. Hedmark og Oppland: Fr. Monsen. Buskerud: Torgeir Vraa. Vestfold: Anton Jenssen. Telemark og Aust-Agder: Ola Solberg og Saamund Bergland. Vest-Agder og Rogaland: B. Olsen Hagen og Ole Johan Olsen. Bergen: Johan Samuelson og Gunnar Bakke. Møre: Anton Alvestad. Trondheim og Levanger: Sverre Støstad. Nordland, Troms og Finnmark: Jon Andraa og Jul. B. Olsen.

Landkretsene: Østfold fylke: Johs. Bergersen, P. Thorvik, Thorvald Svendsen. Akershus: K. M. Nordanger, Harald Halvorsen og Th. Høilund. Hedmark: Oscar Nilssen, Olav Sæter, Knut Sjøli og Kristian Lian. Oppland: Johs. Bøe og Lars Moen. Buskerud: Chr. Hornsrud og Nils Steen. Vestfold: Johan Mathiassen. Telemark: Olav Steinnes og Olav Versto. Aust-Agder: Torvald Håvardstad. Hordaland: K. Bergsvik. Møre: Olav Oksvik. Sør-Trøndelag: Johan Nygaardsvold, Johan Falkberget. Nord-Trøndelag: Albert Moen, Johan Wiik. Nordland: Andreas Moan og Cornelius Enge. Troms: Kr. Tønner og Aldor Ingebrigtsen. Finnmark: Kr. Berg.

Styret har i 1931 bestått av: Alfred Madsen, formann, Chr. Hornsrud, næstformann, Johan Nygaardsvold, sekretær, Magnus Nilssen, Sverre Støstad, Olav Sæter, Kr. Tønner, Anton Alvestad og Johs. Bergersen. Varamenn: Olav Steinnes, B. Olsen Hagen, Andr. Moan, K. Bergsvik og Lars Moen.

I fellesmøte med centralstyret hvor gruppens konstituering blev foretatt, besluttet at gruppen som tidligere stiller egne kandidater til president- og sekretærvalgene i Stortinget og avdelingene. Som president i stortinget blev stilt til gjenvalg Hornsrud med Tønner som sekretær, i lagtinget Nygaardsvold med Anton Jenssen som sekretær og i odelstinget Bergersen med Olsen Hagen som sekretær. Samtlige valg blev foretatt enstemmig.

Videre besluttet nedsatt en innstillingskomité for komitéutvalgene, bestående av 3 medlemmer av stortingsgruppen og 2 av centralstyret.

For øvrig blev det i fellesmøtet med centralstyret gitt en orientering over de foreslåtte forandringer i arbeidsordningen samt drøftet de foreliggende fullmaktsspørsmål.

Valgene i stortinget og avdelingene.

Ved stortingets og avdelingenes konstituering fikk arbeiderpartiet 12 av *lagtingets* 38 medlemmer. Valgt blev: Anton Jenssen, Tønsberg, G. Bakke, Bergen. Lars Moen, Opland, Magnus Nilssen, Oslo, Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Bergsvik, Hordaland, Moan, Nordland, Ingelbrigtsen, Troms. Høyland, Akershus. Steen. Buskerud, Vraa, Drammen og Thv. Svendsen, Østfold.

I odelstinget fikk gruppen 35 av 112.

I Stortinget valgtes Hornsrud som visepresident med 77 stemmer (Tønder sekretær) og i Lagtinget valgtes Nygaardsvold som president med 19 stemmer (Jenssen sekretær), begge uten omvalg. Presidentskapets sammensetning blev således: 2 av Arbeiderpartiet og 4 borgerlige. I Odelstinget blev Bergersen valgt til varapresident med Olsen-Hagen som sekretær.

Den partimessige sammensetning av *valgkomitéen* blev: Arbeiderpartiet 12, høire 11, venstre 8 og bondepartiet 6. Av Arbeiderpartiet valgtes: Johs Bergersen, Olaf Johansen, Moan, Nordanger, Nygaardsvold, Øksvik, Olsen-Hagen, Samuelson, Steen, Støstad, Sæter og Tønder.

Fullmaktskomitéen: H. Halvorsen, Oscar Nilssen, Olsen-Hagen, Thorvik og Tønder.

I *budgettkomitéen* innvalgtes av Arbeiderpartiet: Hornsrud, Bergsvik, Alvestad, Madsen, Bergersen, Halvorsen, Lars Moen, Moan, Oscar Nilsen, Olsen-Hagen og Tønder.

De faste komitéer.

Efter den omordning av de *faste komitéer* som blev foretatt — bl. a. ved å slå finans- og tollkomitéen samt vei- og jernbanekomitéen sammen — fikk Arbeiderpartiet 3 mann i samtlige 16 komitéer undtagen militærkomitéen. Forut for valgene var gruppen blitt enig om, at ingen representant med statslønnet ombud skulde kunne velges inn i den stortingskomité, som skal føre kontroll med den administrasjonsgren, hvor vedkommende er ombudsmann. Som følge herav blev det en del utskiftning, bl. a. for jernbanekomitéens vedkommende. Av den tidligere jernbanekomitéens medlemmer gikk Magnus Nilssen over til universitets- og fagskolekomitéen og Sæter til militærkomitéen. Samtidig gikk Madsen tilbake fra finanskomitéen til sosialkomitéen.

For Arbeiderpartiets vedkommende blev fordelingen på komitéene følgende:

Administrasjonskomitéen: Olaf Johansen, Bøe og Johan Pettersen.

Finans- og tollkomitéen: Hornsrud, Bergsvik og Alvestad.

Helsekomitéen: Samuelson, Ege og Høyland.

Justiskomitéen: Anton Jensen, Bergland og Haavardstad.

Kirke- og skolekomitéen: Steinnes, Lars Moen og Thv. Svendsen.

Landbrukskomitéen: Andr. Moan, Lian og Mathiassen.

Militærkomitéen: Olsen-Hagen og Sæter.

Lovkomitéen (ny): Nordanger, Mosen og Gummar Bakke.

Post-, telegraf- og kystfartskomitéen: H. Halvorsen, Ingebrigtsen og Oksvik.

Sjøfarts- og fiskerikomitéen: Tønder, Berg og Thorvik.

Skog- og vassdragskomitéen: Oscar Nilsen, Jul. B. Olsen og Vrå.

Socialkomitéen: Bergersen, Madsen og Steen.

Universitets- og fagskolekomitéen: Solberg, Magnus Nilssen og Falkberget.

Utenriks- og konstitusjonskomitéen: Nygaardsvold, Støstad og Andraa.

Vei- og jernbanekomitéen: Ole Joh. Olsen, Versto og Wiik.

Protokollkomitéen: Magnussen, Alb. Moen og Sjøli.

Som formenn i komitéene blev valgt av Arbeiderpartiet: Socialkomitéen Bergersen, skog- og vassdragskomitéen Oscar Nilssen, universitets- og fagskolekomitéen Magnus Nilssen, sjøfarts- og fiskerikomitéen Tønder og post-, telegraf- og kystfartskomitéen Halvorsen. I komitéen for de hemmelige protokoller (protokollkomitéen) valgtes Magnussen til formann.

I utenriks- og konstitusjonskomitéen valgtes Nygaardsvold til næstformann, i lovkomitéen Nordanger, i administrasjonskomitéen (den tidligere lønningskomité) Olaf Johansen, i helsekomitéen Samuelson, i landbrukskomitéen A. Moan og i justiskomitéen Anton Jenssen. Som sekretærer blev valgt: Finans- og budgettkomitéen Bergsvik, vei- og jernbanekomitéen Versto, militærkomitéen Olsen-Hagen, kirke- og skolekomitéen Lars Moen.

I valgkomitéen valgtes Nygaardsvold til næstformann og i fullmaktskomitéen Tønder som sekretær.

Trontale- og finansdebatten.

Den politiske debatt som innleder sesjonen blev i år slått sammen til én debatt om trontalen og budgettkomitéens innstilling (finansinnstillingen).

Finansinnstillingen.

De *borgerlige* fraksjoner i budgettkomitéen samlet sig om en felles uttalelse hvori de bl. a. uttalte at den ekstraordinære formuesskatt, overensstemmende med forutsetningen, burde være utlignet siste gang i år. For øvrig uttalte de ønskeligheten av at man «ved skattelettelse på kommende budgett, iallfall kunde gå til nogen nedsettelse også av denne skatt med dens endelige ophør senere for *de*». Videre uttaltes det vanlige platoniske ønske om at de «offentlige utgifter søkes bragt ytterligere ned, så trykket av skatter og avgifter kan lettes».

Arbeiderpartiets fraksjon, som hadde sitt eget forslag i motsetning til de borgerlige, fastslo at slik som stillingen lå an, kunde det neppe bli tale om nogen skattelettelse på det kommende budgett: utsiktene for den nærmeste fremtid var

ikke av den art at man vilde kunne regne med et overskudd, snarere det motsatte. Man kunde heller ikke se bort fra at Staten nødvendigvis måtte ofre mer enn den hittil hadde gjort, både når det gjaldt avhjelp av arbeidsløsheten og støtte til småkårsfolk som var i vanskeligheter. Ut fra dette formet fraksjonen sin konklusjon, som lød:

1. *Arbeidet for å avhjelpe arbeidsløsheten er den største og avgjørende oppgave som melder sig til løsning.*

2. *Småkårsfolk og kommuner må gis hjelp til å overvinne vanskelighetene.*

3. *Militærbudgettet må nedskjæres, og det innsparte anvendes til fremme av ovennevnte formål.*

4. *Skattene må omlegges til fordel for de som har minst økonomisk evne, og toll og avgifter på det viktigste av det som folk trenger til livsopphold må nedsettes.*

Fraksjonen uttalte innledningsvis, at det var grunn til å glede sig over at de sist avsluttede statsregnskap viste overskudd, og at det hadde vært mulig for Staten å få ombyttet et par dyre lån med andre til lavere rente. Men enda gledeligere vilde det ha vært om det kunde sies at dette var et uttrykk for og et bilde av de økonomiske tilstander i landet. Dessverre var det ikke tilfellet. Forholdene for de brede lag av folket er — uttalte fraksjonen — vanskeligere enn på lange tider. Arbeidsløsheten er øket, likesom også tallet på tvangsankasjoner hos jordbrukere, småbrukere, fiskere og arbeidere. Samtidig har prisfallet ført med sig en sviktende skatteevne i kommunene til å klare de svære rentebyrder og til å avhjelpe arbeidsløsheten som stadig griper om sig.

Sett på bakgrunn av de foreliggende tall fra produksjonsstatistikken skulde det — uttalte våre partifeller — ikke være nødvendig at det er slik. Produksjonen er nemlig i de senere år støget langt mer enn folketallet — henholdsvis 25—30 og 10 procent siden 1913. Leveforholdene både kunde og burde derfor i det hele være bedre nu enn de var før krigen. Når dette allikevel ikke er tilfellet, er årsakene å finne i det økonomiske system som er rådende.

Veien til varig bedring går bare gjennom et økonomisk system som bygger på *samvirke*, som bygger på at produksjonen retter sig etter forbruket, og på at de *tekniske fremskritt kommer det hele folk til gode*. Det er også den vei utviklingen tydelig peker. Og Staten har her en plikt til å støtte denne framvokster, samtidig som dens oppgave må være — så langt det er gjørlig — å bøte på de verste følger av det nuværende samfundssystem.

Den *viktigste* i så henseende er nu å motvirke arbeidsløsheten. Samfundet må her gjøre mer både ad direkte og indirekte vei. Ikke bare arbeidsbudgettene må økes, men også den direkte ekstraordinære bevilgning. Derved får flere arbeide og kommunikasjonene i landet bedres. Ungdommen i bygdene må få lettere adgang til jord, og der må ofres mer på å hjelpe dem i vei uten at de skal

behøve å komme i nevneverdig gjeld. Bidragene til nydyrking og bureising må økes, og dessuten må Staten sette mer inn på å fremme samvirketiltak som er til fordel for produsenter som forbrukere både i jordbruk, fiske og andre næringsgrener.

Den store gjelds- og rentebyrde som ved den førte rentepolitikk er blitt utålelig for småkårsfolk og kommuner utover landet, må lettes, uttalte Arbeiderpartiet, idet det henviste til det lovforslag gruppen nettop hadde fremsatt for odelstinget. Det pekes bl. a. på at den nedgang i diskontoen man har sett i 1930, ikke er kommet arbeidslivet til gode i så stor utstrekning som den burde. Bankene regner sig nu en mellomrente (marginal) som i mange tilfelle må sies å være urimelig høy.

Når det gjelder kommunene, må det settes mer inn på å fremme et effektivt gjeldsoppgjør. I forbindelse hermed minnes om vårt forslag ifjor om overførelse fra kommunene til staten av de nuværende tvungne utgifter til sinnssyke- og tuberkulosevesenet m. v. Fraksjonen går ut fra at Regjeringen snarest mulig fremlegger resultatet av sin utredning herom for stortinget.

Vedkommende foranstaltningene til avhjelp av krisen i skogsbygdene henvistes til den henvendelse Partiet og Landsorganisasjonen rettet til Regjeringen ved nyttår. Det pekes i sammenheng hermed på at det offentlige må gjøre mer enn hittil for ophjelp av industrier som landet har bruk for, men som nu ligger nede, således skibsbygningsindustrien.

Slik som de økonomiske forhold for tiden ligger an, hadde man ventet — sier våre partifeller i innstillingen — at Regjeringen hadde bestrept sig for en nedsettelse av utgiftene til militærvæsenet, enten ved at den var kommet med forslag om en billigere «forsvarsordning» — slik som det blev gitt løfte om ifjor — eller ved at det var foretatt besparelser på annen måte, blandt annet ved å sløife våbenøvelsene. Vårt parti vil også i år stemme for å spare alt som spares kan på dette uproductive budgett.

Om skattespørsmålene uttaler fraksjonen, at det var med tilfretshet man så at Regjeringen hadde etterkommet Arbeiderpartiets forslag av ifjor om å legge bevertningsskatten over på alkoholholdige drikkevarer. Derimot var det intet hensyn tatt til kravet og forslaget om å føre utgiftene til overpris for norsk-avlet korn m. v. over i den almindelige beskatning til tross for det tilsagn som blev gitt i den retning fra Regjeringsbenken. Gruppen vil gjenta sitt forslag under behandlingen av kornmonopolets budgett i år.

Om den ekstraordinære formuesskatt uttaltes at en avvikling av denne kan det under de nuværende forhold ikke være tale om. I anledning av komitéflertallets — og også finansministerens — understreken av at det er denne skatt som nu først og fremst må vekk, minnet våre partifeller om loven av 28. juli 1921 som fastslår formålet med den ekstraordinære formuesskatt. Hittil har skatten

imidlertid ikke innbragt staten det halve av det tap på kriseforanstaltningene, som den var ment å skulde dekke. Og det trenges dessuten større midler til *bekjempelse av arbeidsledigheten*, som også skulde skaffes gjennom denne skatt.

Trontaledebatten.

I sitt innlegg under debatten om trontalen klargjorde gruppens formann, *Madsen*, vårt partis stilling til den sittende Regjering. Venstreregjeringen hadde vist at den intet vilde eller kunde gjøre for å bôte på og mildne arbeidsledigheten gjennom en fast og positiv politikk, den hadde *ikke* vist nogen vilje til å opheve de arbeiderfientlige lover eller stanse den reaksjonære fascistiske bevegelse; derimot hadde den vist, under valgkamper og ellers i sine handlinger at den førte sin politikk i det vesentlige i «*listeforbund*» med og på felles front med de øvrige borgerlige partier. Ut fra dette fremsatte han på gruppens vegne følgende forslag:

Stortinget uttaler:

Regjeringens politikk har ikke stortingets tilslutning.

I sitt foredrag uttalte Madsen bl. a.:

Vi socialister appellerer ikke til borgerskapet eller de borgerlige regjeringer, men til det arbeidende folk, og maner arbeiderklassen til, hver i sitt land, å gjøre sitt ytterste for å få klassen organisert. Vi appellerer til arbeiderne å utbygge sine organisasjoner, sin solidaritet og sin kampvilje, for å erobre makten og gjennomføre socialismen. Vi venter ikke forståelse eller sympati fra overklassen, men sier at det nu er tid for arbeiderklassen til å se den *virkelige situasjon i øinene*.

Men ved siden av og i flukt med vårt rent prinsipielle syn, arbeider vi for og stiller krav om de foranstaltninger som kan gjøres for å avhjelp og lindre de bitreste følger av krisen og arbeidsledigheten under de rådende samfunnsforhold. Således reiser arbeiderne idag krav om en *kortere arbeidstid*. Siden 8 timers dagen blev kjempet igjennem under motstand, er det skjedd forandringer som følge av den tekniske utvikling, og de begrunner fullt ut en ytterligere nedsettelse. Det er noget som vil komme alle arbeidere til gode, og skape muligheter for å få flere i beskjeftigelse. Vi krever også en høyere reallønn, en *øket arbeidsinntekt* for de brede lag, som er de virkelige avtagere for jordbruker-klassen og for fiskerne. Et virkelig bondeparti vilde forstå hvad det vilde si å heve levestandarden ut fra den samfunnsmessige linje arbeiderbevegelsen følger. Men hos oss går det såkalte bondeparti i spenn med motstanderne, med kapitalistene, og *fjorråder* bøndernes interesser.

Som et led i den politikk arbeidsgiverne og kapitalistene fører, er det reist krav om en nedsettelse av lønningene i sjøfarten med 20 procent. Hvad vilde det si om dette blev reist som et *almindelig* krav ved det forestående tariffoppgjør? Det vilde si at krisens trykk enn mer enn nu skal overføres på arbeidermassene.

Men det vilde ikke *lette* krisen, men skjerpe den. Og det vilde merkes ikke minst på landsbygden, og for øvrig i alle forhold.

En ny orientering her er nødvendig, *en samfundsmessig innstilling som erkjenner nødvendigheten og betydningen av en forhøielse av arbeidsinntekten og dermed kjøpekraften for den arbeidende befolkning, og dertil en rimelig arbeidstid som svarer til de endrede forhold.* Kapitalistene står her imot. Det motsetningsforhold som består, og som idag går dypt ned, må få sin utløsning gjennom en forskyvning av nasjonalinntektens fordeling til fordel for den arbeidende klasse og på bekostning av den besiddende. Det er nødvendig for å opnå mer likevekt i det økonomiske liv og dermed i samfundslivet. —

Efter å ha omtalt arbeidsløshetsstrygden og forsorgsvesenet i forbindelse med arbeidsledigheten, tok vår partifelle ordet for at det blev skapt et

økonomisk landsråd

med brancheråd — et råd som kunde trekke op en *landsplan* for avhjelp av arbeidsledigheten og likeså trekke op linjene for en ordning med system og plan i det økonomiske liv. Det nuværende socialdepartement hadde til dato ennå ikke kastet ut en positiv og villende tanke når det gjaldt å ta hånd om disse problemer. Det var en skandale som måtte rettes på.

Det var snakket om å gjøre propaganda for norske varer. Men det blev nu arbeidet spredt og planløst. En viss praktisk patriotisme trengtes for ophjelp av arbeidslivet her hjemme. Derfor var det en riktig og sund tanke dette med et økonomisk råd, som kunde ha både den nuværende aktuelle krise som sin oppgave og dessuten arbeide med sikte på næringslivets sosialisering. Som det nu var, lå også en så viktig sak som jordspørsmålet og drev — det lot til at landbruksdepartementet gikk socialdepartementet en høi gang i treghet og sabotasje. Her vilde rådet ha en veldig oppgave å ta fatt på. Også driftskreditten måtte det ofre sin oppmerksomhet på, for at man mer enn nu kunde ta sig av det jevne arbeidslivs økonomiske forhold. En annen oppgave var boligbyggingens fremme, gjennom billigere trevirke og støtte til kooperativ boligbygging.

Dette råd, som måtte ha en utstrakt selvstendighet, uten å være henmet av de mange departementale hensyn, måtte også ha et fond til sin rådighet til fremme av tiltak som kunde *skaffe* flere mennesker beskjøftigelse. Som en utvei her vilde det være verd å overveie å overføre til fondet inntekten av fondsskatten, den ekstraordinære formuesskatt og arveskatten, slik at disse penger kunde komme *helt produktive formål til gode.*

Ved *voteringen* over forslagene i møte 13. februar blev Arbeiderpartiets mistillitsforslag til Regjeringen forkastet mot 44 stemmer. Med samme stemmetall forkastedes vårt partis forslag fra budgettkomiteén, som blev optatt av *Alvstad.*

Arbeiderpartiet og budgettet.

Arbeiderpartiet foreslo gjennom sin fraksjon i militærkomitéen en samlet *besparelse* på hærens og *flåtens* budgett på 5 355 000 kroner. Ved siden herav forelå fra vårt parti spareforslag som androg til 1 million kroner, derav 650 000 kroner på kongehusets appanasje og 257 000 på bevilgningen til Nasjonenes forbund og andre utenrikske formål. På politivesenets budgett foreslo partiet en besparelse på 67 500 kroner. De avknappinger som var *foreslått* av Arbeiderpartiet gjennom budgettbehandlingen i komitéene utgjorde tilsammen et beløp på 6 360 000 kroner sammenlignet med flertallsinnstillingene.

På den annen side fant vårt parti det påtrengende nødvendig å kreve en økning av bevilgningene til produktive formål. De samlede *forhøielse* som blev bragt i forslag, representerte omkring 15 millioner ut over flertallets forslag. Derav falt godt og vel halvparten på vei- og jernbanebyggingen foruten på forskjellige foranstaltninger til støtte av jordbruket og fiskerinæringen.

Våre partifeller i budgettkomitéen understreker hvad det blev fremholdt allerede i finansinnstillingen, at det spørsmål som fremfor alle andre meldte sig til løsning, var *arvhjelp av arbeidsløsheten*. Ut fra dette syn hadde vårt parti i de forskjellige komitéer oplatt forslag om å spare på de uproduktive budgetter, så langt dette i år lot sig gjøre, og i stedet forhøie de budgetter som kunde fremme arbeidslivet i landet.

Den største *forhøielse* ut over flertallets innstillinger falt efter Arbeiderpartiets forslag på følgende poster: Nydyrking og bureising 3 050 000 kroner (eller $3\frac{1}{2}$ million utover forelegget), statsbanenes drift 2 714 800 kroner, tilskudd til Småbruk- og boligbanken for å muligjgjøre en nedsettelse av renten til 3 procent 2.5 millioner kroner, jernbaneanleggene 1.6 million, bidrag til kunstgjødning og transport av gjødning m. v. 1.3 million (eller 850 000 kroner utover forelegget), øket veibygging 1 010 000 kroner, avhjelp av arbeidsløsheten 1 million, og videre 1 million som tilskudd til Hypotekbanken for at den kunde sette renten tilsvarende ned for alle låntagere som var likestilt med låntagerne i Småbrukbanken.

Dessuten blev opretholdt de nuværende satser for barnetilleggene og for pensjonistenes dyrtidstillegg, hvilket representerte på budgettet henholdsvis 300 000 og 400 000 kroner. På statens tuberkulosesanatorier blev det en *forhøielse* av 223 700 kroner, ved at kurpengene ved sanatoriene foresloes nedsatt fra 2 kroner til kr. 1.50 pr. dag for voksne og fra kr. 1.20 til 1 krone for barn.

Under posten «større påregnet underskudd på statsbanenes drift», hvor vårt parti som nevnt opførte 2 714 800 kroner mer enn komitéens flertall, var et beløp på 1 714 800 *fondsmidler* (Brusefondet) som vårt parti ikke kunde være med på å trekke inn i det vanlige budgett. Resten av stigningen her — 1 million kroner — var en sum som departementet og flertallet hadde «spart» mot hovedstyrets råd. Efter våre partifellers mening blev dette en besparelse bare på

papiret. De var enig med jernbanens vedkommende i at skulde driften av jernbanene kunne skaffe den påregnede inntekt i terminen, så kunde man ikke stryke denne post.

Holder man hele stigningen på denne post utenfor, blev da tilbake en utgiftsøkning efter Arbeiderpartiets forslag på ca. 12.5 millioner kroner. Sammenholdt med den før nevnte besparelse, skulde den reelle nettoøkning av budgettet dermed bli vel 6 millioner kroner, som vilde måtte dekkes ved nye skatter og avgifter.

Ved siden herav bebudet vårt parti i år som ifjor forslag om å føre overprisen på norskavlet korn over fra indirekte til direkte beskatning. Dette vilde medføre en ytterligere forhøielse av budgettet på ca. 4 millioner kroner.

For å skaffe den nødvendige dekning pekte vår fraksjon i budgettkomiteén på en forhøielse av avgiftene til Staten på alkoholholdige drikkevarer og luksusvarer, videre på den merinntekt som kunde skaffes ved vårt partis forslag til onlegging av arveavgiften, og videre en forhøielse av den ordinære statsskatt, berøgnen til ca. 10 procent.

Hvad angår den ekstraordinære formuesskatt, var det fraksjonens forutsetning at den merinntekt som vilde fremkomme efter mindretallets forslag til satser, skulde benyttes til ekstraordinære avdrag på statsgjelden.

Om resultatet av budgettets gjennomgåelse i komitéene for øvrig bemærket fraksjonen, at de besparelser som av flertallet var gjort på kontor- og reiseutgifter m. v. forekom meget tvilsom. Det vilde sannsynligvis bare føre til at budgettet blev svakere enn det allerede var efter forelegget. Videre nevnte våre partifeller at det burde vært opført større summer til å dekke utgifter som staten vilde måtte ta, således de tap som Småbruk- og Boligbanken utvilsonst vilde få på kommunegaranterte lån.

Skatteforslagene.

Tolltariffen.

Som bekjent blev ifjor de midlertidige tolltillegg for kaffe og sukker nedsatt fra 50 til 25 procent. Departementet øprettholdt i sin proposisjon i år de nu gjeldende satser. Arbeiderpartiets fraksjon i komitéen optok forslag om at 25 procenttillegget for sukker blev sløifet. Inntektstapet herved vilde fraksjonen i tilfelle foreslå dekket ved en tilsvarende forhøielse av den direkte skatt.

Forslaget blev forkastet mot 43 stemmer.

For øvrig var det i innstillingen om *tolltariffen* få dissenser. Det var i år som tidligere innkommet en rekke andragender, dels om tollnedsettelse, dels om forhøielse av visse satser, men det overveiende antall andragender var avslått så vel av departementet som komitéen.

Et forslag av Arbeiderpartiet om nedsettelse av frukttollen blev forkastet mot 40 stemmer.

Likeså forkastedes mot 42 stemmer følgende forslag av Bergsvik: Det henstilles til departementets overveielse om tollen på tekniske måle- og kontrollapparater som ikke er gjenstand for innenlandsk fremstilling kan heves i fremtiden.

Beverningsskatten.

Som bekjent vedtok Stortinget ifjor efter forslag av Arbeiderpartiet å anmode Regjeringen om å oppta spørsmålet om å forhøje avgiften på alkoholholdige drikkevarer, og i stedet nedsette eller opheve *matskatten for beverningssteder* som ikke har skjenkningsrett for drikkevarer over 2½ volumprocent alkohol. I henhold til denne anmodning hadde departementet i forbindelse med budgettbehandlingen overveiet spørsmålet om beverningsskattens sløifning og foreslo at beverningsskatten blev ophevet, og at der i dens sted blev å opkreve en avgift på skjenkning (omsetning av alkoholholdige drikkevarer).

Den nye regjering opprettholdt imidlertid beverningsskatten av budgjettsmessige grunner, og budgettkomiteéns flertall — samtlige borgerlige — sluttet sig hertil. Arbeiderpartiets medlemmer uttalte i innstillingen:

Den forrige regjering etterkom denne henstilling, og beverningsskatten på matvarer blev av denne foreslått sløifet og erstattet med øket avgift på alkoholholdige drikkevarer. Den nuværende regjering vil nu både beholde beverningsskatten uforandret og den foreslåtte kompensasjon. Deri kan ikke denne fraksjon være enig. Man mener at denne ekstraskatt på mat nu bør bortfalle. For det må vel innrømmes av alle at det er urimelig å kreve en ekstraskatt av folk som må være borte fra hjemmet og henvist til å kjøpe et glass melk, en kopp kaffe eller nogen smørbrød på en kafé.

Arbeiderpartiets fraksjon foreslår derfor matskatten ophevet, og for å skaffe dekning for de 3 millioner som den innbringer, foreslås at skjenkeavgiften forhøies fra 10 til 15 procent. Dette vil innbringe 1.7 mill. Dessuten foreslås statskatten forhøies med 5 procent — 2 mill. kroner.

Om behandlingen henvises til avsnittet under salderingen av budgettet.

Arveavgiften.

Hornsrud optok og begrunnet Arbeiderpartiets forslag fra komitéen om en omlegging av arveskattens beregning, med forhøielse av satsene. Forslaget falt helt sammen med det som vår partifraksjon optok ifjor, og bygget på det prinsipp at beregningsgrunnlaget for arveavgiftssatsene ikke bare skal bestemmes av selve arveloddens størrelse, men også av arvmottagerens *formue* efter siste års skatteligging. Arvelodder på op til 10 000 kroner, som tilfaller ubemidlede, var foreslått helt fritatt for avgift.

Ved voteringen blev Hornsruds forslag om å legge mindretallets innstilling til grunn forkastet mot 40 stemmer — Arbeiderpartiet med tilslutning av Hartmann (v.) og Mjøen (r. f.). Derefter blev innstillingen, som bygget på uforandrede satser, vedtatt enstemmig.

Den ekstraordinære formuesskatt.

I budgettkomiteén var det oprinnelig sterk stemning blandt de borgerlige partier for å foreslå en nedsettelse av den ekstraordinære formuesskatt, med sikte på full avvikling av skatten i løpet av 3-årsperioden. Noget forslag om nedsettelse lar blev dog ikke optatt.

Av lovkomiteén blev det avgitt innstilling om lovens forlengelse. En fraksjon på 5 medlemmer, hvoriblandt formannen, innstillet på ett års forlengelse, mens venstres og Arbeiderpartiets medlemmer holdt på proposisjonens forslag om tre år. Forlengelse på 1 år blev vedtatt.

Salderingen av budgettet.

Forut for behandlingen av budgettets saldering behandlet Stortinget særskilt tobakskavgiftene, bevertningsskatten og den direkte statsskatt. Etter at Arbeiderpartiets forslag i de to første saker var nedstemt, blev vår partifraksjons forslag til forhøielse av inntekts- og formuesskatten ikke optatt, og skattebeslutningen blev vedtatt enstemmig etter komitéinnstillingen.

Som nevnt foreslo Arbeiderpartiet, som dannet mindretallet, den nuværende *bevertningsskatt* — matskatten — sløifet. For å skaffe dekning for de 3 mill. kroner som bevertningsskatten for næst var beregnet til å innbringe, foresloges bl. a. *skjenkeavgiften* forhøiet fra 10 til 13 prosent.

Ved voteringen blev mindretallets forslag forkastet mot 40 stemmer.

Derefter behandlede finans- og tollkomiteéns innstilling om stempelavgift av visse *tobakkvarer*. Komiteén innstilte på en forhøielse av avgiften for cigaretter uten forhøielse av utsalgsprisen, på innførelse av en avgift av 80 øre pr. kg. på skrätobakk og på en forhøielse av avgiften på røketobakk.

Arbeiderpartiets prinsipale forslag om ingen forhøielse av avgiften på cigaretter blev forkastet mot 40 stemmer. Komiteéns innstilling om avgiftsforhøielse på cigaretter blev derefter vedtatt med 73 stemmer mot 58. Innstillingen om avgift på skrätobakk blev vedtatt mot 51 stemmer.

Videre vedtokes enstemmig innstillingen om at omsetningsavgiften for *brennerin* forhøies fra 20 til 25 pct. av bruttosalgsløpet, avgiften iberegnet. Den var beregnet å innbringe 3.5 million kroner.

Etter behandlingen av de forskjellige inntekts- og utgiftsposter vedtok Stortinget til slutt budgettkomiteéns innstillinger om de gjestående inntekts- og utgiftsanslag og om statsbudgettet for 1931—32 med en samlet utgift og inntekt på 373.9 millioner kroner.

Skattelovene.

I proposisjonen om visse forandringer i skattelovene foreslo departementet bl. a. at gevinst ved salg av tomter skulde beskattes som inntekt også på landsbygden, mens slik beskatning nu er begrenset til byer og bymessig bebyggede strøk. Komiteéns flertall, høire og bondepartiet, var mot denne forandring.

I proposisjonen var dessuten foreslått en utvidelse av begrepet «tomt», idet derunder også i visse tilfelle skulde inngå salg av hel eiendom eller større del av en sådan, selv om salget omfattet delvis bebygget areal. Komitéens flertall var også mot disse forandringer.

Med 48 mot 46 stemmer besluttet Stortinget å sende disse spørsmål til skatte- lovskommisjonen til utredning.

Enstemmig besluttet at fiskernes salgslag i skattemessig henseende stilles like med foreninger som tilvirker og forhandler produkter fra gårdsbruk.

Den offentlige arbeidsvirksomhet.

Jernbaneanleggene.

I innstillingen om jernbanenes anleggsludgett foreslo Arbeiderpartiets fraksjon i vei- og jernbanekomiteén en forhøielse av bevilgningen med 1.6 million til 15 670 000 kroner. Fraksjonen henviste til de uttalelser som forelå fra overingeniørene for Sørlands- og Nordlandsbanen og til de mange henstillinger fra distrikterne om øket bevilgning. Merbevilgningen forutsattes fordelt på de enkelte anlegg efter forslag av administrasjonen.

Statsbanenes hovedstyre hadde foreslått anleggsludgettet øket med 1 million sammenlignet med inneværende termin. Det anbefalte at denne forøkelse kom stambanene i syd og nord til gode, idet en utvidet arbeidsdrift ved disse ligger vilde gi arbeide for det størst mulige antall arbeidere, hvorved arbeidsledigheten vilde avta først og fremst innen de profesjonelle arbeideres rekke.

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt mot 40 stemmer, som blev avgitt for arbeiderfraksjonens forslag.

Veibevilgningene.

I innstillingen om veibudgettet foreslo Arbeiderpartiets medlemmer en forhøielse av 1 million kroner, hvorav en halvpart forutsattes anvendt til bygging av bygdeveier, mens resten blev å fordele på de ordinære anlegg. Flertallet, samtlige borgerlige, fulgte proposisjonen, som opførte som samlet sum 8 420 000 kroner.

Mindretallets forslag blev forkastet mot 41 stemmer.

Under debatten kom Versto, som optok forslaget, bl. a. inn på feriereglene for veiarbeiderne. Han fremholdt at den fastsatte minstetid for å kunne få ferie for veiarbeiderne var for høi. Efter selve arbeidets art var det vanskelig for dem i det hele tatt å opnå ferie, og han vilde henstille til departementet å ta saken op til ny overveielse for iallfall å minstetiden nedsett.

Departementets forslag om avholdelse av en almindelig trafikkstelling blev forkastet.

I tilskudd til *automobilruter* hadde komitéens flertall oprinnelig innstilt 400 000 kroner som opført i proposisjonen, mens høires representanter foreslo be-

løpet nedsatt med 100 000 kroner. I en tilleggsinnstilling var venstres og bondepartiets representanter gått med på dette siste forslag.

Versto optok på vegne av arbeiderfraksjonen forslaget om 400 000 kroner.

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt mot 34 stemmer.

I proposisjonen var foreslått at distriktsbidraget til *vedlikehold av riksveier* blev satt til en femtedel mot før en fjerdedel, og hertil hadde komitéens flertall sluttet sig.

Eiesland (v.), komitéens formann, optok mindretallets forslag om at distriktsbidraget til vedlikehold av riksveier blev satt til en fjerdedel. Videre foreslo han at 980 000 kroner av veiavgiftene blev fordelt på fylkene til veivedlikehold av fylkes- og herredsveier.

Lian vilde, hvis flertallets innstilling blev vedtatt, foreslå at de 600 000 kroner til vedlikehold av fylkes- og herredsveier blev fordelt efter samme fordelingsgrunnlag som mindretallet hadde brukt for sine 980 000.

Flertallets innstilling om en femtedels distriktstilskudd blev vedtatt med 92 mot 36 stemmer.

Lians forslag blev forkastet mot 42 stemmer.

Havne- og fyrvesenet.

Til fyr- og merkevesenet var utgiftene opført med 2 889 000 kroner og inntektene med 43 820.

Tønder, komitéens formann, fremholdt betydningen av fyrbelysning på kysten. Dessverre hadde man ikke kunnet avse nok midler til fyrvesenet — og som alltid var det Nord-Norge det gikk ut over. Han nevnte at «Hern»-ulykken skyldtes mangelfull fyrbelysning.

Havnevesenets budgett var opført med en utgift på 2 363 300 kroner og en inntekt på 45 820 kroner.

Thorvik, komitéens ordfører, pekte på den økonomiske betydning av gode havneforhold for fiskerbefolkningen og omtalte derefter forskjellige anlegg.

Begge budgetter blev vedtatt uten dissens.

Arbeidsløsheten.

Stortinget behandlet 14 april innstillingen for socialkomitéen om bevilgning til foranstaltninger mot arbeidsløsheten. Proposisjonen lød på 1 million kroner, og blev optatt av venstre-fraksjonen i komitéen. Arbeiderpartiets fraksjon foreslo 2 millioner, men gikk *subsidiært* over til proposisjonen, som på denne måten fikk flertall i komitéen. Høire og bondepartiet **stemte** for 750 000 kroner.

Arbeiderpartiet fremholdt at arbeidsløsheten fremdeles var så stor i de fleste av våre kommuner at det, hvis det skulde rådes bot derpå, vilde trenges et betraktelig høiere beløp enn det av Regjeringen opførte. Hertil kom at arbeids-

markedets stilling forverredes for hver dag, således at det var nødvendig at det blev stillet større midler til disposisjon.

Av arbeidsformidlingsinspektøren var anbefalt bevilget $1\frac{1}{2}$ million.

Ved voteringen blev partiets forslag om 2 millioner forkastet mot våre partifellers og Alf Mjøens stemmer. Ved alternativ votering mellem innstillingen (1 million) og 750 000 blev innstillingen vedtatt med 82 mot 49 stemmer.

Tidligere var det bevilget $\frac{1}{2}$ million kroner som utgjorde overskridelsen av arbeidsledighetsbevilgningen for 1930—31.

På gruppens vegne stillet socialkomitéens formann, Bergersen, følgende interpellasjon:

Hvad akter Regjeringen å foreta sig for å lindre den krise som er opstått:

1. I fiskeridistriktene på grunn av det feilsagne fiske,
2. i de øvrige distrikter i landet på grunn av den eksepsjonelt høje og stadig stigende arbeidsledighet?

Interpellasjonen blev behandlet i møte 20 juni og besvartes av Handelsdepartementets chef, statsråd Larssen, og socialminister Vik. Bergersen fremsatte følgende forslag, som enstemmig blev oversendt Regjeringen:

1. På grunn av den nød som det feilsagne fiske har forårsaket i fiskeridistriktene, bemyndiges Regjeringen til å bevilge 1 million kroner til hjelp for kommunene til «nødsarbeide». Beløpet, som forskutteres av statskassen, blir å dekke av Pengelotteriets overskudd for 5-årsperioden 1933—38.

2. Regjeringen bemyndiges til, hvis det skulde vise sig nødvendig, å benytte det for kommende termin bevilgede beløp til avhjelp av arbeidsledighet — 1 million kroner — i løpet av terminens første halvår.

Gjelds- og rentetrykket.

Av Arbeiderpartiet ble ved Hornsrud, Lian og Sjøli fremsatt lovforslag for Odelstinget om taksering av alle bruk og boliger belånt i Statens Småbruk- og Boligbank og strykning av den pantegjeld som overskrider takstsummen.

Forslaget var overensstemmende med det som blev optatt av vårt partis medlemmer av gjeldstrykkommisjonen.

I § 14 var innført bestemmelse om at også låntagere i andre banker skal ha adgang til å få sitt gjeldsforhold, for så vidt pantegjelden angår, behandlet efter lovforslaget, såfremt eiendommen er av den størrelse og verdi at lån mot kommunegaranti kunde vært bevilget av nevnte bank. Dette vil da i første rekke komme låntagere i Hypotekbanken til gode.

I tilfelle av at forslaget ikke skulde vinne Odelstingets og Lagtingets bifall foresloes subsidiært en *almindelig renteløstelse* for disse låntagere. Herom uttalte forslagsstillerne:

Med den relativt lave diskonto for kortsiktige lån — i utlandet helt ned til 2 pct. pr. år — vil det være rimelig at alle lån i Statens Småbruk- og Boligbank blev nedsatt til 3 pct.

Låntagere i Hypotekbanken som kunde sidestilles med låntagere i Statens Småbruk- og Boligbank, måtte få tilsvarende renteletelse.

Hvor stor beløp en slik gjeldsregulering vilde andra til er vanskelig å si — iallfall efter det prinsipale forslag. Men det er heller ikke ubetydelig beløp som faller vekk ved tvangsauksjonslinjen.

I Hypotekbanken medgikk i 1929 ca. 1 million kroner, og i 1930 blir beløpet neppe mindre. Dette beløp er hittil dekket av bankens overskudd.

I Statens Småbruk- og Boligbank hopper tapene sig op dag for dag. ● og kommunene som formelt er ansvarlige for disse tap, evner ikke å dekke dem, hvorfor tapene i større og mindre grad automatisk overføres på Staten. Det er således enkelte kommuner hvis ansvar her kommer op i en million kroner. Kan en slik kommune klare en akkord på 25 pct. med sine kreditorer, så blir Statens tap på en enkelt kommune $\frac{3}{4}$ million kroner. Men flere kommuner evner faktisk intet utover sine daglige uttelling, ofte ikke det engang, så det kan bli spørsmål om direkte statstilskudd til sådanne forgjeldede og utarmede kommuner.

Når det på budgettet i år bare er opført 200 000 kroner på denne konto, så ligger det i dagen at det er mindre enn utilstrekkelig.

Man kan derfor likeså godt ta takseringen med en gang over hele linjen og så opføre på budgettet hvad der kan være plass for. Beløpet bør i alle tilfelle forhøies betydelig, hvis man ønsker en nogenlunde reell budgettering.

Hvad det *subsidiære* forslag angår, kan beløpets *størrelse* ved rentenedsettelse til 3 pct. ganske nøiaktig beregnes.

Med utgangspunkt i stillingen den 1 januar 1929 vil tapet ved en rentenedsettelse til 3 pct. for alle låntagere i Statens Småbruk- og Boligbank bli følgende:

3½ pct. lån	kr.	23 966
4 pct. lån	«	440 558
4½ pct. lån	«	1 764 573
5 pct. lån	«	151 134

Tilsammen kr. 2 380 171

Med den nugjeldende rente er Statens tilskudd ca. 1 600 000 kroner årlig. Med den foreslåtte rente (3 pct.) vil tapet, underskuddet, bli ca. 4 millioner kroner.

Hertil kommer det tap som vil opstå i *Hypotekbanken*, og som banken ikke selv kan dekke av sitt overskudd — eventuelt av sitt reservefond.

Som det vil erindres blev der ifjor bevilget $\frac{1}{2}$ million kroner til sådan rentenedsettelse som foran er nevnt. Det ser ut til at beløpet vil strekke til ved streng *individuell* behandling knyttet til at vedkommende låntager kan sidestilles med låntagere i Statens Småbruk- og Boligbank og dessuten at vedkommende er *trengende*. Ved litt rummeligere eller om man vil litt liberalere behandling spesielt for det siste punkts vedkommende vil beløpet stige. Det vil imidlertid være adgang til på forhånd ved bevilgningen å begrense beløpet til hvad man antar budgettet kan fåle — f. eks. 1 mill. kroner. -

Blir vårt prinsipale eller subsidiære forslag vedtatt, forbeholder vi oss i Stortinget å stille forslag om fornøden bevilgning.

Under behandlingen av forslaget i Odelstinget uttalte statsråd Vik at «de som hadde midler, måtte sette dem inn for at de som ingen midler hadde kunde

bli hjulpet». Hertil bemerket Hornsrud, som forslagsstiller, at hvis statsråden vilde akseptere et forslag om begrensning av gjeldslettelsen til de som påviselig ikke kunde klare det, skulde han gå med på det. Socialministeren foretrakk imidlertid den borgerlige gjeldsnedskrivningslinje, som har fått sitt uttrykk gjennom tvangsauksjonene. Og ved *voteringen* sluttet det borgerlige flertall sig til ham ved å nedvotere Arbeiderpartiets forslag — så vel det prinsipale som det subsidiære.

Blandt de som stemte mot rentenedsettelsen for Småbrukbankens låntagere var hele bondepartiets gruppe. Ifjor var bondepartiet derimot inne på en generell nedsettelse for — hypotekbanken! Partiets representanter i komitéen stemte endog mot vårt partis forslag om at Staten skulde yde hjelp på lignende måte overfor disse som overfor låntagere i Småbrukbanken, som var ute av stand til å klare sine forpliktelser.

Det blev dog vedtatt efter våre partifellers forslag å gi Hypotekbanken anledning til å anvende overskuddet for terminen og dertil en halv million kroner av boligfondet til rentelettelser i særlig påkrevde tilfelle. Den samme bestemmelse blev gjort gjeldende også for *innværende termin*. Den tar, som man vil forstå, utelukkende sikte på låntagere som kan sidestilles med låntagere i Småbrukbanken, og bygger for øvrig på den samme «individuelle støtte» som det borgerlige flertall prinsipielt har fastslått.

I forbindelse med bevilgningen på budgjetet av 1 million til rentelettelser for *trengende låntagere i Småbruk og Boligbanken* sluttet Stortinget sig i prinsippet til et forslag av Hornsrud om at bankens styre kan tilbakeselge eiendommer til den tidligere eier, hans hustru eller barn mer enn én gang, når den tidligere kjøpesum er for høi i forhold til dagsprisen.

Det blev også vedtatt som ny bestemmelse i loven at rentelettelse kan tilstås for allerede forfalne terminer, samt at banken skal gi lån til å lette gjennomførelsen av jordlovens bestemmelser.

Av Arbeiderpartiet blev det videre henstilt til Regjeringen å sørge for å fjerne urimelige omkostninger ved fastsettelsen av honorarene for bankens kommisjonærer.

Småfolks boligsak.

Boligbankens styre hadde foreslått sløfning av den lovbestemmelse som fastsatte at det samlede beløp som banken bevilget til *boliglån*, ikke på nogen tid skulde være høyere enn det samlede beløp til *småbrukslån*. Dette forslag var ikke optatt i departementets proposisjon til endringer i Småbruk- og Boligbankloven.

I Odelstinget blev bankens styres forslag om å opheve den bestemmelse i § 7 som innskrenker bankens adgang til å yde lån, vedtatt med 48 mot 45 stemmer. Derimot forkastedes forslaget i Lagtinget med 20 mot 12. Ved annen gangs

behandling i Odelstinget pekte komitéens ordfører, Alvestad, på at det i Småbrukbanken lå ansøkninger fra låntagere om boliglån til et beløp på ca. 6 millioner kroner. Disse ansøkninger var sauntlige anbefalt av vedkommende kommune, og i mange tilfelle hadde lånsøkerne allerede gått i vei med å bygge, i tillit til at lånene mot kommunegaranti skulde bli innvilget. Ved Lagtingets beslutning satte man ikke bare disse i knipe, men man satte i årene fremover en bom for å få lån til opførelse av egne hjem. Det vilde i virkeligheten bli det verste slag mot boligsaken Stortinget hadde gjort.

Ved voteringen blev Odelstingets tidligere beslutning oprettholdt med 67 mot 37 stemmer. De 67 var Arbeiderpartiet, av venstre Todal, Tvedten, Rønnevig, Mowinkel, Dokka, J. Mjøen, Mannsåker, Kaarbø, Strømme, Carolinussen, Djupvik, Kvaale, Valen og Hartmann, av høire Norem, Kjær, Gram, Staver, Ameli, F. Blakstad, Greve, Sv. Svensen, Chr. Olsen, Bihring-Dehli, Kalve, Holdø, Holm, Fjalstad, Hambro, Andresen, frk. Stang, Takle, W. Blakstad, Løvold og Løberg.

Lagtinget bifalt derefter vedtaket som således gikk inn i loven.

Landbruk og fiske.

Nedskjæringen av nydyrkningsbidragene.

Bondepartiregjeringen begynte sin virksomhet med å ta budgettet under revisjon. Det første som da meldte sig var å slå ned på de produktive formål. Og først og fremst blev det bebudet drastiske nedskjæringer av *nydyrkningsbevilgningen*.

Arbeiderpartiet reiste kamp mot disse nedskjæringsforslag, som for øvrig i adskillig grad hadde panikken over sig. Vår partifaksjon oprettholdt sine forslag fra den første behandling i komitéen, deriblandt om å forhøje nydyrkningsbevilgningen med 3½ million, i forbindelse med forslaget til *endring av reglene* for tilståelse av bidrag.

I 1927 blev bidragenes størrelse — under motstand av Arbeiderpartiet — betraktelig nedsatt, samtidig som det også da blev vedtatt en nedsettelse av inntektsgrensen. Dette bevirket automatisk at mange ansøkere blev holdt ute. Det hadde derfor vist sig nødvendig å heve grensen.

Våre partifeller foreslo nu, i likhet med tidligere år, at de som for øvrig fylte betingelsene for å få *jorddyrkningsbidrag*, skulde få et tilskud av inntil 100 kroner pr. mål, og at de som hadde under 50 mål jord skulde få inntil 200 kroner i nydyrkningsbidrag, samt at bureisningsmenn skulde få op til 300 kroner pr. mål. Likeledes foreslo vi en bevilgning på budgettet av 1.2 million til transportbidrag til kunstgjødsel, og at kunstgjødselbidraget blev forhøjet til 20 pct. av nydyrkningsbidraget, som det var tidligere.

Begge disse formål må sees som en naturlig følge av støtten til nydyrkingen og bureisningen, under de økonomiske vanskeligheter som særlig småbrukerne ar-

beider under nu. På samme tid er de i nogen grad en erstatning til de jordbrukere som ikke kan drive korndyrkning.

Efter vårt partis forslag vilde de to første paragrafer i *reglene for direkte bidrag til jorddyrkning* bli å forandre til å lyde:

§ 1.

Til planlagte, men ennå ikke utførte dyrkingsarbeider (nydyrking og grøftning av allerede dyrket jord), yder Staten et bidrag av inntil $\frac{1}{4}$ av omkostningsoverslaget, dog ikke over 100 kroner pr. dekar og ikke over 1250 kroner i én tilståelse.

I omkostningsoverslaget kan medtas grunnblanding som kalkning, grusning m. v., samt 15 kroner pr. dekar til første års gjødsling, derimot ikke utgifter til inngjerding, veianlegg o. l.

Småbrukere som har under 50 dekar dyrket jord, tilståes et bidrag av inntil $\frac{1}{2}$ av omkostningsoverslaget, inntil 200 kroner pr. dekar (førhøiet bidrag), dog ikke over et større areal enn at brukets samlede dyrkede areal derved blir 50 dekar, og ikke over 1500 kroner i én tilståelse.

Bureisingsmenn som er tilstått den under bureising omhandlede rentefrihet for lån eller bidrag til utlus, og som fremdeles fyller de under bureising i § 6 anførte personlige betingelser, tilståes et bidrag av inntil $\frac{3}{4}$ av omkostningsoverslaget inntil 300 kroner pr. dekar (førhøiet bidrag), dog ikke for et større areal enn at brukets samlede dyrkede areal derved blir 20 dekar og ikke over 2500 kroner i én tilståelse.

Hvor distriktsbidrag ydes, kommer dette som tillegg til statsbidraget.

§ 2.

Dyrkingsbidrag kan tilståes personer som etter siste skatteligning ikke er lignet etter høyere antatt formue enn 18 000 kroner (for forhøiet bidrag 10 000 kroner) eller høyere antatt inntekt enn 3000 kroner o. s. v. som de gjeldende regler.

Det borgerlige kompromis.

Efter at budgettets behandling var blitt forbigått på grund av Regjeringens antydede nedskjæringsforslag og efter at saken var blitt tilstrekkelig ventilert innen de borgerlige partigrupper, kom det et kompromis i stand med tilslutning av Regjeringen. Efter det nye «spare»-forslag — som blev komitéflertallets endrede innstilling — skulde reglene for direkte bidrag til jorddyrking endres derhen at statens bidrag nedsattes fra inntil 25 procent til inntil 22 procent av overslaget, og at formues- og inntektsgrensen hos de bidragsberettigede nedsattes fra henholdsvis 18 000 kroner og 2 500 kroner til 16 000 og 2 200 kroner.

Disse beskjæringer skulde tre i stedet for den vilkårlige «rasjonering» av dyrkningsbidragene som statsråd Aarstad hadde opfunnet, men som landbruks-selskapene enstemmig og på det sterkeste motsatte sig.

Videre var det enighet mellem bondepartiet og de andre om at ordningen med transportbidrag til kunstgjødsel til bygdene skulde reduseres til å omfatte nogen få av dem.

Ved voteringen i Stortinget blev først arbeiderfraksjonens forslag om å øke bevilgningen med 3.5 million kroner og om å forandre reglene i overensstemmelse hermed forkastet mot 45 stemmer. Arbeiderpartiet og A. Mjøen (r. f.).

Dyrkingsbidragenes nedsettelse fra 25 til 22 procent blev vedtatt med 94 mot 51 stemmer. De 51 var arbeiderpartiet, A. Mjøen og av venstre Fjørli, Strømme, Todal og Næsset.

Til slutt blev innstillingen om senkning av formues- og inntektsgrensen vedtatt mot 50 stemmer.

Som bidrag til kunstgjødsel m. v. opførte komitéflertallet 180 000 kroner. Lian optok arbeiderfraksjonens forslag om 1.2 million kroner.

Innstillingen blev vedtatt mot 46 stemmer. 15 stemte mot enhver bevilgning.

I bidrag til gjødselopsamling var innstilt 300 000 kroner. Innstillingen blev vedtatt mot 43 stemmer som stemte for et forslag av høire om 200 000.

Et forslag av Arbeiderpartiet om å øke posten bidrag til transport av kunstgjødsel fra 50 000 til 150 000 kroner blev forkastet mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Veterinærhøiskolen.

Videre forelå landbrukskomitéens endrede innstilling om at det av totalisatoroverskuddet avsattes 50 000 kroner til fortsatte byggearbeider ved Veterinærhøiskolen. Komitéflertallet hadde oprinnelig innstilt på 300 000 kroner.

Moan uttalte at mindretallet, arbeiderfraksjonen, ikke vilde opta den opprinnelige innstilling om 300 000 kroner, da det efter de borgerlige partiers samarbeide var nytteløst og bare vilde være en demonstrasjon.

Kolonistene på Hvamsmoen.

Departementet og komitéens flertall foreslo en reduksjon av ca. 30 procent på den kjøpesum som blev fastsatt i 1923—24 for kolonistene på Statens kolonisasjonsfelt på Hvamsmoen, Nes i Romerike, og på Bjorheim, Jæren.

Moan optok mindretallets (Arbeiderpartiet) forslag om inntil 60 procent nedsettelse. Han fremholdt at eierne av disse bruk ikke kunde klare en gjeld som oversteg 7—8000 kroner pr. bruk, og at det var nytteløst å sette en pris på brukene som disse folk allikevel ikke kunde klare å forrente.

Efter en del debatt foreslo Nordanger saken utsatt til neste år forat det da kunde foreligge flere opplysninger. Forslaget blev forkastet med 70 mot 51 stemmer. Innstillingen blev derpå vedtatt mot 38 stemmer som blev avgitt for Moans forslag.

Utskiftningsvesenet.

Under behandlingen av utskiftningsvesenets budgett hvor det var opført 150 000 kroner som utflytningsbidrag, henviste Moan til arbeiderpartifraksjonens bemerkninger i budgettinnstillingen for ifjor om nødvendigheten av større tilskudd til utflytningsbidrag. Likeledes pekte han på at tilskudd også burde ydes til mindre bemidlede loddeiere ved tilmåling av erstatninger i henhold til ut-

skiftningslovens § 43, således at jord som erstatningsmiddel mest mulig kunde undgås.

Fiskerispørsmål.

Under Stortingets påskeferie sendte Tønder gjennom telegram en inntrengende henstilling til Regjeringen om — gjennom fylkesmannen i Troms — å stille midler til disposisjon for kommunene i fylket til *utrustning av fiskere* som ikke selv kunde utruste sig til Finnmarksfisket. Han henstilte at pengene måtte bli stilt som bidrag, ikke som lån.

Saken blev optatt av departementet, og der blev senere av Stortinget vedtatt å anvende 200 000 kroner av rentene av Fiskerifondet av 1920 som utrustningsbidrag til fiskere i Finnmark, Troms og Nordland fylker.

Under *fiskeribudjettet* var det som vanlig forskjellige dissenser. Tønder optok bl. a. departementets forslag om bevilgning av 2 500 kroner til bedre innredning av fiskefarkoster. Denne post var strøket av komitéens flertall. Forslaget blev forkastet med 80 stemmer.

Likeså forkastedes mot 46 stemmer forslaget om å bevilge 5 000 kroner mere enn opført til navigasjons- og motorundervisning for fiskere.

I innstillingen om *eksportloven* henstilte våre medlemmer av komitéen at man fikk utredet og behandlet de forslag til eksportordninger som var innsendt fra fiskeriorganisasjonene, forslag som tar sikte på mere å vareta fiskernes og tilvirkernes økonomiske interesser enn hittil vedtatte lover eller forelagte lovutkast gjorde. De henviste således til forestilling fra Nord-Norges fiskarfylking i skrivelse av 7. april, samt til tidligere fremsatt forslag til en omorganisasjon av vårt lands fiskeeksport gjennom en særlig eksportcentral med enerett for eksport av fiskevarer fra Norge.

Skolen og de kulturelle spørsmål.

Av Odelstinget blev behandlet det forslag som bondepartiet hadde fremsatt om ophevelse av den *4-årige lærerskole*. Forutsetningen var at man skulde gå tilbake til den 3-årige skole.

Ved voringen blev bondepartiets forslag forkastet med 64 mot 37 stemmer. Statsråd Trødal hentet sig således et forsmelig nederlag.

Under *budjettet* for lærerskolene foreslo Steinnes på vegne av arbeiderfraksjonen i komitéen å sløife bidraget til ny *førsteklasse* ved skolen i Oslo, og i stedet legge en *førsteklasse* mer enten til Tromsø eller Nesna, efter departementets valg. Å nedlegge Statens egen skole i Holmestrand og flytte både elever og lærere til den private skole i Oslo var å gå den bakvendte vei. Tal. minnet om at det tre ganger tidligere — i 1925, 1926 og 1928 — var foreslått av Regjeringen å gå til nedleggelse av Holmestrand, men Stortinget hadde hver gang avvist det og i stedet gått til suksessivt å indra statsbidraget til Oslo-skolen. I valget mellem de to

skolene hadde Stórtinget således holdt på Holmestrand. Det vilde også skape store vanskeligheter for den lille kommune hvor skolen lå, om skolen nu skulde bli nedlagt. Og man vilde samtidig komme i den stilling at lærerutdannelsen i det folkerikeste bispedømme blev overtatt av en privat skole som var drevet av en organisasjon som har formål ved siden av lærerutdannelsen.

Ved voteringen blev forslaget om å nedlegge Holmestrands lærerskole imidlertid vedtatt med 80 mot 61 stemmer, efter at bidraget til den private lærerskole i Oslo var bevilget mot 39 stemmer.

Svensen (h.) foreslo en henstilling til departementet om å utrede spørsmålet om *lærerhøiskolen* skulde oprettholdes efter at lærerutdannelsen var blitt 4-årig. Dette forslag blev forkastet med 68 mot 61 stemmer.

Under de *høiere skolers* budgett forkastedes mot 45 stemmer et forslag av Arbeiderpartiet om å gi statsbidrag til to nye middelskoleklasser i Oslo.

Av bondepartiet blev fremsatt forslag om at statsbidraget til Ås, Svelvik, Langesund og Tvedestrand middelskoler suksessivt blev avvirket fra skoleåret 1931-32.

Forslaget blev ikke vedtatt.

Under *folkeskolens* budgett optok Steinnes bl. a. mindretallets forslag om en bevilgning av 20 000 kroner som tilskudd til *kveldskoler på landet*. Departementet hadde latt denne post utgå av budgett.

Ved voteringen blev forslaget forkastet med 73 mot 56 stemmer.

Til tilsynet med skolekjøkkenundervisningen var av departementet opført 2200 kroner, som komitéens flertall foreslo strøket. Steinnes optok proposisjonen.

Steinnes' forslag blev forkastet med 60 mot 54 stemmer. Derpå blev et forslag om 2000 kroner vedtatt med 60 mot 54 stemmer.

Departementet hadde forhøiet posten, innløsning av skolebarn fra 250 000 til 300 000 kroner, bl. a. under henvisning til inndragning av skolekretser. Høires medlemmer av komitéen stemte for 275 000 kroner. Innstillingen blev vedtatt mot 36 stemmer.

Erling Johansen (h.) foreslo spart 5000 kroner for utdanningskurser for lærere, hvortil var opført 15 000 kroner. Forslaget blev forkastet med 66 mot 56 stemmer. Et annet forslag av Johansen om å stryke de 5000 kroner til frivillig skoleidrett forkastedes mot 51 stemmer.

Under bevilgningen til *folkeboksamlingene* innstillet et flertall i kirke- og skolekomitéen på at proposisjonens beløp, 83 000 kroner, nedsattes til 68 500, mens Arbeiderpartiet og Todal (v.) oprettholdt departementets forslag.

Ved voteringen blev mindretallets forslag vedtatt med 76 mot 55 stemmer.

Det blev av våre partifeller henstillet at man overfor de små boksamlinger på landsbygden frafalt kravet om *kommunalt* bidrag. Videre henstillet Monsen at det blev ordnet slik at det kunde bli betingelsesfri adgang til forleggerabatt

for alle boksamlinger, nansett hvor bøkene innbindes, og at prisene ikke blev fastsatt på en så ensidig måte som nu.

Under behandlingen av universitetsbudgettet beklaget Solberg at departementet hadde oversett den enstemmige anmodning det ifjor fikk sig oversendt om å komme med forslag om et *professorat i arbeidslære*.

Magnus Nilssen, komitéens formann, understreket hvad det var uttalt i innstillingen, at studiene av de økonomiske fag måtte styrkes. Han gikk ut fra at departementet vilde fremkomme med sitt forslag herom for Stortinget iallfall til neste år.

Diktergasje til Anders Hovden blev vedtatt mot 35 st., til Herman Wildenvey mot 30.

Professoratet for dosent Bergsgaard blev under skolebudgettet forkastet med 69 mot 61 stemmer og professoratet for dr. Høyerstad med 68 mot 63 stemmer.

Under behandlingen i *Odelstinget* av loven om den norrøne artiumslinje blev et forslag av høire om at proposisjonen ikke bifalles, forkastet med 59 mot 50 stemmer, hvorefter de av flertallet foreslåtte lovendringer med sikte på innførelse av den norrøne linje blev enstemmig vedtatt.

Forslagene angående kirkeråd eller bispedømmeråd blev forkastet, mens loven om begrensnng av antallet av medisinske studenter ved universitetet blev utsatt.

Sociale Spørsmål.

Tukthusloven.

Ved utløpet av fristen for innlevering av private lovforslag blev det av Alfred Madsen og K. M. Nordanger fremsatt forslag for Odelstinget på vegne av Arbeiderpartiets gruppe om ophevelse av tukthusloven (straffelovens § 222, 2net ledd). Forslaget blev besluttet oversendt Regjeringen.

I motiveringen for forslaget uttaltes:

Tukthusparagrafen kom inn i straffeloven i 1927, efter at Odelstinget med 54 mot 52 stemmer hadde forkastet et forslag om sakens oversendelse til Regjeringen. Saken var den gang ikke utredet. Det forelå ikke fra strafferettsmyndighetene nogen uttalelse i dette vanskelige og meget omtvistede spørsmål.

I 1928 fremsatte regjeringen *Hornsrud* forslag om ophevelse av bestemmelsen. Men allerede før saken kom til behandling i Odelstinget hadde Justisdepartementet under justisminister Eyjenth sendt spørsmålet til straffelovkomitéen med anmodning om å oppta det til behandling og fremkomme med forslag. Odelstinget utsatte derfor saken i påvente av straffelovkomitéens betenkning.

Til tross for at det nu er hengått 3 år siden denne sak blev sendt straffelovkomitéen, foreligger omu ikke komitéens betenkning.

Hvad den nugjeldende bestemmelse angår, vil vi peke på den sterke og enstemmige harme bestemmelsen har skapt blandt den organiserte arbeiderklasse i landet. (I forslaget referertes videre den uttalelse av statsminister Mowinckel i 1927, hvori han innrømmer at en lov som denne må sette ondt blod.) En av vårt lands statsadvokater, nuværende stortingsmann Hartmann, skrev i en avis-

artikkel i 1927 bl. a.: «Hvad tukthusloven angår, berodde det jo nærmest på en tilfældighed at denne blev gjennemført, med delvis støtte av venstre. Men ganske nøkternt betraktet må det vel sies at en mere ensidig, urettferdig og uoverveid straffebestemmelse har vi ikke hatt i dette land. Venstre skulde efter min mening med glede være med på å opheve denne bestemmelse, som ikke har hatt og ikke vil ha annen virkning enn å sette ondt blod og øphisse klassene mot hverandre.»

Loven virker dessuten urettferdig derved, at dens bestemmelser er uklare og svevende, og derfor fører til vidt forskjellige fortolkninger og som følge herav til ulike dommer og straffer. Men selv om en får bort de juridiske mangler ved loven, vil den fremdeles virke som en undtagelseslov mot arbeiderne. Den vil stadig gjøre klassekampen mere bitter, og den vil vanskeliggjøre og sinke forlik i faglige konflikter. Vi står nu foran omfattende og vanskelige tarifforhandlinger. Overenskomstene for 50—60 000 arbeidere er eller ventes opsagt, og det skulde da være all grunn til for statsmaktene å søke fjernet mest mulig av de momenter som kan tenkes å skape bitterhet mellem partene.

Den faglige landsorganisasjons kongress som nettop er avsluttet har samstemmig krevd straffelovens § 222. II (tukthusloven) ophevd. I overensstemmelse med kongressens vedtak fremsettes også foranstående forslag. —

Syketrygden.

Den nye syketrygdlov trådte i kraft 1 januar i år. Det var i den anledning av Rikstrygdeverkets styre foreslått opprettet en ny hovedlægestilling, foruten et par sekretærstillinger, som fantes nødvendige for en gjennemførelse av den nye syketrygdslov kontrollbestemmelser. Departementet optok styrets forslag på budgettforslaget, mens sosialkomitéen var blitt stående ved å utsette de foreslåtte nye stillinger, herunder en særskilt reiseinspektør.

Proposisjonen, optatt av statsråd Værland, blev forkastet mot 34 stemmer.

Av Norem (h.) blev det på vegne av et mindretall — høire og bondepartiet — foreslått å nedsette bevilgningen til Statens andel i syketrygdpremier fra 5.7 til 5.5 millioner, idet forutsetningen var at inntektsgrensen, som nu er 5400 kroner, skulde senkes tilsvarende. (Nedsettelsen blir efter loven å foreta av Regjeringen.)

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt med 71 mot 65 stemmer, som blev avgitt for Norems forslag. De 65 var høire, bondepartiet og 4 av venstre.

Senere blev det i statsråd (26 juni) gitt kgl. resolusjon for en senkning av inntektsgrensen til $\frac{1}{4}$ 500 kroner.

Av Odelstinget blev enstemmig vedtatt å forlenge gyldighet av lovgivningen om medisinalavgiften i Nordland, Troms og Finnmark fylker for to år.

Berg, komitéens ordfører, uttalte som en bestemt forutsetning at man innen denne tid hadde fått gjennemført *fiskernes* syketrygd.

Ulykkestrygden.

Enstemmig vedtok Odelstinget sosialkomitéens innstilling til lov om ulykkestrygd for *sjømenn*. Det gjaldt en kodifikasjon og teknisk revisjon av de gjeldende lovbestemmelser.

Under ulykkestrygden for *industriarbeidere* innstillet et flertall på bibehold av den tidligere bestemmelse om at tilsynsmennene skulde ansettes av kommunestyret. Djupvik (v.), støttet av Norem (h.), optok proposisjonens forslag om at de skulde ansettes av R.T.V. efter innstilling av formannskapet.

Madsen og Støstad anbefalte innstillingen. De pekte på at departementets forslag, som oprinnelig stammet fra Rikstrygdeverkets direktør, innebar en tendens til å samle all myndighet i centralledelsen. Hvis man skulde føre dette prinsipp videre til også å gjelde kretssykekassene f. eks., vilde det bety en svekkelse av hele forsikringen. Og man skulde være forsiktig med å innføre byråkratiske metoder i en institusjon som ulykkes- eller syketrygden.

Statsråd Vik anbefalte Djupviks forslag, som ved voteringen blev vedtatt med 65 stemmer.

Barnetrygd.

En henstilling fra Det norske Arbeiderpartis kvinnesekretariat om at det nedsettes en komité til å utrede og fremkomme med forslag om innførelse av barnetrygd blev av Stortinget besluttet oversendt Regjeringen.

Avholdsarbeidet.

Behandlingen av den nye *rusdrikklør*, herunder loven om kommunale ødruelighetsnevnder, besluttedes ikke tatt under behandling i år.

Til det nyoprettede landsråd for ødruelighetsundervisning var enstemmig innstilt 40 000 kroner. Dessuten innstilte flertallet i sosialkomitéen, overensstemmende med departementets forslag, bevilget 45 000 kroner til avholdsorganisasjonene til fordeling av departementet. Disse utgifter utredes av fondet til bekjempelse av drikkeondet.

Ved voteringen blev de 45 000 kroner til avholdsorganisasjonene vedtatt med 96 mot 35 stemmer. Mindretallet var de fleste av høire. De 40 000 kroner til landsrådet for ødruelighetsundervisning blev bevilget enstemmig.

Innstillingen om *Vinmonopolets* omorganisasjon blev vedtatt efter innstillingen.

Husleireguleringen.

Av Alfred Madsen og Olaf Johansen blev det 26 februar fremsatt lovforslag om forlengelse av husleireguleringen for Oslo, overensstemmende med bystyrets beslutning.

I sosialkomitéen optok Arbeiderpartiet dette forslag og likeledes forslag om forlengelse av husleireguleringen for *Bergen* i henhold til innkomne forestillinger.

Av regjeringen Mowinkel blev fremsatt forslag om husleireguleringens forlengelse for Oslo for leiligheter på 3 værelser til 14 april 1933. Proposisjonen

herom opnådde imidlertid ikke flertall i sosialkomitéen, idet venstres medlemmer stente sammen med høire og bondepartiet mot forlengelse. Ved voteringen i Odelstinget blev denne negative innstilling forkastet med 56 mot 50 stemmer. Etter at derpå Arbeiderpartiets prinsipale forslag (Oslo bystyres vedtak) var forkastet med 73 stemmer — samtlige borgerlige, som stente for å legge proposisjonen til grunn — blev proposisjonen vedtatt mot 44 st., idet Norem på høires vegne erklærte at høire vilde stemme mot.

Et tilleggsforslag av Olaf Johansen om å medta møblerte og umøblerte rum fikk 40 stemmer. Et av Bergersen optatt forslag om å gjøre forlengelsen gjeldende også for 2 værelser i Bergen, blev likeledes forkastet.

I Lagtinget optok Bakke forslag om forlengelse av husleieroguleringen for 1- og 2-værelses leiligheter for Bergen til 14 april 1934. Forslaget blev forkastet med 24 stemmer.

Militærvesenet.

Under den prinsipielle debatt om militærkomitéens innstilling om hærens budgett pekte Olsen-Hagen på at under valgkampen sist blev militærspørsmålet ikke ofret den tilstrekkelige oppmerksomhet; det blev stilt i skyggen for andre saker som blev skjøvet frem av de borgerlige partier.

Hvad regjeringspartiets (venstres) valgprogram angikk, var det som vanlig elastisk i «forsvars»-spørsmålet; det kunde tas til inntekt for nedrustning og alt mulig. Typisk for denne venstres jonglering med prinsippene var bebudelsen av proposisjonen til ny forsvarsordning som brøt med planen av 1927. Man hadde emu ikke sett denne proposisjon, men man fikk inntrykk av at det foreliggende budgett iallfall ikke var utarbeidet med nogen nyordning og forenkling for øie. I forbindelse hermed omtalte tal. utnevnelsen av Laake til kommanderende general og chef for festningsartilleriet. Han gikk ut fra at Regjeringen la kortene frem i «forsvars»-spørsmålet, slik at Stortinget iallfall kunde få saken til realitetsbehandling i neste sesjon.

Etter kort å ha streift også høires og bondepartiets stilling, optok vår partifelle vår fraksjons forslag fra komitéen om *sluttføring av våbenøvelsene* i år.

Ved voteringen blev forslaget forkastet med 93 mot 41 stemmer. Samtlige borgerlige stente imot.

Man gikk derpå over til detaljbehandlingen av budgettet.

Olsen-Hagen foreslo strøket 25 200 kroner på tillegget til generalstabs-officerer og 25 000 kroner til godtgjørelse til fhv. generalstabsofficerer. Forslaget falt mot 38 stemmer.

Likeså forkastedes mot samme stemmetall et forslag om å stryke de opførte 75 000 kroner under «andre øvelser».

Olsen-Hagen optok derefter forslag om at det i år ikke blev optatt elever ved nogen av hærens skoler. Den bebudede nye forsvarsordning vilde sannsynlig-

vis medføre at befalets antall ytterligere måtte reduseres, og man vilde da komme i den situasjon at man ikke vilde kunne skaffe ansettelse for de nteksaminerte befalingsmenn. Under disse forhold skulde det ikke være til nogen skade om tilgangen til skolene blev stoppet et år eller to.

Ved voteringen blev forslaget forkastet mot 43 stemmer.

Til infanteriets vinferskole og de tre skyteskoler — ved infanteriet, feltartilleriet og festningsartilleriet — bevilgedes tilsammen 144 600 kroner mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Sæter optok mindretallets forslag om at man *forsøksvis* gikk over til anvendelse av natursmør istedenfor margarin ved hærens og marinens forpleining fra sommeren av. Han anbefalte at alle som hadde interesse for jordbruk og for å støtte bondens produkter sluttet sig om denne bevilgning, som av komitéen var beregnet til 90 000 kroner.

Sæters forslag blev forkastet med 72 mot 62 stemmer.

Som ny post, modernisering av det faste luftforsvars materiell, bevilgedes 25 000 kroner mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Den siste dissens under hærens budgett gjaldt bevilgningen til det frivillige *skyttervesen*, som av flertallet var opført med 140 000 kroner.

Olsen-Hagen bemerket at arbeiderfraksjonen overfor flere mindre poster hadde undlatt å opta sin dissens, da han forstod at Stortinget ikke var innstilt på å foreta nogen besparelser. Men når det gjaldt skytterbevilgningen, vilde han henstille til de som var enig med Arbeiderpartiet, å stemme mot de 140 000 kroner.

Bevilgningen blev gitt mot 37 stemmer.

Under bevilgningene til *marinen* blev det først votert over kapitlet tokter og øvelser. Sæter foreslo dem innstilt for kommende termin. Forslaget blev forkastet mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Til bygging av krigsfartøier var opført 1.5 million kroner. Sæter optok forslag om at det bare bevilgedes 1 million kroner. Det forelå emu ikke utarbejdede planer for skibet, og det kunde ikke være nødvendig å gå til et slikt beløp nu.

Mot 42 stemmer blev bevilgningen gitt.

For øvrig undlot Arbeiderpartiet å opta sine dissenser efter avgjørelsene under hærbudgettet.

I de bevilgede beløp inngår ikke de 4.6 millioner til såkalte overgangsavgifter, d. v. s. lømminger og tillegg til overtallig befal med videre. Dette beløp var nu overført til en annen post under statsbudgettet.

Lilleborg-konssessjonen og margarinoverenskomsten. — Trustloven. — Regjeringsskiftet.

Om behandlingen av disse spørsmål, som førte til regjeringsskifte, er det kort redegjort i slutten under dette avsnitt.

Mot svækkelse av trustkontrollen.

Vedrørende de av venstre regjeringen foreslåtte *forandringer i trustloven* uttalte Arbeiderpartiets fraksjon i justiskomiteén, med tilslutning av bondepartiets medlem Strand:

Foranledningen til fremsættelse av proposisjonen om forandring i trustloven er å få i stand den såkalte «margarinoverenskomst» mellem De norske fabrikker på den ene side og Unilever på den annen.

Uten sådan overenskomst vilde ifølge Handelsdepartementets skrivelse av 4 november 1930 til Lilleborg og De-No-fa, konsesjonene til disse fabrikker ikke bli meddelt. Margarinoverenskomsten må således ansees for å ha stått for Handelsdepartementet og Regjeringen som den største og avgjørende realitet i hele denne sak. Og for å få denne overenskomst i margarinindustrien i orden, har så Regjeringen fremsatt sitt forslag om forandring av trustlovens § 16, da denne lovbestemmelses miværende ordlyd har vist sig å være til hinder for at Unilevertrusten vilde godta den istandbragte margarinoverenskomst.

På denne bakgrunn har nærværende komitémindretall stilt sig spørsmålet: Kan margarinoverenskomsten antas å være av sådan betydning for vårt lands arbeidsliv og for det forbrukende folk, at den er ønskelig og bør settes ut i livet?

Under prøvelsen av dette spørsmåls mange forebragte momenter har mindretallet ikke kunnet overbevise sig om den bedriftsmessige nødvendighet av en slik overenskomst med den internasjonale fett- og margarintrust, og langt mindre har man kunnet tilegne sig den opfatning, at overenskomsten vil betegne nogen fordel for forbrukerne.

Overenskomsten, som måtte ha trustkontrollrådets godkjenning for å bli rettsgyldig, fikk efter behandling i en rekke møter i kontrollrådet dettes godkjenning under forutsetning av visse nærmere presiserte endringer, idet dog rådets medlem *P. Thorvik* stemte imot at overenskomsten i det hele tatt skulde få rådets godkjenning.

Nærværende komitémindretall er enig med Thorviks standpunkt og slutter sig i alt vesentlig til den av ham anførte begrundelse.

Det som gjør at overenskomsten må ansees som ikke ønskelig, er det at det i det hele tatt inngås overenskomst mellem frie norske bedrifter og internasjonale stortruster med sikte på enerådighet over landets forbrukere på angjeldende område og efter metoder som er kjent fra trustens erobringer av forbruksmarkeder. Selv om de norske bedrifter sig imellem inngikk en overenskomst som denne og med sikte på enetobering av markedet, vil også det bli en trustifisering som i det lange løp vil være av høyst tvilsom interesse for forbrukerne, om enn av mindre fare og lettere kontrollbar enn en sammenslutning, hvor den internasjonale trust efter hvert sannsynligvis blir den ledende. En sammenslutning mellem levedyktige bedrifter, hvor utviklingen kan føre til at de store i sammenslutningen blir de overmektige, erhverver de mindre bedrifter ved kvotekjøp, overtar dem ved produksjonsfelleskap eller ved fabrikkopkjøp, kan mindretallet ikke anse som ønskelig eller som nødvendig utvikling på her omhandlede område i vårt land for tiden. Denne opfatning fremholdes her med særlig sikte på foreliggende tilfelle, hvor det er tale om en norsk industri som margarinindustrien, som har vist sig i særlig grad levedyktig, vel økonomisk underbygget og konkurransedyktig.

Mindretallet finner ikke å burde tilbakeholde den opfatning, at det hoved-

spørsmål som melder sig i denne saks forbindelse, *ikke* er spørsmålet om ønskeligheten eller gagnligheten av storkapitalens konsentrasjon eller ikke, storbedrifter, storindustri eller ikke, disses sammenslutning for utnyttelsen av rasjonelle driftsmuligheter m. v. Hovedsaken her er at samfundet finner de rette bestemmelser, hvorefter storkapitalen kan anvendes ikke bare i de private kapitaleieres øieblikkelige interesse, men til det hele samfunds beste.

I denne hensikt er bl. a. vår trustlov vedtatt. Og i medhold av denne lov er kontrollorganer som trustkontrollrådet etablert. Dette kontrollorgans opgave er det å beskytte det forbrukende folks interesser mot prismisbruk, så åpenbar utbytning fra en mektig kapitalsammenslutnings side hindres. Dette kontrollorgan skal dertil også søke å regulere forholdene mellom bedrifter og erhvervsdrivende, slik at ikke anvendelsen av utilbørlige konkurransemetoder hindrer en smid og naturlig ervervsutvikling.

Under utøvelsen av sin kontrollerende plikt i henhold til vedtatt lov er det at *kontrollrådet* har behandlet også den her omhandlede sak.

Foreliggende utredninger og dokumenter viser efter mindretallets opfatning, at det sakkyndige kontrollråd her har evnet å øve en særdeles gagnlig innflytelse i almenhetens og i norske bedrifters interesse. Men henviser herom særlig til margarinoverenskomstens behandling i kontrollrådet. Selv om mindretallet er av den mening at margarinoverenskomsten ikke burde fått rådets godkjenning, kan man forstå den situasjon hvori saken fremstilles, og det må erkjennes at rådet her har øvet innflytelse til gagn for norske interesser — forhold som det ikke kan sees at vedkommende departement eller Regjeringen i det hele hadde vært opmerksom på.

Det vil som regel kunne opstå forskjellige meninger om riktigheten av rådsavgjørelser. Det blir det alltid i interessesaker. Trustkontrollrådet vil derfor alltid være omdiskutert. Men det må være enighet om, at en institusjon med de opdrag som lovgivningen har tillagt kontrollrådet, må ha myndighet og kunne skaffe respekt for sine avgjørelser. Lovgivningen må derfor også selv være særdeles varsom her — og heller styrke enn svekke kontrollrådets stilling.

Dokumentene viser at kontrollrådet allerede tidlig under behandlingen av margarinoverenskomsten fremholdt for margarinfabrikkenes forhandlingskomité's formann at en godkjenning *ikke* inneholdt forhåndsgodkjenning av de transaksjoner om kvotekjøp, produksjonsfelleskap, fabrikkjøp m. v. som måtte bli inngått mellem partene i overenskomsttiden. Sådanne transaksjoner måtte i hvert tilfelle forelegges rådet til godkjenning. Det fremgår videre at de norske fabrikkere i overenskomsten var villig til å akseptere denne forutsetning, men at Unilever-fabrikkene nektet å godkjenne overenskomsten så fremt ikke forhåndsgodkjenningen kunde gis.

Det var kontrollrådets opfatning at det ikke er *lorlig adgang* til å gi forhåndssamtykke, en opfatning som Justisdepartementets lovavdeling også deler. Men selv om det var lovlig adgang til slikt forhåndssamtykke som her forlangt, har kontrollrådet ment likevel ikke å burde gi den, da det menes at almene interesser har krav på at de enkelte tilfelle behandles av rådet. Efter denne forståelse av norsk lov nektet den internasjonale stortrust å undertegne margarinoverenskomsten.

Derefter var Regjeringen villig til å la hele konsesjonen Lilleborg—De-No-Fa falle. Men efter forhandlinger mellem margarinfabrikkenes representanter og Handelsdepartementets chef erklærer Regjeringen sig villig til å fremsette

forslag til lovforandring, hvorefter slik forhåndssamtynke som her omtalt, kan gis av Kongen, efter at kontrollrådet har uttalt sig, — *men uten hensyn til hvad denne uttalelse går ut på*. Partene erklærer sig tilfreds hermed og avventer Stortingets avgjørelse.

Med den opfatning som nærværende mindretall her har søkt å klarlegge av så vel foreliggende sak som av trustlovens mening gir det sig selv, at man ikke kan anbefale Regjeringens her nevnte lovforslag vedtatt. Bortsett fra at mindretallet ikke anser det ønskelig eller heldig at selve saken skal gå i orden efter Regjeringens forelegg, finner man forslaget om å henlegge herhenhørende endelige avgjørelser til den administrative myndighet for å være et så avgjørende brudd på hele trustlovens system, at forslaget også av den grunn må frarådes. Komitémindretallet vil her understreke hvad kontrolldirektøren uttaler:

«Lovbestemmelsen vil — ikke minst på grunn av sin foranledning — alltid komme til å stå der som en invitt, spesielt for alle utenlandske trustor og karteller til å kreve undtagelse fra den lovgivning, som ellers skal gjelde for alle erhvervsdrivende i dette land.»

Protokollkomitéen mot Regjeringen.

I protokollkomitéens innstilling, som for flertallets vedkommende var felende for Regjeringen, uttalte Arbeiderpartiets medlemmer i sin særinnstilling bl. a.:

Erfaringene fra andre land, hvor de moderne trustorganisasjoner har fått fotfeste, viser at de er helt uforenlig med de store forbrukerinteresser.

Disse monopolorganisasjoner har hatt en rivende utvikling, hvor ikke statsmaktene gjennom et planmessig lovgivningsarbeide har hindret trustenes faretruende vekst.

De moderne karteller og trustor optrådte først i Tyskland og De forenede Stater i 1860- og 70-årene. I Tyskland har kartellene mer og mer fått råderum, og i De forenede Stater trustene. Men med kartellsammenslutningens tendens til å overgå til trustdannelse har også i Tyskland i de senere år trustenes antall øket betydelig, slik at nogen av de største og mest kapitalsterke nu er hjemme-hørende i Tyskland, f. eks. kjemitrusten og den vest-tyske ståltrust.

En av de viktigste faktorer til bedømmelse av trustens vesen er dens engstelse for tekniske oppfinnelser og organisatoriske forbedringer, forbedringer som kan føre til lavere varepriser og dermed lette leveomkostningene for det kjøpende publikum. Monopoldannelsene er nettop kommet i stand for å nøytralisere virkningene av nye oppfinnelser og tekniske fremskritt, som kan være til menneskenes beste.

Trusten begynner ofte sin virksomhet forsiktig og hensynsfullt for å ta sitt mon igjen, når de først i ly av en forfeilet forbrukerfiendtlig lovgivning har fått sikkert fotfeste.

Alle trustforetagender, likegyldig i hvilket land de hører hjemme, har en stor hovedinteresse, en grunnlov som er deres daglige ledetråd: størst mulig utbytte til aksjonærene. Ledelsen av en trustorganisasjon går like gjerne til innskrenkning av produksjonen som til en utvidelse (med nye arbeidsmuligheter for arbeidsledige), hvis det er nødvendig for å holde vareprisene kunstig oppe.

Trustene er en fare, en stor og alvorlig fare for forbrukerne også i en an-

nen henseende. Jo sterkere de moderne truster utbygger sine økonomiske organisasjoner, desto mere berøves forbrukerne anledningen og evnen til å dekke sitt behov utenfor trustens monopolområde.

Faren er så meget større som forskjellige trustfirmaer målbevisst arbeider for å skaffe sig verdensmonopol, med andre ord diktatorisk myndighet over vareprisene.

Om enn bare et fåtall når så langt, har det dog lyktes for mange av dem gjennem internasjonale monopoler å erverve nasjonale markeder, som f. eks. Unilever-trusten nu forsøker med det norske marked. Har en trust før erlervet et nasjonalt marked, benytter den sin diktatoriske makt til å fastsette varepriser til skade for forbrukernes interesse.

Som kronen på verket kommer trustenes iherdige arbeide for å skaffe sig herredømme over råvarer og maskiner. Unilever-trusten har således monopol på produksjonen av palmeeolje.

Da viktige forbrukerinteresser og dertil knyttet norsk foretagsomhet blir i høi grad skadelidende ved eventuelle konsesjoner, vil nærværende fraksjon foreslå for Odelstinget:

De ved kongelig resolusjon av 22 juli 1930 meddelte konsesjoner til De nordiske fabrikker De-No-Fa A/S og Lilleborg Fabrikker A/S ansees skadelige for norske interesser. Odelstinget beklager at de nevnte konsesjoner blev meddelt, og henstiller til Regjeringen å sørge for at de meddelte konsesjoner ikke blir gjort effektive.

Subsidiært stemmer fraksjonen for Garnes og Hartmanns konklusjon som derved blir komitéens innstilling.

Den innstilling som således fikk flertall i protokollkomitéen, lyd:

Da de ved kongelig resolusjon av 22 juli 1930 meddelte konsesjoner til De-No-Fa A/S og A/S Lilleborg Fabrikker ansees uheldige for norske interesser, ntaler Odelstinget at de nevnte konsesjoner ikke burde vært meddelt.

Regjeringskrisen.

Protokollkomitéens innstilling kom til behandling i Odelstinget 5 mai. Av Regjeringen blev det straks stillet kabinettsspørsmål overfor innstillingen, like- som også et antydte forslag av Kolstad (b.) om en kortere utsettelse blev avvist fra regjeringsbenken.

Voteringen falt 7 mai efter tre dagers debatt. Det blev først stemt over arbeiderfraksjonens forslag fra komitéen, optatt av Magnussen, sålydende:

De ved kgl. res. av 22 juli 1930 meddelte konsesjoner til De Nordiske Fabrikker, De-No-Fa A/S og Lilleborg Fabrikker A/S ansees skadelig for norske interesser. Odelstinget beklager at de nevnte konsesjoner blev meddelt og henstiller til Regjeringen å sørge for at de meddelte konsesjoner ikke blir gjort effektive.

Forslaget blev forkastet med 77 mot 35 stemmer (Arbeiderpartiet).

Derefter blev det stemt over *flertallets* innstilling (Hartmann og Garnes, hvortil arbeiderrepresentantene sluttet sig subsidiært). Innstillingen blev vedtatt med 57 mot 55 stemmer.

Flertallet var Arbeiderpartiets 35, Bondepartiets 19 samt Hartmann og Peersen av venstre og Mjøen (r. f.).

Derefter blev ministeriet *Kolstad* dannet, og Regjeringen avgav sin erklæring for Stortinget.

Erklæringsdebatten.

Under erklæringsdebatten 19 mai fremsatte Madsen på Arbeiderpartiets vegne følgende forslag:

Regjeringen fastslår i sin erklæring at den er utgått av bondepartiet.

Dette parti er kjent som det mest aggressive parti mot lønnsdagere og underordnede tjenestemenn og mot skogs- og landarbeidere i den kamp som disse fører for sin organisasjonsrett og for å herde sine livsinteresser.

I de viktige gjeldsspørsmål har bondepartiet sviktet sine løfter overfor landsbygdens folk om en effektiv gjeldsregulering. Likesom bondepartiet, når det gjelder viktige sociale spørsmål, fører en politikk som er uforenlig med det arbeidende folks interesser.

Under henvisning hertil vil Det norske Arbeiderparti stille følgende forslag: Regjeringen har ikke Stortingets tillit. —

I sitt innlegg uttalte gruppen formann bl. a.:

Behandlingen i Ødelstinget av den store trustsak og konsesjonssak hadde to viktige følger. Den ene var at venstres regjering blev styrtet og bondepartiets regjering blev dannet, den annen følge er at venstres gruppe her i Stortinget er sprengt, og det gamle venstreparti synes å være på vei mot en sprengning.

Jeg synes at denne siste begivenhet i og for sig kan sies å være like betydningsfull som dannelsen av bondepartiets regjering. Det som er karakteristisk for venstre i denne sak, er at venstregruppens flertall har utelukket nettopp dem som har fulgt venstrelina og som har hevdet venstres idéer navkoret. Det må jo sies å være en sjelden foreteelse. Og det synes å være klart for enhver tilskuer at seirer Mowinckel og hans tilhengere på det forestående landsmøte — og det må man gå ut fra — så er også venstre som parti ferdig med venstrelina, ferdig med den politikk som vil at nordmenn skal råde i Norge også i viktige økonomiske spørsmål.

Hvad den nye regjering angår og dens erklæring, er det ikke stort å si om den. Regjeringens erklæring minner om å stikke tungen ut gjennom vinduet og vise frem en tannløs kjef. Og selve erklæringen er så tannløs som vel høre ønsker den skal være. Derfor ser vi hvor tilfreds den samlede høirepresse er med erklæringen, fordi den ingen verdens ting inneholder.

Jo, den inneholder et lite korn, og det er at den begynner med å erklære at Regjeringen er utgått av bondepartiet. Men jeg vil dog si at så vidt jeg kan forstå den nuværende regjeringens sammensetning, så representerer den ikke bøndene i vårt land, men overklassen på landsbygden, som igjen på det aller fleste er avhengig av og er knyttet til overklassen i byene. Det er i Regjeringen et flertall — fem — av embedsmenn eller høiere funksjonærer, to avgatte eller utgatte majorer, en prest, en landbruksskolebestyrer, en representant for Norsk Hydro og en advokat. Det er en sammensetning som ingen her i tinget hadde tenkt sig —

aller minst tror jeg at bøndene hadde tenkt sig en slik sammensetning av den første bondepartiregjering. Den vekker ikke bare forbanselse, men også medlidhet, og det fremgår tydelig nok av pressens kommentarer.

Regjeringens erklæring sier intet om den *politikk* som Regjeringen akter å føre. Ikke med et ord nevnes spørsmålet om konsesjonene til trusten, det som var foranledningen til at Regjeringen blev dannet, og vi er interessert i å få vite, hvordan den nye regjering akter å gripe denne sak an i dens videre utvikling. Men sier Regjeringens erklæring ingen ting, så står det dog fast at vi kjenner ganske godt den ånd som utgår fra denne regjering. Som det første fra dens hånd har vi fått et omfattende «*spare*»-forslag. Forholder det sig slik, som det har vært nevnt i en del av pressen, at *venstre* ved forhåndskonferanser har bundet sig til å støtte disse nedskjæringsforslag? Det kan være grunn til å spørre om det.

Efter å ha levert et oppgjør med bondepartiet for dets provokatoriske politikk overfor lønningstgere og organisasjonene og videre behandlet den nye forsvarsminister, *Quisling*, som han avslørte som en politisk rundbrenner, sluttet Madsen med å si:

Vi kjenner det parti som denne regjering sier sig å være utgått av. Og fordi vi ikke har nogen tillit til dette parti, har vi heller ingen tillit til *Regjeringen*. For å gi et klart uttrykk for dette har Det norsk Arbeiderparti stilt sitt mistillitsforslag.

Det forelå ved voteringen bare ett forslag, nemlig mistillitsforslaget. Det blev forkastet mot 44 stemmer, samtlige arbeiderrepresentanter.

Arbeiderpartiets forslag til stortingsuttalelse.

I møte av Stortinget 19 juni kom endelig de to regjeringers meddelelser om Lilleborgkonsesjonen til behandling.

Madsen kritiserte at den regjering som var tiltrådt, ikke hadde foretatt sig noget for å gjennomføre den beslutning i Odelstinget av 7 mai som Regjeringen i realiteten var dannet på. Den hadde heller ikke tatt stilling til de spørsmål som forelå i forbindelse med trustloven, for å gjøre loven til en effektiv beskyttelse for norske interesser. Han fremholdt at Arbeiderpartiet hadde sett en *realitet* i Odelstingets beslutning og kunde ikk inngå noget makkerskap med bondepartiets regjering i denne viktige og vanskelige sak. Regjeringen hadde optrådt holdningsløst og uklart, og det var derfor nødvendig at Stortinget traff en beslutning. Han konkluderte med å fremsette følgende uttalelse og forslag:

Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe vil uttale:

Regjeringen blev dannet på grunnlag av Odelstingets beslutning i møte 7 mai 1931 sålydende:

«Da de ved kgl. res. av 22 juli 1930 meddelte konsesjoner til De Nordiske Fabrikker De-No-Fa A/S og A/S Lilleborg Fabrikker ~~anses~~ uheldige for norske interesser, uttaler Odelstinget at de nevnte konsesjoner ikke burde vært meddelt.»

Regjeringens hovedoppgave skulde derfor være ikke bare å få denne sak opp og avgjort, men også i særlig utstrekning å vareta de norske interesser kontra Unilever-trustens.

Hvis konsesjonene ikke gikk i orden, måtte det fra Odelstingets flertalls side være en selvfølgelig forutsetning at både de eiendoms- og de aktieoverdragelser som allerede var iverksatt i tillit til at konsesjon vilde bli meddelt, måtte gå tilbake. Blandt disse således de tre millioner kroner i Lilleborg-aktier som er levert til De-No-Fa (som er under trustens kontroll).

Da det er reist tvil om hvorvidt trustkontrollrådet helt kunde oppløse den inngåtte overenskomst etter den nugjeldende § 20 i trustloven, er det av trustkontrollkontoret utarbeidet forslag til endring i loven — en endring som vil sette kontrollmyndighetene i stand til å opheve den ovenfor nevnte overenskomst som ikke helt er satt ut i livet, og som ikke har fått myndighetenes approbasjon.

Forslag om sådan forandring av trustloven er sendt Justisdepartementet, som ikke tar stilling til dette viktige spørsmål, men bare oversender forslaget til justiskomiteen.

Handelsdepartementets befatning med saken har heller ikke klarlagt situasjonen — tvert imot.

Uten konsesjon ser det derfor nu ut til at trusten kan beholde sine aktier i Lilleborg, trusten kan beholde sine rettigheter, men være fritatt for de forpliktelser som konsesjonsvilkårene påla trusten.

Regjeringen foretar sig intet for å gjøre trustloven effektiv, til positiv varetagelse av norske interesser.

Regjeringen har intet foretatt sig for å hevde og gjennomføre de forutsetninger etter hvilke Regjeringen blev dannet. Den har ikke vist evne og vilje til å møstre den opståtte situasjon.

Under henvisning hertil vil Arbeiderpartiets gruppe foreslå at Stortinget vedtar følgende uttalelse:

1. *Stortinget er uenig i Regjeringens holdning i konsesjonsaken.*
2. *Stortinget anser konsesjonen som bortfalt.*

Debatten blev senere avbrutt for å gi Regjeringen anledning til — ved forhandlinger med de borgerlige partigrupper — å komme frem til et standpunkt.

Forandringene i trustloven skrinlegges.

I mellomtiden hadde Odelstinget holdt møte for å ta stilling til de oprinnelig foreslåtte og påkrevde forandringer i trustloven. Det blev herunder skjøpt en ny situasjon, idet bondepartiet hjalp til å få venstreregjeringens lovproposisjon en blokk forkastet, deriblandt også dumpingsbestemmelsene i § 14.

Av venstres fører (Eiesland) blev det fremsatt forslag om at Ot. prp. nr. 10 om forandringer i trustloven ikke skulde bifalles, men at Regjeringen blev anmodet om å opta til utredning «eventuelle endringer i loven» og forelegge resultatet for neste års Odelsting. Dette forslag blev vedtatt med 58 mot 52 stemmer. De 52 var Arbeiderpartiets representanter samt Hartmann og Peersen av venstre, Greve, Ræder og Holm av frisinne venstre, A. Mjøen (r. f.) og følgende 11 av bondepartiet: Saue, Løfsgaard, Garnes, Mjaavatin, Ørud, E. Strand, Hegrenæs, Torheim, Kirkeby-Garstad, Maastad og Olstad. Av bondepartiet stemte 8 med flertallet.

Kapitulasjon overfor trusen.

Ved den avsluttende behandling i Stortinget 22 juni for å likvidere Lilleborg-affæren fremsatte Hundseid (b.) følgende forslag:

«Idet Stortinget går ut fra at Regjeringen ved sin avgjørelse av de i St. medd. nr. 34 omhandlede spørsmål vil vareta norske interesser, vedlegges meddelelsen protokollen.»

Tal. motiverte forslaget med, at efter Odelstingets beslutning om å gravlegge forandringene i trustloven vilde det riktigste nu være å legge hele sakens løsning i Regjeringens hånd.

Madsen fremsatte følgende forslag som endret konklusjon til det tidligere fremsatte:

Stortinget uttaler:

Ved Odelstingets beslutning av 7 mai må grunnlaget for konseksjonene anses for bortfalt.

Stortinget konstaterer at Regjeringen ikke klart og målberisst har fulgt denne beslutning. Regjeringen har derved sriktet forutsetningene for sin tilreden.

Det fremgikk allerede av debatten at bondepartiet vilde gå samlet inn for Hundseids forslag — et forslag som nu også blev støttet av Mowinkel og Hambro, og som var blitt til som en siste nødutvei under forhandlingene mellem de borgerlige partier.

Ved voteringen blev først Arbeiderpartiets forslag forkastet med 97 mot 49 stemmer (Arbeiderpartiet med tilslutning av Hartmann, Belland og Alf Mjøen). Efter at et forslag av Mjøen (r. f.) som for punkt 1's vedkommende sluttet sig til Madsens, likeledes var forkastet mot 49 stemmer, blev Hundseids forslag vedtatt med 96 mot 50 stemmer. De 50 var Arbeiderpartiet, A. Mjøen, Hartmann, Belland og Peersen.

Korntrygden.

Bondepartiregjeringens første store fremstøt gjaldt utvidelsen av statsstøtten til korndyrkerne og i sammenheng hermed forslaget om øket brøds katt på den fattige befolkning. Det var den fornemste «krise»-opgave. Og det hastet, blev det sagt. Av statsminister Kolstad blev det stilt kabinettsspørsmål mot presidentskapets flertalls forslag om sakens utsettelse, og ved voteringen i Stortinget høiet venstre og høire sig for Regjeringen. Arbeiderpartiet stemte for at saken blev behandlet av den forsterkede landbrukskomité mellem sesjonene.

Under realitetsbehandlingen av Regjeringens proposisjon stillet Arbeiderpartiet følgende forslag i forbindelse med kornforretningens budgett:

1. Stortinget sauntykker ikke i Regjeringens forslag om utvidet støtte til korndyrkingen.

•2. For terminen 1931—32 opføres på statsbudgettet under særskilt post 4 millioner kroner (anslagsvis) som dekning av overprisen på salgskornet og bidrag på korn som males til eget forbruk.

I den forsterkede landbrukskomité henviste Arbeiderpartiets medlemmer, Lian, Mathiassen, Moan og Nygaardsvold, til vår partifraksjons forslag i innstillingen ifjor og anførte på grunnlag av de nu innvunne erfaringer følgende:

Efter de opgaver som foreligger over innenlandsk salgskorn og utbetalt bidrag til prisreduksjon, fremgår det at hele ordningen med støtten til korn dyrkingen er av tvilsom verdi også for storparten av jordbruksbefolkningen i vårt land. Ved at bidraget til Korn dyrkingen skaffes til veie ved forhøiede priser på brødmølet, må jordbrukerne i de dårligste jordbruksdistrikter betale en ekstraskatt til bønderne i våre rikeste bygder, og småbrukerne beskattes for at storbønderne og godseierne skal få bidrag.

Landbruksdepartementet har regnet ut at den nuværende kornordning koster kr. 140 pr. innbygger. Ved hjelp av dette tall og innbyggerantallet i hvert fylke kan man da lettvis regne ut hvilke fylker som tjener eller taper på kornordningen.

Det fremgår av tabellen over kornordningens virkning fylkesvis at av våre 18 landsfylker er det 10 som har et direkte tap på kornordningen. Et fylke som Hordaland f. eks. har fått utbetalt 17 781 kroner i bidrag til korn dyrkingen i terminen 1929—30, mens dette fylke i samme tidsrum har betalt 229 975 kroner på grunn av den forhøiede melpris som korn dyrkingen medfører. Dette fylke har altså tapt 212 194 kroner på den nuværende kornordning. Ja, selv et fylke som Telemark taper på korn dyrkingen. Det er de 6 rikeste østlandsfylker og de 2 trønderfylkene som tjener. Våre 5 nordligste fylker betaler ca. 400 000 kroner i ekstraskatt, vesentlig til de større bønder i våre beste jordbruksbygder.

Ifølge opgavene fra siste jordbruksstilling kan enkelte av godseierne på Østlandet få utbetalt 3 å 4000 kroner om året som bidrag på sin korn dyrking. Dette bidrag skaffes til veie ved en ekstrabeskatning av småbrukerne, jord- og skogsarbeiderne, fiskerne og av alle de jordbrukere i vårt land som lever under så ngunstige naturforhold at korn ikke kan dyrkes. *Det er vel vanskelig å finne en større urettferdighet enn vår nuværende kornordning.*

Det er denne urettferdighet som den nuværende regjering i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 8 — 1931, har foreslått skal ytterligere utvides.

Departementet anfører i sitt forelegg at den nu gjeldende kornordning er blitt helt utilstrekkelig. Hvis herved menes at den er blitt utilstrekkelig for eierne av de forholdsvis større bonde- og godseierbruk, så kan dette forsåvidt være riktig. Disse folk vil naturligvis ikke nu kunne opnå de samme inntekter av sitt store kornsalg som da prisen på kornet lå betraktelig høiere. Hvis imidlertid storbøndernes inntekter absolutt skal holdes på en efter deres mening «utilstrekkelig» høide, så bør det skje gjennom direkte statstilskudd og ikke ved en kinstig fordyrelse av mel og brød.

Vi finner derfor at den foreslåtte utvidelse av statsstøtten til vår kornavl sammenholdt med dekningsmåten ikke på nogen måte vil mildne den nuværende krise på landsbygdene, men krisen vil tvert imot skjerpes og økes for den største del av våre jordbrukere, nemlig for arbeiderbønderne og småbrukerne.

Spørsmålet bør enn videre, efter vår mening, sees i forbindelse med den økonomiske stilling, særlig for fiskerne og skogsarbeiderne.

På grunn av det feilslagne fiske langs store deler av vår kyst, kanskje særlig for Lofotens og Finnmarks vedkommende, samt den innskrenkede skogsdrift er den økonomiske stilling for fiskerne og skogsarbeiderne vanskeligere enn for nogen

annen erhvervsgruppe i vårt land. For disse folk vil imidlertid Regjeringens forslag om en utvidelse av støtten til kornavlens bety en etter deres forhold betydelig økonomisk *forverring*. Hvis man derimot følger Arbeiderpartiets forslag og overfører Statens støtte til kornavlens på statsbudgettets til utligning som direkte skatt på inntekt og formue, vil melprisene, sett i forhold til fiskernes og skogsarbeidernes inntekter, kunne *nedsettes* ganske betydelig.

En støtte til kornslag som brukes til dyreføde, strider også mot det som alltid har vært det viktigste argument for støtten til korn dyrkingen, nemlig at man skulde støtte korn dyrkingen for at vårt land så vidt mulig skulde bli selvhjulpet med hensyn til brødkorn.

Støtten til formel blir hjelp til husdyrbruket, og vi anser det for å ligge helt utenfor Statens kornforretnings oppgave å beskatte melforbrukerne for å få midler til et slikt øiemed.

Den ulikhet hvormed den nuværende statsstøtte til kornavlens fordeler sig fylkesvis, vil selvfølgelig bli ytterligere forverret, hvis den nuværende regjeringens forslag blir vedtatt. Eksempelvis kan nevnes at for Nordland fylkes vedkommende vil merinntekten beløpe sig til ca. 8518 kroner og for Troms til ca. 349 kroner. Den økede utgift for disse to fylkers vedkommende vil derimot, utregnet etter imbyggerantallet og 80 øre pr. imbygger, bli for Nordland ca. 132 006 kroner og for Troms 66 960 kroner. For Finnmarks vedkommende vil stillingen bli enda verre.

De økonomiske forhold er fortvilet for småbrukerne og landarbeiderne, og det ser ut som det hele skal bryte sammen på grunn av den altfor store gjeldsbyrde og den permanente arbeidsledighet som store deler av bygdens befolkning lider under. Den eneste effektive hjelp for disse folk er derfor en *nedskrivning av gjelden og arhjelp av arbeidsledigheten, ikke en fordyrelse av brødmelet*.

For ca. 90 procent av landbefolkningen vil en utvidelse av statsstøtten til kornavlens og en derav følgende fordyrelse av brødmelet bety ytterligere byrder under de nu så fortvilte økonomiske forhold. Et uheldigere tidspunkt kunde bondepartiregjeringen vanskelig ha valgt for sin aksjon til fordel for de større korn dyrkere, en aksjon som er så kynisk i sin argumentasjon likeoverfor forbrukere av brød og mel, at den begrunner en forhøielse av fondsopleggning på 2 millioner kroner med at salgsprisen på korn derved kan forhoies.

Nærværende fraksjon er også av den opfatning, at vårt jordbruk bør støttes. Men det må skje i en slik form at det fortrinnsvis kommer dem til gode som virkelig arbeider under vanskelige forhold, ikke ved en beskatning av disse til fordel for storbønderne.

Det beløp som anvendes til støtte av korn dyrkingen, bør derfor utlignes som *direkte skatt på inntekt og formue*.

Vi kan heller ikke stemme for den foreslåtte forøkning av fondsopleggning (2 millioner), da vi mener at de 1.5 mill. kroner som er foreslått av den forrige regjering, er mere enn nok. —

Saken fikk sin avgjørelse i møte 23 juni efter en lang og skarp debatt, hvorunder Regjeringen stillet kabinetspørsmål så vel mot venstrefraksjonens forslag i komitéen (Aarstad og Kleppe) som mot Arbeiderpartiets. Resultatet blev derefter et borgerlig kompromiss, som blev vedtatt mot 52 stemmer.

Likeså blev *dekningsmåten* vedtatt overensstemmende med Regjeringens og flertallets forslag, slik at forhøielsen av trykdsatsene skal føres over på korn-

forretningens budgett og utlignes i melprisen.

Arbeiderpartiets forslag i innstillingen, optatt av Moan, blev forkastet mot 48 stemmer (Arbeiderpartiet, Mjøen (r f.), Hartmann og Kobro av venstre).

Under debatten fremsatte Nygaardsvold forslag om en henstilling til kornforretningens styre om å fremstille et merke av sammalt mel (rug og hvete) som bare skulde belastes med innkjøpsprisen samt de faktiske utgifter til maling og svinn.

Mowinckel (v.) forslø at forslaget blev oversendt Regjeringen, som bemyndigedes til i tilfelle å igangsette den omhandlede ordning.

Nygaardsvold fastholdt realitetsvotering over forslaget. Han uttalte at han hadde så liten tillit til den nuværende regjering, at han ikke engang vilde oversende den blyantstubben som forslaget var skrevet med.

Ved alternativ votering blev Mowinckels forslag vedtatt mot 55 stemmer.

Krisen i skogbygdene.

I skogkommisjonens første innstilling hadde arbeiderrepresentantene, Oscar Nilssen og Johan Akselsen, en særinnstilling, hvori de gjorde sine prinsipielle bemerkninger til kommisjonens forskjellige forslag.

Skog- og vasdragskomitéen som fikk **saken** til behandling, optok Arbeiderpartiets fraksjon forslag om en ekstraordinær bevilgning for inneværende budgetttermin på 500 000 kroner som tilskudd til forskjellige tiltak til midlertidig hjelp under den nuværende skogkrise. Videre foreslo de bevilget for kommende termin 200 000 kroner som ekstraordinært bidrag til kulturarbeider til avhjelp av arbeidsløsheten, overensstemmende med skogkommisjonens forslag.

Det borgerlige flertall i komitéen som fulgte Regjeringen, nøiet sig med å foreslå at det for inneværende termins vedkommende blev anvendt inntil 100 000 kroner til igangsettelse av sagskur, samtidig som det innstilledes på en bevilgning av 100 000 kroner på kommende budgett til kulturarbeider i skogene.

Under sakens behandling i Stortinget uttalte Oscar Nilssen som mindretallets ordfører, at vårt parti — som det minste der kunde bli tale om — hadde oprettholdt skogkommisjonens forslag og vilde foreslå 500 000 kroner som en rent ekstraordinær bevilgning, som kunde nyttiggjøres straks. Man forutsatte at arbeidet blev igangsatt som ordinært arbeide med ordinær lønn. Videre måtte man regne med at det vilde bli nødvendig å reservere et par hundre tusen kroner til skogkulturarbeider, hvilket særlig vilde ha betydning for skogbygdene til avhjelp av arbeidsløsheten. Han fremholdt at hvis den bevilgning flertallet foreslo til støtte for hugst og drift av skurlast skulde posteres på nødsarbeidsmidlernes konto, vilde det overhodet ikke bli tale om *nogen* bevilgning. Og det var vel ikke derfor skogkommisjonen blev nedsatt! Midlene måtte i sin helhet stilles til disposisjon som et *tillegg* til Statens bevilgning til bekjempelse av

arbeidsledigheten, og de måtte disponeres *straks* til igangsettelse av arbeider for å avhjelpe den øieblikkelige nød.

Som ordfører i saken for det borgerlige flertall refererte Hundseid (h) en uttalelse fra et møte i Elverum, hvori det blev fremholdt at hvis det ikke blev gjort noget mere fra statsmaktenes side enn det Regjeringen Mowinkel foreslo, vilde Staten om kort tid komme til å måtte overta underholdet av en stor del av befolkningen. Henvendelsen var undertegnet av tillitsmenn for Bonde- laget og Småbrukerlaget i de interesserte kommuner, med tilslutning av Arbeiderpartiets ordførere i Østerdalsbygdene.

Men uttalelsen hadde liten eller ingen virkning. Ved voteringen blev mindretallets forslag, optatt av Nilssen, forkastet med 82 mot 37 stemmer. Der- efter blev komitéens innstilling vedtatt enstemmig.

Tømmerloven utsettes.

7 mai avgav skogkommisjonen sin endelige innstilling, hvori også var be- handlet spørsmålet om *tømmerdriftens* finansiering m. v. Herom blev senere i sessjonen fremsatt proposisjon av den nye regjering. Presidentskapet foreslo at tømmerloven blev utsatt for å **behandles** mellem sesjonene, og dette blev vedtatt av odelstinget mot 8 bondepartistemmer.

Utenrikske saker.

Folkeforbundet.

Som Norges andel i Folkeforbundets utgifter for 1931 innstilte det borger- lige flertall i komitéen bevilget 195 000 kroner. Videre var opført 55 000 kroner til representasjon, derav 30 000 til deltagelse i rådsmøtene.

Nygaardsvold foreslo på arbeiderfraksjonens vegne hele hevilgningen strøket.

Ved voteringen blev forslaget forkastet mot 42 stemmer.

Under behandlingen av Folkeforbundets *beretning* optok Arbeiderpartiet i likehet med tidligere år forslag om å henstille til Regjeringen å foranledige Norges utmeldelse. Forslaget blev forkastet mot 38 stemmer, hvoriblandt Belland (v.) av de borgerlige.

Til det såkalte interparlamentariske forbund var innstilt 7500 kroner.

Nygaardsvold foreslo beløpet strøket. Her trengtes det, sa han, ingen op- sigelse, og han håpet at Stortinget vilde avvise denne utgift som Staten uvod- kommende.

Voteringen gav svaret, idet de 7500 kroner blev bevilget mot Arbeiderpar- tiets 42 stemmer.

Derimot strøk Stortinget mot 30 stemmer (venstre og Lykke) de opførte 12 000 kroner til «delvis møblering» av det nye legasjonshus i Washington.

Arbeidsbyrået i Genf.

Av socialkomitéen blev avgitt innstilling om bevilgning til Norges deltagelse i den internasjonale arbeiderorganisasjons møter i Genf. Som utgifter til de to konferanser som skulde holdes i år, opførte flertallet 18 000 kroner, mens Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen stemte imot.

Under sakens behandling i Stortinget uttalte Bergersen (komitéens formann) at han efter den stilling fagkongressen hadde tatt til sjømennenes deltagelse i Genf i oktober, ikke vilde opta mindretallets dissens.

Nygaardsvold beklaget dette, idet han henviste til at kongressens beslutning ikke rokket ved Landsorganisasjonens stilling til Arbeidsbyrået i prinsippet. Han vilde stemme mot bevilgningen.

Madsen fant det uriktig av arbeiderrepresentanter å stemme mot, efter at det ved beslutning av kongressen var gitt sjømennenes organisasjon adgang til å delta. Men i denne beslutning lå selvsagt ikke nogen endring i Landsorganisasjonens og partiets stilling til Arbeidsbyrået.

Bevilgningen blev gitt mot 10 stemmer.

Nedrustningskonferansen.

Av Regjeringen var foreslått bevilget 30 000 kroner til Norges deltagelse i den kommende internasjonale nedrustningskonferanse. Utenriks- og konstitusjonskomitéen innstillet enstemmig på bevilgningen.

Arbeiderpartiets representanter, Andraa, Nygaardsvold og Støstad, uttalte i forbindelse hermed:

Delegatene til den store nedrustningskonferanse i 1932 vil for det alt overveiende flerfalls vedkommende være borgerlig innstilt og ha et borgerlig syn på nedrustningsspørsmålene. På grunnlag av deres stillingtagen til militærbevilgningene i deres respektive hjemland er det grunn til å anta at også denne konferanse — i likhet med de fleste andre som Folkeforbundet har sammenkalt — neppe vil føre til et positivt resultat.

Arbeiderpartiets fraksjon i nærværende komité finner dog å kunne stemme for den foreslåtte bevilgning under den forutsetning at også Det norske Arbeiderpartis syn blir representert i den delegasjon som åpnevnes for vårt lands vedkommende.

I debatten i Stortinget blev Arbeiderpartiets stilling til avrustningen klart presisert i forbindelse med bevilgningen. Denne blev gitt ved enstemmig beslutning av Stortinget.

«Tollhvile.»

Avtalen om tollhvile (overenskomsten i Oslo av 22 september 1930) blev ratifisert av Stortinget mot 9 stemmer av bondepartiet. Alvestad uttalte under debatten at hvis man mente noget med å ville skape større fred og forståelse mellom folkene, måtte det minste man kunde gjøre være å ta dette første spede skritt, som man her blev innbudt til. Konvensjonen medførte også den fordel

at man for fremtiden slapp de mange farlige benkeforslag som man hadde vært vidne til under tollsakers behandling i Stortinget, forslag som var dårlig underbygget og hadde vist sig å ha uheldige følger.

Grønland og de arktiske farvann.

I anledning av skandalen med ishavsrådet uttalte gruppens formann i Stortinget at rådet ved sin opptreden hadde søkt å kompromittere Regjeringen ved å ta initiativet og etablere sig som et politisk organ *over* utenriksdepartement og storting. Det påfallende var imidlertid at dette skjedde umiddelbart efter den nye regjeringens tiltreden. Det var overfor dette bare én ting for Regjeringen å gjøre, hvis den skulde rehabilitere sig: å avsette eller i det minste suspendere rådet ved å gi det en sammensetning og ved å utarbeide en instruks som gav garantier mot gjentakelser. Ishavsrådets initiativ var blitt utlagt som en chauvinistisk aksjon, og nettop av den grunn burde den fordømmes.

Den av Utenriksdepartementet utarbeidede *instruks* blev behandlet i et senere møte og vedtatt enstemmig av Stortinget, efter at utenriksminister Braadland hadde gitt en redegjørelse for den praktiske politikk Regjeringen aktet å følge i Grønlandsspørsmålet.

Under behandlingen av budgettet for Svalbard- og ishavsundersøkelsene stod departementet og komitéen sterkt mot hinannen, spesielt i spørsmålet om bevilgning til en ekspedisjon til Frauts Josefs land og Øst-Svalbard. Denne bevilgning — oprinnelig opført med 20 000 kroner — var av flortallet foreslått strøket. Videre krevde komitéen en nedskjæring av Ishavskontorets driftsutgifter, likesom den fant at utgiftene til bearbeidelse av det ved tidligere ekspedisjoner innsamlende materiale samt trykning av publikasjoner m. v. kunde reduseres. Det var derfor innstilt på en reduksjon av 20 000 kroner på disse to poster. Til en ekspedisjon til Øst-Grønland innstiltes enstemmig bevilget 60 000 kroner.

Ved voteringen blev bevilgningen til ekspedisjonen til Franz Josefs land og Øst-Svalbard, 21 000 kroner, avslått med 76 mot 58 stemmer. Den samlede bevilgning for 1931—32 blev 127 000 kroner, overensstemmende med innstillingen.

Norske sjøfolk i utlandet.

Av Arne Magnussen blev fremsatt følgende interpellasjon:

Finner utenriksministeren at våre sjøfolks interesser blir tilfredsstillende varetatt ved norske konsulater?

Vår partifelle uttalte, at når han hadde anmeldt denne interpellasjon var grunnen den at han fra sjøfolk som står forholdene nær var blitt annodet om å belyse disse forhold så offentlig som det kunde gjøres gjennom en interpellasjon i Stortinget. Han gjengav en rekke eksempler på hvad man kunde bli utsatt for på grunn av kriminell likegyldighet fra konsulaterne, en påtale som blev understreket av Utenriksdepartementets chef i besvarelsen av interpellasjonen.

Lovsaker.

Kommunevalgloven.

Revisjonen av kommunevalgloven som var av nærmest kirrant natur — det gjaldt ophevelsen av forfallssystemet og innførelse av adgang til forhåndsstemmegivning — blev av høire og bondepartiet utnyttet til å rette et angrep på lovens valgbarhetsbestemmelser. I lovkomitéen foreslo nemlig de to partiers representanter at *forsorgsundestøttede skulde utelukkes fra valgbarhet til by- og herredsstyrer*. Forslaget som på det skarpeste blev bekjempet av Arbeiderpartiet, kom ikke under realitetsvotering i Odelstinget, idet det efter en lengere debatt blev besluttet oversendt Regjeringen. Mot oversendelse stemte 47. for 58, idet venstre delte sig.

Mot 33 stemmer blev det derefter vedtatt en henstilling til Regjeringen om å fremlegge forslag om *hjemstavnsrett* som betingelse for kommunal stemmerett. Oprindelig stod venstre sammen med Arbeiderpartiet også mot dette forslag, som vilde bety en ytterligere sterk innskrenkning av stemmeretten.

Arbeiderpartiets forslag fra komitéen, optatt av Nordanger, om å stryke betingelsen om to års opphold i kommunen for å opnå stemmerett blev forkastet ved partivotering.

Endelig vedtok Odelstinget enstemmig henstillingen til Regjeringen angående en felles lov for kommune- og stortingsvalg. Om innførelsen i loven av bestemmelser om forhåndsstemmegivning var det ingen dissens.

I Lagtinget blev det, slik som saken lå an, ikke optatt forslag fra Arbeiderpartiet om sløfning av oppholdsbestemmelsen, idet vårt medlem av lovkomitéen G. Bakke uttalte at han gikk ut fra at også dette spørsmål blev optatt av departementet sammen med den ventede lovrevisjon til neste år.

Eksportloven.

Proposisjonen om «eksportloven» bygget på prinsippene i den midlertidige sildelov av ifjor og tilsiktet å istandbringe bestemmelser mot utilbørlig konkurranse som i tilfelle kunde finne anvendelse også på vår eksport. Loven var foreslått gitt en gyldighet av 3 år.

Ved behandlingen i Odelstinget blev forslaget om at proposisjonen skulde legges til grunn for lovbehandlingen forkastet med 57 mot 43 stemmer.

Innstillingen om å henstille til regjeringen å utrede spørsmålet om en almindelig eksportlov og forelegge saken for neste års storting blev derpå vedtatt mot 30 stemmer.

Til slutt vedtok man mot 23 stemmer å forlenge den *midlertidige sildelov* ett år.

Også Lagtinget vedtok sildelovens forlengelse for ett år, mens den øvrige del av proposisjonen ansåes bortfalt ved Odelstingets beslutning.

Faste bestyrere ved Norges Banks avdelinger.

Norges Bank og Finansdepartementet gjentok i år sitt forslag om adgang for banken til å ansette faste bestyrere (administrerende direktører) ved avdelingene. Arbeiderpartiet stemte nu som tidligere mot forslaget. Det pekte på at ordningen vilde virke til å svekke de stortingsvalgte bestyreres innflytelse på avdelingenes ledelse og etter hvert trenge dem ut av den daglige ledelse. Og det vilde utvilsomt særlig bli til skade for landdistriktenes interesser. Proposisjonen blev imidlertid vedtatt ved bondepartiets hjelp — i Odelstinget med 54 mot 51 stemmer, i Lagtinget med 19 mot 17.

Arbeiderpartiet stemte også imot forslaget om Norges Banks tilslutning til den nyoprettede *internasjonale bank*. Det blev fremholdt at denne bank i første rekke var en bank for de store stater, og det var fare for at vårt land gjennom sin deltagelse der kunde komme til å opgi sin økonomiske nøytralitet.

Bynavnet Trondheim.

Navnesaken Trondheim—Trondhjem—Nidaros fikk sin avgjørelse ved vedtagelsen av Trondheimformen i Odelstinget med 80 mot 32 stemmer, efter at så vel et henleggelsesforslag som lovkomitéens flertallsinnstilling om Trondhjem var forkastet. Ved den avgjørende votering stod Arbeiderpartiet samlet om Trondheimsnavnet, som også var det forslag som samlet gruppen under navnesakens behandling ifjor. I Lagtinget blev til slutt navneloven vedtatt enstemmig.

Omsetningsloven og margarinloven.

Innstillingen fra landbrukskomitéen om utvidelse av omsetningsloven for jordbruksvarer gikk ut på at egg skulde medtas i loven, at en representant for eggproduksjonen blev med i omsetningsrådet, og at det også blev opkrevet avgift av dem som leverer melk direkte til forbrukere. Dessuten var foreslått bestemmelser som åpnet adgang til å opkreve en avgift til utjevning av prisforskjellen på konsum-melk og produksjonsmelk.

Efter at et forslag av Mathiassen om å utsette lovens behandling var forkastet i Odelstinget mot 25 stemmer, blev § 1, hvori det bestemmes, at egg skal medtas i loven, vedtatt mot 4 stemmer. § 4 om utjevningsavgift blev vedtatt mot 10 stemmer, resten av loven enstemmig.

I Lagtinget blev det efter forslag av Moan med 19 mot 18 stemmer vedtatt en anmerkning til loven om at Norges kooperative Landsforening også blev representert i rådet. Anmerkningen blev tiltrådt av Odelstinget mot 27 stemmer (høire).

Ved *margarinlovens* behandling stemte Arbeiderpartiet mot innstillingen om forbud mot fløtesurrogater, et forslag som ikke var optatt i proposisjonen. Innstillingen på dette punkt blev også forkastet. Derimot blev vedtatt den nye bestemmelse om margarinens blanding med norsk smør. Forslaget herom var

foranlediget ved en henvendelse fra fabrikantene, og landbrukskomitéen fant enstemmig å burde imøtekomme dette forslag som også var anbefalt av departementet. Forutsetningen var at smørinnblandingen ikke skulle bevirke nogen merkbar fordyrelse av margarinene for forbrukerne.

Konsesjonslovene.

Under behandlingen av de foreslåtte forandringer i konsesjonslovene optok Jul. B. Olsen trustkontrollens forslag om at det i konsesjonsloven skulde bestemmes, at ansøkninger fra trusters og karteller skal forelegges til uttalelse for trustkontrollen. Komitéens flertall var enig med departementet i at konsesjons-søknaden fra trusters og karteller burde forelegges kontrollen til uttalelse før det blev avgjort, men fant det overflødig å innta en bestemmelse herom i loven.

Vår partifelles forslag blev i Odelstinget forkastet mot 30 stemmer. Også ellers blev innstillingen, som gjaldt en delvis revisjon av konsesjonslovene, vedtatt i alle punkter. Forandringene sikter på en skjerpet kontroll med fremmed kapitals inntrengen i norske selskaper.

Handelsloven og kooperasjonen.

Handelsloven blev av Odelstinget efter forslag av Haavardstad mød 49 mot 46 stemmer besluttet ikke tatt under behandling i år. Av våre partifeller blev det pøkt på at det var forskjellige ting i handelsloven som burde sees på i forbindelse med utsettelsen. Det forelå her den opgave for den nye regjering å arbeide for at samvirkebevegelsens stilling blev styrket her i landet, mens de fleste forandringer som komitéens flertall foreslo gikk i den annen retning.

Grunnlovsforslag.

Stortingets beslutningsdyktighet.

Flertallet i utenriks- og konstitusjonskomitéen innstilte til forkastelse et av Ameln fremsatt forslag til endring av § 73, sålydende: Intet av tingene kan holdes med mindre minst halvparten av dets medlemmer er til stede.

Støstad, komitéens ordfører, minnet om sakens forhistorie. Den oprinnelige bestemmelse gikk ut på at to tredjedeler måtte være til stede for å fatte gyldig beslutning av Stortinget eller avdelingene. Dette blev i 1926 endret til tre femtedeler — altså 90 representanter som minimum i Stortinget og 68 i odelstinget og 22 i lagtinget. Efter det nu fremsatte forslag vilde grensen bli ytterligere nedsatt til henholdsvis 75, 56 og 18. Han vilde bestemt advare mot å gå lenger på denne linje. Det forelå intet av saklig art som kunde begrunne en ny endring av § 73 nu; derimot lå det nær å slutte at kravet var av rent politisk art, med brudd rettet mot arbeiderpartiet, slik som det også fikk uttrykk i debatten i 1926. Taleren vilde overfor dette fastslå at hvis man med vedtagelsen av

forslaget mente å kunne hindre at et mindretall i et givet tilfelle kunde sette Stortinget ut av funksjon, tok man feil; det var ganske andre realiteter som her vilde være avgjørende.

Ved voteringen blev det av Ameln optatte forslag til forandring av grunnlovens § 73 vedtatt med 94 mot 45 stemmer. Det var ren partivotering, idet samtlige borgerlige stemte for forslaget.

Valgbarhetsalderen og bostedsbåndet.

Videre forelå innstilling om et av Markhus og Olsen-IIagen fremsatt forslag gående ut på at valgbarhetsalderen settes i overensstemmelse med stemmerettsalderen (23 år) og at bostedsbåndet ophèves. Komitéens flertall innstillet på at begge forslag forkastedes, mens et mindretall, arbeiderrepresentantene samt Øksnevad, stemte for. Subsidiært foreslo de at valgbarhetsalderen blev 25 år. Mindretallet var prinsipielt av den opfatning at stemmerettsalderen og valgbarhetsalderen burde falle sammen, og at velgerne måtte kunne kære sine representanter uten hensyn til hvor de bodde.

Ved voteringen blev forslaget om å senke valgbarhetsalderen til 23 år og ophevelse av bostedsbåndet forkastet med 90 mot 49 stemmer.

Forslagets alternativ 2, om å sette grensen til 25 år og ophevelse av bostedsbåndet, falt med 88 mot 51 stemmer.

Til slutt blev forslagens alternativ 3, om å beholde bostedsbåndet, men nedsette valgbarhetsalderen til 25 år, forkastet mot 62 stemmer.

Andre grunnlovsforslag.

Nygaardsvold optok et av Arbeiderpartiet fremsatt forslag til forandring av grunnlovens § 25, sålydende:

Kongen har høyeste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den må ikke forøges eller forminskes, uden Storthingets Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke.

Rigets Land- og Sømagt maa aldrig, uden Storthingets Samtykke, bruges udenfor Rigets Grænser.

Forslaget var av komitéen innstilt til forkastelse med samtlige borgerlige stemmer.

Vår partifelle uttalte i begrunnelsen av det optatte forslag, at det bygget på den betraktning at alle spørsmål som vedkom krig og krigsmaktens anvendelse skulde forelægges for stortinget. Ingen del av rikets krigsmakt skulde kunne brukes uten at folkets representanter var hørt. Og erfaring viste — for å tale med grunnloven — at det var av betydning å få inn en slik bestemmelse.

Forslaget blev forkastet med 89 mot 46 stemmer.

Forslaget om å nedsette stemmerettsalderen til 21 år blev uten debatt enstemmig forkastet, idet komitéen senere vilde komme tilbake til en rekke

andre forslag, fremsatt av Arbeiderpartiet, som hadde forbindelse med det samme spørsmål.

Av bondepartiet var fremsatt forslag til forandring av grunnlovens § 64, slik at stortingsmenene skulde avlegge éd til forfatningen. Forslaget var av komitéen enstemmig innstilt til forkastelse.

Innstillingen blev enstemmig vedtatt.

Deretter forelå innstilling om forkastelse av det av Gram (h) og Handberg (b) fremsatte forslag til forandring av § 111 om at uten kongens samtykke kunde intet annet flagg enn det norske benyttes på Statens og kommunens bygninger og eiendommer.

Gram uttalte at det viste sig vanskelig å skrive grunnlovsforslag som var feilfri, selv om man fikk eksperter til å utføre det.

Nygaardsvold mente at en måtte være varsom med å fremsette grunnlovsforslag, og iallfall ikke fremsette dem i en stemning. Alle visste at dette forslag var fremkommet for å ramme Arbeiderpartiet, så om den gode hensikt var det ingen tvil.

Innstillingen om forkastelse blev vedtatt enstemmig.

Regjeringsprotokollene.

Dispensasjonene fra fabrikkloven.

Arbeiderpartiets fraksjon i protokollkomitéen foreslo en anmodning til Regjeringen om å tilbakekalle den kgl. resolusjon av 4 januar 1929 om å delegere kongens dispensasjonsmyndighet ifølge arbeiderbeskyttelseslovens § 31 til Socialdepartementet. Dessuten blev Regjeringen i forslaget anmodet om å forelegge fagorganisasjonen alle søknader om dispensasjon fra arbeiderbeskyttelsesloven, og derved gi denne anledning til å uttale sig om disses berettigelse, før definitiv avgjørelse blev truffet.

Forslaget blev forkastet av Odelstinget med 62 mot 25 stemmer.

Avgjørelsene efter jordloven.

Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen uttalte videre i innstillingen en beklagelse over at Regjeringen i flere tilfelle til dels hadde truffet avgjørelser i strid med jordlovens forutsetning.

Ved avgjørelse av spørsmål om jordavståelse bør — uttalte de — hensynet til brukens størrelse i de aller færreste tilfelle tillegges avgjørende vekt. Husmannsplasser og også leilendingsbruk som er ryddet og oparbeidet og har vært brukt av samme slekt i flere mannsaldre, skal efter lovens mening kunne kreves avstått, uansett størrelse. Selysagt må utskilte først og fremst nye bruk så langt forholdene tillater ikke gjøres alt for små.

Mindretallet vil peke på at av de 217 andragender om jordavståelse som pr. 1 januar er avgjort av departementet, er ikke langt fra det halve antall avslått, og dette ofte på et temmelig haltende grunnlag i strid med det som først og

fremst har vært jordlovens mening: nemlig å skaffe jord til de jordløse og derved tilfredsstille jordhungeren i vårt land.

Når i flere tilfelle jordstyret så vel som herredsstyret enstemmig har anbefalt jordavståelse, og Regjeringen selv har innrømmet at betingelsene for samme var til stede, men Regjeringen allikevel har nektet avståelse, beviser dette at det er et hull i loven, og at jordloven bør revideres på dette punkt.

Også av hensyn til andre uheldige bestemmelser for de jordsøkende må loven optas til revisjon.

Approbasjonsnektelser.

I anledning av Justisdepartementets forkastelse av Notodden bystyres vedtak av 26 september og 23 oktober 1929 om å oprette overenskomst vedrørende lønns- og arbeidsvilkår for kommunens ekstraordinære arbeider, uttalte protokollkomitéens mindretall, arbeiderrepresentantene, at bystyrets vedtak burde ha vært godkjent.

Bergland sluttet sig hertil i et innlegg, hvori han nærmere redegjorde for saken. —

Videre tok arbeiderfraksjonen en reservasjon overfor komitéflertallets kritikk over administrasjonen av Åsnes kommune.

Embedsbesettelser o. a.

Protokollkomitéen hadde kritisert at kaptein David Thue ifjor på ny blev forbigått ved utnevnelsen av majorer. Arbeiderpartiets fraksjon hadde intet å bemerke ved departementets holdning overfor Thue.

Videre behandledes i innstillingen saken vedrørende sogneprest *Strømme* i Snåsa, fordi han hadde undlatt å etterkomme påbudet om tillegg til kirkebønnen, først i anledning av prinsesse Ragnhilds fødsel og så i anledning av kongens regjeringsjubileum.

Arbeiderpartiets representanter foreslo: Saken foranlediger ikke nogen forøvning fra Odelstingets side.

Affæren foranlediget en kort debatt i Odelstinget, og noget forslag til uttalelse blev ikke optatt.

Etatene.

Driftsbudgettene.

Under behandlingen av statsbanenes driftsbudgett optok Wiik mindretallets (Arbeiderpartiets) forslag om at frifraktregulativet ikke blev optatt til revisjon, under henvisning til at frifrakt og husholdningsbilletter måtte ansees som en del av funksjonærenes lønn.

I tilfelle av at revisjon blev vedtatt, vilde mindretallet foreslå at fast ansatt anleggspersonale og anleggsfunksjonærer blev tilstått fraktsedler i samme antall som personalet ved driften. Dessuten var man imot at frifrakt for enker og pensjonister helt skulde bortfalle.

Ved voteringen besluttedes mot 38 stemmer at frifraktregulativet skulde undergis revisjon.

Wiik foreslo videre at fast ansatt anleggspersonale og anleggsfunksjonærer med 3 måneders opsigelse blev tilstått inntil 12 frifraktsedler pr. år. Videre foreslo han at pensjonister og enker blev tilstått inntil 6 frifraktsedler pr. år. Forslagene forkastedes mot henholdsvis 42 og 41 stemmer.

Departementet og komitéen reduserte hovedstyrets forslag under utgifter til ikke fast ansatt personale med 1 million, fra 12.6 til 11.6 millioner. Wiik optok hovedstyrets forslag. Han gjorde opmerksom på at det siden 1922 — tross en samtidig økning av banenes driftslengde — var foretatt en innskrenkning av personalet på tilsammen 2 174 mann. En ytterligere innskenkning kunde neppe gjennomføres uten at det i tilfelle vilde gå ut over driftssikkerheten.

Innstillingen blev vedtatt mot 38 stemmer.

Ole J. Olsen optok forslag om sløifning av den post som var ført til inntekt av Bruses fond. Hele komitéen fant det lite smakelig at et fond skulde angripes for å balansere et budgett på en inntektsgivende bedrift. Hovedstyret hadde for øvrig bebudet å komme med forslag om anskaffelse av ny tonnasje, hvorfor mindretallet mente at intet av dette fond burde angripes før Stortinget hadde fått sig denne sak forelagt.

Forslaget blev forkastet mot 38 stemmer.

Inntektsbudgettet blev vedtatt i sin helhet overensstemmende med innstillingen. Hermed var det vedtatt at persontakstene reduseres med gjennomsnittlig 20 procent fra 1 juli i år — noget mindre på de lengere anstander og noget mere på de korte. Samtidig blev vedtatt nye regler for fraktmoderasjon for barn.

Under den almindelige debatt protesterte Arbeiderpartiet skarpt mot enmannskjøringen og innskrenkningene i Narvik. Sæter gjorde opmerksom på at arbeiderrepresentantene i hovedstyret, deriblandt funksjonærenes medlem, hadde advart mot enmannskjøringen.

Av bondepartiets regjering var det ved Langeland fremsatt proposisjon om nedsettelse av en ny sparekomité til å gjennomgå forskjellige forhold ved statsbanene. Flertallet i komitéen fant dette å være overflødig, og proposisjonen blev forkastet.

Statstjenestemennenes boligsak.

Av socialkomitéen blev avgitt innstilling om bevilgning til samfundsgagnlig boligbygging, boliger for Statens tjenestemenn m. v. Innstillingen gikk ut på å bevilge 750 000 kroner av lotterimidler til hjelp for tjenestemenn som har bygget med støtte av det offentlige til dekning av tap på overtatte eiendommer o. s. v. Dessuten var foreslått 100 000 kroner av Statsbanenes felleskasse brukt til rentellettelser.

Madsen foreslo på vegne av mindretallet — Arbeiderpartiet — at de boliger

det her var tale om skulde takseres, og at lånene skulde skrives ned til eiendommens virkelige verdi. Forslaget lød:

Det henstilles til Regjeringen å sørge for at det blir foretatt en taksering av de boliger som er opført med støtte av det offentlige, og i forbindelse hermed å fremlegge forslag om avskrivning på de samme lån ned til eiendommenes virkelige verdi.

Videre vil mindretallet foreslå at bevilgningen for rentelettelse for låntagere økes fra 25 000 til 75 000 kroner. —

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt mot 36 stemmer, som blev avgitt for arbeiderpartiets forslag.

Dobbeltstillinger.

Med 66 mot 57 stemmer vedtok Stortinget følgende forslag av Olaf Johansen:

Regjeringen anmodes om at den departementale lønns- og forenklingkomité forsterkes med ytterligere to sakkundige og får i oppdrag å gjennomgå alle dobbeltstillinger og bistillinger som lønnes av Staten, med sikte på sløfning og sammenslåen av bistillinger til hovedstillinger. Dobbeltstillingene sløifes i den utstrekning det er mulig.

Videre anmodes Regjeringen om ved nyansettelser å ta det nødvendige forbehold med sikte på at man for fremtiden mest mulig forebygger at det oppstår bistillinger og dobbeltstillinger.

Dyrtids- og barnetilleggene.

Behandlingen av disse to spørsmål foregikk i budgjetsalderingens tegn. Olaf Johansen optok på arbeiderfraksjonens vegne forslag om at bidragssatene vedkommende pensjonisters dyrtidstillegg blev opprettholdt uforandret, og at barnetillegget for Statens tjenestemenn likeledes blev som før — 50 kroner for hvert barn og en toppgrense på 4 500. Etter dette forslag vilde budgettet bli å forhøje med i alt 700 000 kroner, som representerte den av den forrige regjering foreslåtte samlede reduksjon (derav 300 000 kroner på barnetilleggene og 400 000 på dyrtidstilleggene, idet besparelsene for militære pensjonister etter forelegget var opgitt til ca. 90 000 kroner).

Taleren angrep sterkt den borgerlige politikk, som gikk ut på å skjære ned på de gamle og utslitte i samfundet og de med den største forsørgelsesbyrde; bondepartiet gikk endog så langt som til å foreslå innspart et par millioner kroner på denne konto. Og det var ikke i første rekke de høieste pensjonister partiet slo ned på, men de laveste, pensjoner på gjennomsnittlig 300 kroner.

Det blev først stemt over pensjonistenes dyrtidstillegg. Mot 33 stemmer blev procentsatsen besluttet senket fra 75 til 70 procent. Derefter blev Witzøes forslag om 550 kroner som maksimumsgrense vedtatt mot 46 stemmer.

Barnetillegget besluttedes nedsatt fra 50 til 40 kroner mot 33 stemmer. Mot 35 stemmer forkastedes Arbeiderpartiets forslag om å opprettholde den nuværende toppgrense, 4 500 kroner. Derpå blev 3 700 kroner vedtatt mot 52 stemmer. Mindretallet stemte for innstillingen om 4 000.

Bevilgningen til barnetillegg utgjør efter den fattede beslutning 978 000 kroner, mot for inneværende termin bevilget 1.7 million. Innstillingen, som Arbeiderpartiet subsidiært sluttet sig til, gikk ut på 1 130 000, mens den forrige regjering opførte 1 350 000. Den effektive «besparelse» utgjør således alene på denne post over 700 000 kroner.

Bøe foreslo at Regjeringen blev anmodet om å opnevne en komité på 5 medlemmer, derav minst 1 husmor, til å utrede spørsmålet om barnetrygd. Han fremholdt dette krav sociale side, og pekte på hvad det var gjort i forskjellige andre land.

Forslaget blev forkastet med 77 mot 54 stemmer.

Forskjellige saker.

Statspolitiet.

Regjeringens forslag under justis- og politivesenets budgett om opprettelse av statspoliti blev vedtatt av Stortinget mot 42 stemmer, arbeiderrepresentantene.

I begrunnelsen for partiets standpunkt uttalte Anton Jenssen bl. a.:

Vi er imot organisasjon av et slikt korps, bl. a. fordi politiets egne autoriteter mener at det ikke vil bli effektivt. Som ordenspoliti er styrken altfor liten til å kunne gjøre synderlig nytte, og i opdagelsestjenesten vil den ikke være synderlig brukbar. Noget annet er det at komitéen enstemmig går med på en styrkelse av *rusdrikkpolitiet*, særlig i Oslofjordens indre del. De penger man bruker for å skjerpe smuglingskontrollen, er vel anvendt. Men forslaget om opprettelse av statspoliti har en bismak; meningen er egentlig at det skal brukes som et «uro-lighetspoliti». Når arbeidere som er i konflikt, arrangerer møter og demonstrasjoner, bruker de *selv* å holde orden, ved sine egne ordensvern. Når det gjelder streikebrytere søker man å *overbevise* dem om det foraktelige i deres optreden, ikke forulempe dem. Når det allikevel hender at det kommer til håndgripeligheter, er det fordi det har vært provokasjoner fra den *annen* side. Og det er intet som virker så utfordrende på arbeiderne. Det er også et meget uheldig tidspunkt dette forslag er fremkommet på. Man har påberopt sig det streikebryteri som foregår ved *Menstad*, og beklaget sig over arbeidernes optreden. Jeg vil si som jeg sa sist: *Fjern først årsakene!* De organiserte arbeidere er selv mest interessert i at orden da blir opprettholdt, og de vil også selv sørge for at møter og demonstrasjoner kan foregå uforstyrret.

Da man kom til bevilgningen på budgettet fremsatte høires fører, Hambro, forslag om å forhøje bevilgningen fra 50 000 til 100 000 kroner.

Forslaget blev støttet av Eiesland på venstres vegne og justisminister Lindbo og videre akseptert som justiskomitéens endrede innstilling.

Jenssen anså det oplagt efter den falne votering at det måtte opføres en bevilgning, men det situasjonsbestemte forslag som nu var kommet, vilde mindretallet i komitéen likeså selvsagt stemme imot.

Forslaget om ekstraordinært å stille 50 000 kroner til Regjeringens disposisjon utover forelegget blev vedtatt mot 42 stemmer, de samme som ved forrige

votering. Stortinget hadde dermed gitt uttrykk for at det ønsket å understreke statspolitiet's klassekarakter allerede fra dets opprettelse.

Russlandsgarantien.

Under behandlingen av innstillingen om delvis statsgaranti ved kredittsalg av norske varer til Sovjet-Russland blev det fra høirehold (Andresen) fremsatt forslag om å nedsette maksimumsbeløpet fra 20 til 15 millioner kroner. Likeså foreslo han en henstilling til departementet om å søke kornmonopolets import bragt i motregning mot den norske stats forpliktelser. Thorvik (sakens ordfører) advarte mot Andresens forslag, hvis vedtagelse vilde være ensbetydende med at hele avtalen røk overende. Ved voteringen blev innstillingen vedtatt mot 29 stemmer som stemte for forslaget om 15 millioner. Forslaget om kornmonopolet i «motregning» blev forkastet mot 42 stemmer.

Propagandaen for norske varer.

Av Alfred Madsen blev det på gruppens vegne fremsatt følgende forslag, som besluttedes oversendt Regjeringen:

Der bevilges inntil 50 000 kroner til fremme av propaganda og reklame for salg og kjøp av norske varer.

Beløpet stilles til Handels- og Landbruksdepartementets disposisjon og anvendes gjennom en av disse departementer opnevnt komité.

I premissene for forslaget uttaltes at komitéen og det eventuelle propaganda-kontor som opprettes, burde søke samarbeide med fagforbundene, Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, bøndernes og småbrukernes organisasjoner, industriforbundet og interesserte næringsorganisasjoner.

Kapitalregnskap og Statens bedrifter.

Av Stortingets budjettkomité blev innstilling avgitt om innførelse av kapitalregnskap for Staten og dens bedrifter. Komitéen fulgte stort sett proposisjonen. Imidlertid var det i et vesentlig punkt en dissens, nemlig når det gjaldt hvad kapitalen i de offentlige bedrifter skulde settes til, i forbindelse med opførelsen av balansekonto, og om bedriften skulde belastes renter av den samlede nedlagte kapital.

Arbeiderpartiet fremsatte her følgende forslag, optatt av Bergsvik:

Verdien av Statens virksomheter (bedrifter) fastsettes til den verdi de idag har som forretning, og de forskjellige virksomheter skyldskrives renter av dem på denne måte fastsatte kapital.

Ved fullførelsen av nye anlegg avgjøres for hvert enkelt hvor stor del av anleggskapitalen skal tilskrives vedkommende virksomhet og forrentes av denne.

Den endelige vurdering utføres av finansdepartementet i samarbeide med vedkommende fagdepartement og på grunnlag av driftsresultatet i vedkommende virksomhet.

Forslaget blev forkastet mot 46 stemmer.

En annen dissens gjaldt hvorvidt Statens Kornforretning skulde medtas i kapitalregnskapet. Ameln (h.) optok forslag om dette på et mindretalls vegne, idet han trakk en sammenligning bl. a. med Vinmonopolet. Forslaget blev forkastet mot 56 stemmer.

Enstemmig vedtokes de i sakens anledning nødvendiggjorte forandringer i bevilgningsreglement.

Kapitalregnskapet innføres fra 1 juli 1931.

Apotekene.

Stortingets helsekomité avgav innstilling om Regjeringens meddelelse angående spørsmålet om statsmonopol på apotekdrift. Komitéens flertall henviste til redegjørelsen og konkluderte med at man for tiden ikke fant grunn til å anbefale statsmonopol hverken for apotekdrift eller engroshandel med apotekvarer.

Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen avgav en særuttalelse, hvori de bl. a. uttalte at det første som nu måtte gjøres, var at spørsmålet om de «salgbare» apotek blev bragt til en løsning; i første rekke gjaldt det at avgiften for disse blev den samme som for de øvrige apotek. Før dette spørsmål var løst, burde det under enhver omstendighet ikke bli tale om innførelse av statsmonopol på apotekdrift.

Idrettsbevilgningen.

Av det borgerlige flertall i helsekomitéen var innstilt bevilget 75 000 kroner til Norges Landsforbund for Idrett, mens et forslag om bidrag til Arbeidernes Idrettsforbund bare opnådde arbeiderfraksjonens stemmer.

På mindretallets vegne optok Samuelson forslag om en samlet bevilgning på 80 000 kroner, delt likt mellom de to organisasjoner. Subsidiært vilde han foreslå at 75 000 kroner blev stilt til departementets disposisjon som bidrag til idrettsplasser, skibakker og turnhaller m. v.

Ved voteringen forkastedes begge var partifelles forslag mot 43 stemmer (Arbeiderpartiet). Efter at et forslag av Rønnevig (v.) om 80 000 kroner til det borgerlige idrettsforbund — som foreslått av Regjeringen og anbefalt av statsråden — var forkastet mot 23 stemmer, blev flertallets innstilling til slutt vedtatt mot 47 stemmer.

Forskjellige budjettsaker.

Den første budgettinnstilling som blev behandlet, gjaldt kongehusets *appanage*. Her optok Bøe mindretallets forslag fra administrasjonskomitéen om en bevilgning på 150 000 kroner. Flertallet innstilte på 700 000 til kongen og 100 000 til kronprinsen.

Ved voteringen blev den sedvanlige bevilgning gitt mot 40 stemmer (Arbeiderpartiet).

I påvente av proposisjonen om opprettelse av statslønnet politikorps hadde

justiskomiteén utsatt de utgiftsposter under politivesenet som stod i forbindelse hermed. Arbeiderpartiets medlemmer hadde dog allerede i innstillingen tatt forbehold om å stemme for å inndra bevilgningen til det såkalte *reserverpoliti* i Oslo.

Jenssen optok forslag om strykning av de opførte 67 600 kroner til *Statens politiskole*, så lenge man opprettholdt bestemmelsen om at skolens elever skulde kunne benyttes som reserverpoliti. Forslaget blev forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer.

Haavardstad optok på mindretallets vegne proposisjonens forslag om å bevilge 5 000 kroner til trykning av et hefte av spesielt viktige *lover i oversettelse til nynorsk*. Forslaget blev forkastet med 73 mot 61 stemmer.

Tønder optok arbeiderfraksjonens forslag om en førstebevilgning av 50 000 kroner til opprettelse av et norsk sjømannshjem i London. Forslaget blev forkastet mot 40 stemmer.

Under tuberkulosevesenets budgett optok Samuelsen forslag om at kurpenge ved Statens sanatorier blev nedsatt til kr. 1.50 for voksne og 1 kroner for barn. Forslaget blev anbefalt av Høiland, som også rettet en henstilling til administrasjonen om at det måtte bli innført natursmør ved sykehusene og sanatoriene.

Samuelsen forslag blev forkastet med 81 mot 43 stemmer

C. Enge optok et forslag av arbeiderrepresentantene om at der til hjemmet i Sortland for tuberkulosetruede barn blev bevilget 5 000 kroner årlig til driften og 6 000 til byggeutgifter. Forslaget forkastedes mot 43 stemmer.

Med 58 stemmer mot 49 besluttedes etter forslag av Magnussen å utsette til neste år behandlingen av innstillingen om opprettelse av en fagskole for utdanning av tollkontrollører.

Under bevilgningen til statsrevisjonen gjorde G. Bakke opmerksom på at flere av lovkomitéens medlemmer stilte sig tvilende overfor den i innstillingen forefattede reduksjon av posten ekstraarbeide på 10 000 kroner og hadde forbeholdt sig å stemme for proposisjonen. Han optok forslag om 125 000 kroner under denne post for derved å hjelpe til at revisjonen lettere kunde bli å jour.

Forslaget blev forkastet med 62 mot 54 stemmer.

Under *bank- og sparebankinspeksjonen* hadde komitéens flertall nedsatt bevilgningen til ekstraarbeide, kontor- og reiseutgifter med i alt 4 000 kroner. Alvestad optok proposisjonens summer, men forslaget falt mot 34 stemmer.

Foran er gjengitt de viktigste av de forslag gruppen har hatt oppe og fremmet i den første stortingssamling efter valget. En rekke mosjoner i forskjellige saker av partifeller er da ikke nevnt, og som regel heller ikke de saker, hvor det har vært enstemmighet ved avgjørelsen i komité eller storting.

Innholdsfortegnelse.

	Side	<i>Stortingsgruppens beretning:</i>	Side
Innledning	3		
Centralstyret og landsstyret	4	Gruppens sammensetning og kon-	
Partikontoret	5	stituering	89
Representasjon	5	Valgene i Stortinget og avdelingene	90
Utvalg og komitéer	5	De faste komitéer	90
Organisasjons- og medlemsoversikt	6	Frontale- og finansdebatten	91
Agitasjonen	7	Arbeiderpartiet og budgettet	96
Agitasjonsreiser	8	Skatteforslagene	97
Enkeltforedrag	11	Den offentlige arbeidsvirksomhet ..	100
1 mai	20	Arbeidsløsheten	101
Arbeiderpartiets By- og Herredslag	26	Gjelds- og rentetrykket	102
Kvinnesekretariatet	28	Landbruk og fiske	105
Oplysningsvirksomheten	31	Skolen og de kulturelle spørsmål ..	108
Arbeidernes Ungdomsfylking	37	Sociale spørsmål	110
Barnelagsarbeidet	38	Militærvesenet	113
Den antimilitære agitasjon	39	Lilleborgkonsesjonen og margarin-	
«Arbeiderbladet»	40	overenskomsten. — Trustloven. —	
Pressekontoret	40	Regjeringsskiftet	114
Partipressen	41	Korntrygden	122
«Det tyvende Århundrede»	43	Krisen i skogbygdene	125
Det norske Arbeiderpartis Forlag	43	Utenrikske saker	126
Arbeidernes Aktietrykkeri	44	Lovsaker	129
Conrad Møhrs legat	44	Grunnlovsforslag	131
Demonstrasjonsdagene mot reaksjo-		Regjeringsprotokollene	133
nen — for kravet om botemidler		Etatene	134
mot krisen	44	Forskjellige saker	137
Den økonomiske krise	47		
Internasjonale forbindelser	48		
Kommunevalgene	50		

